

MIIA HEININEN JA JOHANNA TEPSA (TOIM.)

Digi- ja kielitaidoilla osallisuutta

Digillä opin portaille -hankkeen tuloksia

Diak

Miia Heininen ja Johanna Tepsa (toim.)

DIGI- JA KIELITÄIDOILLA OSALLISUUTTA

DIGILLÄ OPIN PORTAILLE -HANKKEEN TULOKSIA

Tämä teos on lisensoitu Creative Commons
Nimeä-EiKaupallinen-EiMuutoksia 4.0
Kansainvälinen -lisenssillä.

DIAK **TYÖELÄMÄ** 32

Kannen kuva: Meeri Utti / Diakonia-ammattikorkeakoulu
Taitto: PunaMusta Oy

ISBN 978-952-493-421-3 (painettu)
ISSN 2343-2187 (painettu)
ISBN 978-952-493-422-0 (verkkajulkaisu)
ISSN 2343-2195 (verkkajulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-422-0>

PunaMusta Oy
Tampere 2023

DIGILLÄ OPIN PORTAILLE -HANKE

opinportaila.diak.fi/hankkeet/digilla-opin-portaille

HANKKEESSA

- Edistettiin maahanmuuttajataustaisten naisten opiskelu- ja työllistymisvalmiuksia tarjoamalla digitaitoja ja suomen kielen taitoa vahvistavaa koulutusta.
- Vahvistettiin monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisten osaamista.

HANKKEEN TOIMINTA TAVOITTI:

Maahanmuuttaja-
taustaisia naisia:

78

Monikulttuurisen
ohjaustyön ammattilaisia:

25

Yhteistyö-
tahoja:

48

Opiskelija-
harjoittelijoita:

14

Tunteja yhteensä
koulutuksissa:

300 h

Monikulttuurisen
ohjaustyön
ammattilaisille:

10 h

Maahanmuuttaja-
taustaisille
naisille:

RYHMÄOHJAUKSIA:

250 h

YKSILÖOHJAUKSIA:

40 h

PALAUTTEITA KOULUTUKSIIN OSALLISTUNEILTA MAAHAN- MUUTTAJATAUSTAISILTA NAISILTA:

// **ALUSSA** ja lopussa tehty itsearviointikysely oli hyvä. Tuli tunne, että opettajat haluavat tietää, mitä me tarvitsemme.”

// **SAIN** tietoa asioista, mitä voi löytää tietokoneelta ja netistä.”

// **NYT** löydän miukumaukun.”

// **KOULUTUKSESSA** tykkäsin kaikesta, varsinkin ilmapiiri oli loistava.”

// **PARASTA** oli oppia lisää suomen kieltä.”

PALAUTETTA MONIKULTTUURISEN OHJAUSTYÖN AMMATTILAISILTA

Kokonaisarvosana
koulutuksesta:

3,8/4

// **Tärkeä aihe!** Näistä teemoista haluaisin kuulla lisää.”
- koulutuksen osallistuja

PUHUTTUJA KIELIÄ KOULUTUKSISSA

UKRAINA suomi **DINKA** englanti
venäjä **somali** ARABIA

JAETTUJA
TODISTUKSIA:

26 kpl

HANKKEESSA TUOTETTUA MONIKIELISIÄ MATERIAALEJA

32 Vahvuus-
korttia

20 Minä pidän
-korttia

1 Selkeä opas
opiskeluun

156 sanaa koulutus-, työn-
haku- ja digisanastoissa

Digillä opin portaille -hanketta rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto ja rahoituksen myöntäjä on Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus. Hanke toimii Oulun alueella 1.1.2022–31.8.2023. Hankkeen päätoteuttaja on Diakonia-ammattikorkeakoulu ja osatoteuttaja Suomen Diakoniaopisto.

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

TIIVISTELMÄ

Miia Heininen ja Johanna Tepsa (toim.)

**DIGI- JA KIELITAITOILLA OSALLISUUTTA
Digillä opin portaille -hankkeen tuloksia**

Helsinki
100 s.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2023
Diak Työelämä 32

EUroopan sosiaalirahaston rahoittamassa Digillä opin portaille -hankkeessa edistettiin maahanmuuttajataustaisten naisten opiskelu- ja työllistymisvalmiuksia. Hanke toimi Oulun alueella 1.1.2022-31.8.2023. Hankkeen päätoteuttaja oli Diakonia-ammattikorkeakoulu ja osatoteuttaja oli Suomen Diakoniaopisto. Hankkeen aikana maahanmuuttajataustaisille toteutettiin yhteensä kahdeksan koulutusta ja monikulttuurisen ohjauksen ammattilaisille toteutettiin kaksi koulutuskokonaisuutta.

Hankkeen toiminnasta kertova julkaisu kokoaa yhteen hankkeen tulokset ja tarjoaa katsauksen hankkeen keskeisiin teemoihin. Hankkeen toiminnan perustana olivat myönteinen ilmapiiri, positiiviset oppimiskokemukset ja osallistujien kokonaisvaltainen kohtaaminen. Nämä teemat tulevat esiin tämän julkaisun jokaisessa osassa ja artikkelissa. Julkaisun tavoitteena on koota yksiin kansiin hankkeen aikana saatuja kokemuksia, tuotettuja materiaaleja ja teoreettista taustaa hankkeen teemoille ja toiminnassa tehdyille havainnoille.

Julkaisu on jaettu neljään osaan. Ensimmäinen osa Toimintaa ja tiimityötä hankkeessa kertoo hankkeen toiminnasta ja hanketiimin työskentelystä. Ensimmäisessä artikkelissa avataan hankkeen toiminnan kulkua hankkeen alusta tammikuusta 2022 aina hankkeen loppuvaiheille kevääseen 2023. Hanketiimin keskinäinen vuorovaikutus ja opiskelijaharjoittelijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on ollut hankkeen toiminnan keskeinen voimavara, mihin pureudutaan teeman toisessa artikkelissa.

Julkaisun toisessa osassa Rohkeasti digitaitoja oppimassa pohditaan digitaitojen oppimisen merkitystä. Artikkeleissa kuvataan, millaista digitaitojen opetusta hankkeessa on tarjottu ja millaisia teemoja sen ympärillä on käsitelty. Osan toinen artikkeli keskittyy digirohkeuteen ja sen ilmenemiseen ja vahvistamisen keinoihin. Kielitaito osallisuutta vahvistamassa -osa pureutuu kieammalitaidon kehittämiseen. Artikkeleissa avataan erilaisia havaintoja suomen kielen opetuksesta hankkeen koulutuksissa ja kielitaidon merkityksellisyyttä osallisuuden näkökulmasta. Osassa esitellään myös hankkeessa kehitettyjä monikielisiä materiaaleja, jotka on kehitetty erityisesti kielen oppimisen tueksi.

Neljännessä ja viimeisessä Osaaminen ja unelmat näkyvissä -osassa kerrotaan hankkeessa toteutetusta koulutus- ja uraohjauksesta sekä ohjaustilanteissa tehdyistä havainnoista. Artikkeleissa esitellään hankkeessa tuotettuja materiaaleja koulutus- ja uraohjaukseen ja kerrotaan hankkeen tarjoamasta voimavaraistavasta ohjauksesta ja vahvuustyöskentelystä. Hankkeessa tuotettiin monikielistä ja selkokielistä materiaalia monikulttuurisen ohjaustyön tueksi. Materiaalit on esitelty tämän julkaisun lopussa sekä hankkeen verkkosivuilla.

Asiasanat: digiosaaminen, osallisuus, ohjaus, minäpystyvyys, maahanmuuttajatausta, naiset, työelämävalmiudet, opiskelutaito, kielitaito

ABSTRACT

Miia Heininen & Johanna Tepsa (eds.)

**DIGITAL SKILLS AND LANGUAGE
SKILLS STRENGTHENING INCLUSION
Results from the Digitally to the Steps
to Learning project**

Helsinki
100 pp.

Diaconia University of Applied Sciences, 2023
Diak Työelämä 32

The Digitally to the Steps to Learning project was funded by the European Social Fund and promoted the study and employment skills of women with an immigrant background. The project acted in the Oulu region between 1 January 2022 and 31 August 2023. The project was carried out by Diaconia University of Applied Sciences and was supported by Diakonia College of Finland. The project conducted eight courses for women with an immigrant background and two training packages for professionals in multicultural guidance work.

This publication of the Digitally to the Steps to Learning project brings together the results from the project and provides an overview of the central themes. The foundations for the project were a positive atmosphere and learning experiences and a comprehensive encounter for the participants. These themes will appear in every section and chapter of this publication. The objective of this publication is to collect all the experiences, produced materials and theoretical background for the themes and observations of the project assembled within one set of covers.

The collection includes four parts. The first part, “Action and teamwork in the project”, describes the project and cooperation. The first chapter opens up the progress in the project from the beginning in January 2022 all the way to nearly the end in Spring 2023. Teamwork and interaction within the project team and cooperation with student interns were the leading spirit in the project. Different dimensions in cooperation are described in the second chapter.

The second part of the collection, “Courage to learn digital skills”, reflects on the importance of learning digital skills. The chapters describe the kind of teaching of digital skills the project has provided and the kinds of themes that were discussed around it. The second chapter focuses on digital courage, the ways it transpires and how it can be strengthened. The section on “Strengthening language skills for inclusion” focuses on the development of language skills. Chap-

ters describe different observations on the teaching of the Finnish language in the project and the importance of language skills from the perspective of inclusion. The section also introduces multilingual materials which have been developed in the project. The materials promote language learning in particular.

The fourth and final section, “Competence and dreams”, describes the study and career guidance carried out in the project and the observations made during the guidance sessions. The chapters present the materials for study and career guidance that were produced in the project and narrate the empowering guidance and strengthening work provided by the project. The project produced materials for multicultural guidance work with multilingual and simplified language. The materials are presented at the end of this publication and on the project website.

Key words: digital skills, involvement, guidance, self-efficacy, immigrant background, women, working life readiness, study skills, language skills

SISÄLLYS

Tiivistelmä	4
Abstract	6
Raisa Lantto Alkusanat Opin portailla -hankeperhe	11
Miia Heininen ja Johanna Tepsa Johdanto Maahanmuuttajataustaisten naisten osaamista vahvistamassa	15
TOIMINTAA JA TIIMITYÖTÄ HANKKEESSA	19
Miia Heininen ja Johanna Tepsa Digillä opin portaalle -hanke suomen kieltä ja digitaitoja vahvistamassa	21
Anni Elamaa, Miia Heininen, Katri Huovinen ja Johanna Tepsa Yhdessä onnistuen kohti tavoitteita	26
ROHKEASTI DIGITAITOJA OPPIMASSA	33
Hanna-Leena Huttunen, Mirjami Ritola, Petri Saikkonen Digitaitoja vahvistamalla kohti osallisuutta	35
Miia Heininen, Katri Huovinen, Petri Saikkonen ja Johanna Tepsa Digirohkeus digitaitojen oppimisen tukena	41
KIELITAITO OSALLISUUTTA VAHVISTAMASSA	47
Katri Huovinen, Raisa Lantto ja Heidi Silvan Osallisuuden kokemuksen ja sosiaalisen tuen merkitys kielen oppimisessa	49
Katri Huovinen, Raisa Lantto ja Heidi Silvan Suomea suomeksi ja muilla kielillä	55
Anni Elamaa, Miia Heininen ja Johanna Tepsa Monikielinen vuorovaikutus osallisuuden tukena	60
OSAAMINEN JA UNELMAT NÄKYVISSÄ	67
Miia Heininen, Johanna Tepsa ja Katariina Kaskes Pienin askelin kohti opintoja ja työelämää	69
Miia Heininen ja Johanna Tepsa Vahvuudet minäpystyvyyttä rakentamassa	76

Miia Heininen ja Johanna Tepsa

Loppusanat

Kiitollisuutta ja kohtaamisia

84

Kirjoittajat

87

LIITE MATERIAALEJA MONIKULTTUURISEEN OHJAUSTYÖHÖN

89

Vahvuuskortit

90

Minä pidän -kortit

91

Keskustelukortit

92

Sanastot

93

Selkeä opas opiskeluun

94

Kielituetut tehtävät

95

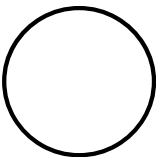
Diak

ALKUSANAT

OPIN PORTAILLA -HANKEPERHE

Raisa Lantto

Voimme puhua ”hankeperheestä”, kun puhumme Opin portailla -hankkeista. Tähän perheeseen kuuluu kaikkiaan viisi hanketta: Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla, Opin portailla Satakunnassa, Opin portailta työelämään, Opin portailta työelämään Satakunnassa ja Digillä opin portaille. Hankkeita on yhdistänyt tavoite sujuvoittaa maahanmuuttajataustaisten, romanitautistien tai kansainvälisten opiskelijoiden opintopolkua ja siirtymistä työelämään.

 pin portailla -hankeperheen historia alkaa vuodesta 2015, jolloin ensimmäinen hanke käynnistyi. Kaikissa hankeperheen hankkeissa päätoteuttajana on toiminut Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak). Pohjois-Pohjanmaan alueella yhtenä osatoteuttajana kaikissa hankkeissa on ollut Suomen Diakoniaopisto (SDO, 2015–2017 Oulun Diakoniaopisto). Satakunnan alueella kaikissa hankkeissa osatoteuttajana on ollut Länsirannikon koulutus oy (WinNova) ja Satakunnan koulutuskuntayhtymä (Sataedu). Eri hankkeissa on lisäksi ollut myös muita osatoteuttajia. Opin portailla -hankkeet ovat saaneet tukea Euroopan Sosiaalirahastolta (ESR).

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen toiminta-aika oli 1.4.2015–31.5.2018. SDO:n lisäksi toinen hankkeen osatoteuttaja oli Oulun Seudun Ammattiopisto (OSAO). Hankkeella oli laaja yhteistyöverkosto niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin romanien ja maahanmuuttajien parissa toimivien järjestöjen ja organisaatioiden kanssa. Osittain samaan aikaan Satakunnassa toteutettiin rinnakkaista *Opin portailla Satakunnassa* -hanketta; sen toiminta-aika oli 1.2.2016–31.1.2019. Satakunnan suunnalla Diakin kanssa hanketta toteuttivat WinNova ja Sataedu, ja sielläkin yhteistyötä tehtiin alueen järjestöjen, organisaatioiden ja viranomaisten kanssa.

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen tarkoituksena oli luoda sujuvampia koulutuspolkua maahanmuuttajille ja romaneille. Hankkeen toimissa keskityttiin erityisesti opintopolkujen nivelvaiheisiin. Ammattikorkeakoulun valintakäytäntöjen kehittäminen esteettömiksi ja syrjimättömiksi oli myös hankkeen tavoitteena. Hankkeen aikana tehtiin etsivää työtä romaniperheiden parissa

sekä ohjattiin ja tuettiin romaneja ja heidän perheitään koulutukseen liittyvissä asioissa. Kokeiltiin myös opiskelijamentoritoimintaa. Keskiössä oli lisäksi ohjaus- ja opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen eri kulttuureista tulevien ohjauksessa. Hankkeessa kehitetyt palvelumallit ovat etsivä romanityö koulutukseen hakeutumisen tukena, kulttuurisensitiivinen opiskelijavalinta, maahanmuuttaja- ja romanitaustaisille opiskelijoille suunnattu tukipajatoiminta perusasteella, toisella asteella ja ammattikorkeakoulussa, opiskelijamentoritoiminta sekä *Monikulttuurinen ohjaus ja osaaminen* -koulutus.

Opin portailla Satakunnassa -hankkeessakin kohderyhmänä olivat romanit ja maahanmuuttajat sekä heidän parissaan ohjaustyötä tekevät. Koulutuspolkujen sujuvoittaminen oli hankkeen tavoitteena. Hankkeessa myös luotiin digitaalista materiaalia suomalaisista koulutusmahdollisuuksista maahanmuuttajille maahanmuuttajakielillä. Tuloksena oli helposti saavutettava kokonaisuus *Matkalla ammattiin*, jossa tietoa löytyy seitsemällä kielellä. Hankkeessa tuotettu *Opiskelu ammattikorkeakoulussa* -materiaalikonaisuus on sekini verkossa käytettävissä seitsemällä kielellä. Satakunnan hankkeessa luotiin korkeakouluvalmiuksia vahvistavia ja koulutuksellista tasa-arvoa edistäviä kulttuurisensitiivisiä tukimuotoja. Tukea tarjottiin opiskelijoille valmentavina opintoina ennen korkeakouluopintoja, valintakoevalmennuksina ennen yhteishakujen aikaa sekä toisen asteen opinnoissa ja korkeakouluopintojen aikana. Hankkeen keskiössä oli siis erilainen ja eri vaiheissa toteutettu tuki. Opiskelupaikan saamisen jälkeen tuen tarve oli suurimmillaan opintojen alkuvaiheessa, jotta opiskelijoille selkiytyivät opiskeltavien sisältöjen vaatimukset sekä tavat, joilla opintosuoritukset toteutuvat. Kun erityisesti ammatillinen kielitaito ja monimuoto-opiskelutaidot vahvistuvat, yksilöllisen tuen tarve vähenee ja opiskelija kykenee yhä itseohjautuvampaan itsenäiseen opiskeluun. Hankkeen aikana todettiin myös, että opinto-ohjauksen ja opiskelijamentoroinnin on hyvä olla opiskelijoiden käytettävissä koko prosessin ajan.

Opin portailla Pohjois-Pohjanmaalla -hankkeen aikana todettiin, että opiskelijoiden tuen tarpeet sekä tuen järjestelyihin liittyvät haasteet olivat saman tyyppisiä ammattikorkeakoulussa ja ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa. Tuki toteutettiin opiskelijalähtöisesti, lukujärjestyksiin merkittyinä ryhmä-, pari- tai yksilöohjauksina. Alkuvaikeudet liittyivät yleensä opiskelutekniikkaan, verkkoympäristöön ja ryhmässä opiskeluun sekä suomen kielen hallintaan. Opiskelijoiden kysymyksiin kuului usein opettajien opetusmateriaalin sisällön ja tehtävänantojen ymmärrettävyys. Lukuisat uudet, vaikeat ja abstraktit käsitteet vaikeuttivat opintojen etenemistä erityisesti alkuvaiheessa. Apua haettiin myös tietoteknisiin ongelmiin tai tiedonhankintaan. Toisella asteella yksi suurimmista

tuen tarpeen aiheuttajista olivat tutkinnonosien arviointikriteerit ja muut työssä oppimiseen ja ammattiosaamisen näyttöihin ja tutkintotilaisuuksiin liittyvät asiat. Suomen kielen opetuksen nivominen kiinteästi ammattiaineisiin ja harjoitteluihin tai työssäoppimiseen todettiin hankkeessa erittäin tärkeäksi. Opiskelijoita tuki myös mentoritoiminta, johon rekrytoitiin vapaaehtoisia opiskelijamentoreita kannustamaan, tukemaan ja ohjaamaan opiskelijoita. Osapuolet tapasivat toisiaan esimerkiksi kahviloissa, tukipajoissa tai sopimuksen mukaan.

Opin portailta työelämään -hanke puolestaan toteutui 1.6.2018–31.12.2020 Oulun seudulla. Tätä hanketta toteuttamassa oli Diakin ja SDO:n lisäksi Oulun ammattikorkeakoulu (OAMK). Kohderyhmänä olivat maahanmuuttaja- ja romanitaukaiset sosiaali-, terveys- ja kirkonalan opiskelijat sekä liiketalouden ja tietojenkäsittelyn kansainväliset tutkinto-opiskelijat. Hanke tuki opiskelijoiden opintoja ja siirtymää työelämään. Myös eri alojen työpaikkojen ammatilliset, työnohjaajat, rekrytoijat ja oppilaitosten henkilökunta kuuluivat kohderyhmään. Hanke järjesti työelämän edustajille koulutusta monikulttuurisuudesta ja kulttuurisensitiivisyydestä. Hankkeen tuloksena on verkossa kaikkien saatavilla koulutuspaketti *Monikulttuurisuus työyhteisöissä*. Koulutuksessa avataan monikulttuurisuuteen ja kulttuurisensitiivisyyteen liittyviä käsitteitä ja tekijöitä, joita tarvitaan eri kulttuureista tulevien opiskelijoiden ja työntekijöiden ohjauksessa. Koulutukseen sisältyy myös osio selkokielen käytöstä ohjaamisen tukena. Verkossa on saatavilla *Huoneentaulut monikulttuurisen työn tueksi*. Huoneentaulut kokoaavat ytimekkäästi keskeisiä elementtejä esimerkiksi selkokielestä sekä kulttuurien välisestä vuorovaikutuksesta ja ohjauksesta.

Edellisen kanssa saman sisältöistä *Opin portailta työelämään Satakunnassa* -hanketta on toteutettu 1.8.2019 alkaen. Satakunnassa hankkeessa toimivat Diakin kanssa yhteistyössä Satakunnan ammattikorkeakoulu (Samk), WinNova sekä Sataedu. Hanke kestää 30.6.2023 saakka.

Miten opin portaille päästään? Kaikkia *Opin portailla* -hankeperheen hankkeita on yhdistänyt tavoite sujuvoittaa opiskelijoiden opintopolkuja. Hankkeilla on pyritty vahvistamaan erikielisten ja eri taustaisten opiskelijoiden tasa-arvoisia lähtökohtia opiskeluun hakeutumisen edellytyksissä, opintojen alkuvaiheessa, opintopolkujen nivelvaiheissa ja työelämään siirtymisessä. Keskeiseksi on todettu oikein kohdennettu ja henkilökohtainen tuki sekä ryhmien ja vertaisten tarjoama tuki. Hankkeissa on voitu todeta, että opiskelijoiden kieli- ja opiskeluvalmiudet kehittyvät merkittävästi, kun tukea tarjotaan kohdennetusti, riittävästi ja oikea-aikaisesti. Se, että tukea voi saada myös henkilökohtaisesti, on ollut opiskelijoita motivoivaa ja tuloksellista. Erityisesti opintojen alkuvaiheeseen ajoittuva tuki on merkityksellistä.

Nykypäivänä ja tulevaisuudessa opin portaille ei pääse eikä siellä voi pysyä ilman kykyä toimia digitaalisissa ympäristöissä. Keskeistä tästä näkökulmasta on tarjottavan tiedon saavutettavuus, ja tämä koskee yhtä hyvin tietoa koulutusmahdollisuuksista hakeutumisvaiheessa kuin opetusmateriaaleja itse koulutuksen aikana. Keskeistä on myös kielituki ja kielellisten taitojen vahvistaminen. Opinpolkujen sujuvuus edellyttää koulutusorganisaatioiden ja työelämän oppimisympäristöjen kielitietoisia ja kulttuurisensitiivisiä käytänteitä. Oppiminen ei ole yksilölaji.

Olemme *Opin portaille* -hankkeissa olleet aina ajankohtaisten diskurssiin äärellä. Ensimmäisessä hankkeessa aloimme saada työelämän taholta toivetta *selkokielen* koulutuksista – ja niin sisällytimme sen yhtenä merkittävänä osa-alueena työelämälle tarjottaviin koulutuksiin. Viime vuosina *kielitietoisuus* käsitteenä on saanut kasvavassa määrin tilaa keskusteluissa koulutuksesta, uusissa opetussuunnitelmissa ja myös eri organisaatioiden strategiapapereissa. Kielitietoiseen toimintakulttuuriin ja ohjaukseen valmennetaan myös niissä koulutuksissa, joita viimeisin tämän hankeperheen hanke, *Digillä opin portaille*, tarjoaa työelämän tahoille.

Kaikissa Oulun seudulla toimineissa *Opin portailla* -hankkeissa mukana olleena voin ilokseni todeta, että näillä hankkeilla on tavoitettu niille asetettuja päämääriä. Kun edellinen hanke on päättynyt, seuraavassa on jatkettu uusilla tavoitteilla, aiempien hankkeiden oppeja ja kokemuksia hyödyntäen. Matkan varrelle on mahtunut paljon yhdessä suunnittelua ja kehittämistä, kokeiluja ja onnistumisia. Aika ajoin toimenpiteet ovat vaatineet uudelleen muotoilua silloin, kun olemme itse todenneet, että jokin ei toimi. Toimia on muotoiltu aina myös sen pohjalta, millaista palautetta osallistujilta on tullut. Tiivis ja sitoutunut tiimityö on ollut inspiroivaa ja tuloksellista. Tämä kaikki koskee myös vuonna 2022 käynnistynyttä *Digillä opin portaille* -hanketta.

JOHDANTO

MAAHANMUUTTAJATAUSTAISTEN NAISTEN OSAAMISTA VAHVISTAMASSA

Miia Heininen ja Johanna Tepsa

Digillä opin portaille -hankkeen tavoitteena oli edistää maahanmuuttajataustaisten naisten opiskelu- ja työllistymisvalmiuksia sekä vahvistaa monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisten osaamista. Syksyllä 2022 hanke oli täydessä vauhdissa. Maahanmuuttajataustaisille naisille oli järjestetty useita koulutuksia ja materiaaleja oli karttunut jo runsaasti. Monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisille oli juuri toteutettu kaksiosainen koulutuskokonaisuus, josta saatiin useita kyselyitä jälkikäteen. Näissä kyselyissä toivottiin lisää koulutusta, kokemusperäistä tietoa ja materiaaleja aiheen parista. Tämän julkaisun tavoitteena on koota yksiin kansiin hankkeen aikana saatuja kokemuksia, tuotettuja materiaaleja ja teoreettista taustaa hankkeen teemoille ja toiminnassa tehdyille havainnoille.

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on muuttanut maasta toiseen. Käsitteellä viitataan yleensä henkilöihin, jotka ovat syntyneet ulkomailla ja muuttaneet Suomeen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.) Hankkeen toiminnassa ja tässä julkaisussa käytetään termiä *maahanmuuttajataustainen nainen* termin *maahanmuuttajanainen* sijaan, koska haluamme korostaa, että nainen voi kokea itsensä suomalaiseksi, vaikka hän olisikin syntynyt muualla kuin Suomessa. Termi *maahanmuuttajataustainen* pitää sisällään myös niin kutsutut toisen tai kolmannen polven maahanmuuttajat.

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllistymisvalmiuksien vahvistamiselle on selkeä tarve yhteiskunnassamme (Larja & Sutela 2015; Toivonen 2020). Digitaalitojen ja suomen kielen osaamisen puutteet vaikuttavat opiskelu- ja työmarkkina-asemaan sekä sosiaalisiin suhteisiin (Lauha & Tuominen, 2016; Yijälä & Luoma, 2018, s. 102). Maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyysaste on matalampi kuin suomalaistaustaisten naisten, mutta miehillä ero ei ole yhtä merkittävä (Kotoutumisen osaamiskeskus, 2022; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2022). Useat ulkomaalaistaustaiset pariskunnat perustavat perheen aikaisin, ja äidit jäävät kotiin hoitamaan lapsia (Larja & Sutela, 2015). Digillä opin portaille

-hankkeen kohderyhmänä olivat maahanmuuttajataustaiset naiset juuri siksi, että heidän työllisyysasteensa on heikompi kuin suomalaistaustaisten naisten. Maahanmuuttajataustaisilla naisilla on potentiaalia tarjota yhteiskunnalle osaamista, jota tarvitaan elinkeinoelämässä (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2021).

Tämän julkaisun avulla pääsee tutustumaan Digillä opin portaille -hankkeeseen. Julkaisu on jaettu neljään osaan. Ensimmäinen osa Toimintaa ja tiimityötä hankkeessa kertoo hankkeen toiminnasta ja hanketiimin työskentelystä. Ensimmäisessä artikkelissa avataan hankkeen toiminnan kulkua hankkeen alusta tammikuusta 2022 aina hankkeen loppuvaiheille kevääseen 2023. Hanketiimin keskinäinen vuorovaikutus ja opiskelijaharjoittelijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on ollut hankkeen toiminnan keskeinen voimavara, mihin pureudutaan teeman toisessa artikkelissa. Julkaisun toisessa osassa Rohkeasti digitaitoja oppimassa pohditaan digitaitojen oppimisen merkitystä. Osan ensimmäisessä artikkelissa kuvataan, millaista digitaitojen opetusta hankkeessa on tarjottu ja millaisia teemoja sen ympärillä on käsitelty. Osan toinen artikkeli keskittyy digirohkeuteen ja sen ilmenemiseen ja vahvistamisen keinoihin.

Julkaisun kolmannessa osassa Kielitaito osallisuutta vahvistamassa kielitaidon kehittyminen on pääosassa. Artikkeleissa avataan erilaisia havaintoja suomen kielen opetuksesta hankkeen koulutuksissa ja kielitaidon merkityksellisyyttä osallisuuden näkökulmasta. Osassa esitellään myös hankkeessa kehitettyjä monikielisiä materiaaleja, jotka on kehitetty erityisesti kielen oppimisen tueksi. Neljäs ja viimeinen osa Osaaminen ja unelmat näkyvissä keskittyy koulutus- ja uraohjaukseen sekä vahvuuksiin. Artikkeleissa esitellään hankkeessa tuotettuja materiaaleja koulutus- ja uraohjaukseen ja kerrotaan hankkeen tarjoamasta voimavaraistavasta ohjauksesta ja vahvuustyöskentelystä. Julkaisun lopussa on liitteenä lyhyt esittely hankkeessa tuotetuista monikielisistä ja selkokielisistä materiaaleista. Hankkeen toiminnan läpileikkaavat teemat olivat myönteinen ilmapiiri, positiiviset oppimiskokemukset ja osallistujien kohtaaminen kokonaisvaltaisesti. Nämä teemat tulevat esiin jokaisessa tämän julkaisun osassa ja artikkelissa.

LÄHTEET

- Kotoutumisen osaamiskeskus. (24.3.2022). *Ulkomaalaisten työllisyys nousi merkittävästi vuoden 2021 viimeisellä neljänneksellä*. <https://kotoutuminen.fi/-/ulkomaalaisten-tyollisyys-nousi-merkittavasti-vuoden-2021-viimeisella-neljanneksella>
- Larja, L., & Sutela, H. (17.12.2015). *Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisilla – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä*. Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-12-17_001.html
- Lauha, H., & Tuominen, S. (toim.). (2016). *Kohdi digitaalista nuorisotyötä*. Verke.
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2022). Tasa-arvoinfograafit työllisyydestä. Saatavilla 28.3.2023. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvoinfograafit-tyollisyydesta>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.). Käsitteet. Saatavilla 23.3.2023. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>
- Toivonen, T. (21.1.2020). Vain puolet Suomen maahanmuuttajainaisista käy töissä. Tässä keinoja, joilla heidät saataisiin pois kotoa. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-11167817>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (12.10.2021.) Kotoutumisen sanasto. 1. laitos. (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2021:54). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-931-5>
- Yijälä, A., & Luoma, T. (2018). "En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse." Haastattelututkimus maahanmuuttajien työmarkkinapoluista ja työntönteon merkityksestä heidän hyvinvoinnilleen. (Tutkimuksia 2/2018). Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot.

Diak

**TOIMINTAA JA TIIMITYÖTÄ
HANKKEESSA**

DIGILLÄ OPIN PORTAILLE -HANKE SUOMEN KIELTÄ JA DIGITAITOJA VAHVISTAMASSA

Miia Heininen ja Johanna Tepsa

Digillä opin portaille -hankkeen tavoitteena oli tukea maahanmuuttajataustaisten naisten opiskelu- ja työllistymisvalmiuksia sekä vahvistaa monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisten osaamista. Toimintaa ja materiaaleja kehitettiin aktiivisesti hankkeen alusta asti vastaamaan osallistujien toiveisiin ja tarpeisiin.

Kohtaamisia hankkeessa

Oululaisen asukastuvan monikulttuuriseen perhekerhoon on syyskuussa 2022 koontunut 20 äitiä lapsineen. Ympärillä puheen sorinassa voi erottaa muun muassa suomea, somalia, arabiaa ja englantia. Lapset ovat keskittyneet leikkeihinsä, ja äidit vaihtavat viikon kuulumisia. Tunnelma on lämmin ja eloisa. Tällä viikolla kerhossa on mahdollista ilmoittautua mukaan myös Digillä opin portaille -hankkeen järjestämään Digitaidot ja suomen kieli -koulutukseen. Koulutus herättää kiinnostusta ja koulutukseen jo osallistuneet naiset jakavat positiivisia kokemuksia ystävilleen. Koulutusta on käyty esittelemässä kerhossa jo aiemmin, joten hanketyöntekijät ovat tulleet pikkuhiljaa jo tutuiksi. Yhä useampi rohkenee ilmoittautua mukaan koulutukseen.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittamassa Digillä opin portaille -hankkeessa tavoitteena oli tukea maahanmuuttajataustaisten naisten opiskelu- ja työllistymisvalmiuksia vahvistamalla heidän digitaitojaan ja suomen kielen taitoaan. Hanke toimi Oulun seudulla 1.1.2022–31.8.2023. Hanketta hallinnoi Diakonia-ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajana hankkeessa oli Suomen Diakoniaopisto. Yhteistyökumppaneita olivat Puolivälinkankaan suuralueen asukasyhdistys ry, Vuolle Settlementti ry ja Monikulttuurisuuskeskus Villa Victor.

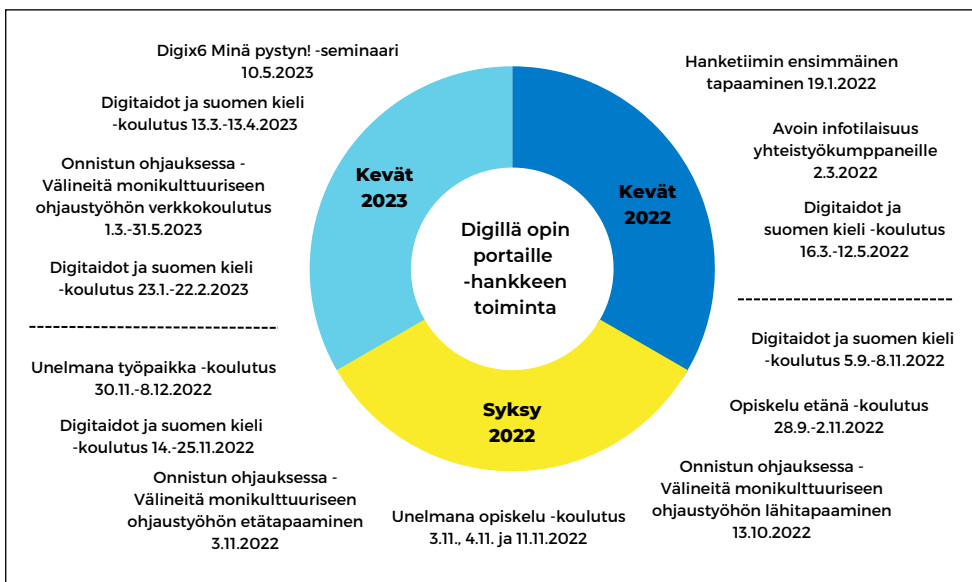
Digillä opin portaille -hankkeen idea lähti Puolivälinkankaan suuralueen asukasyhdistyksen toiminnasta. Asukasyhdistyksen toimijat olivat havainneet, että maahanmuuttajataustaisten naisten opiskelu- ja työllistymisvalmiudet kaipaivat vahvistamista. Naiset olivat ilmaisseet haluavansa siirtyä kotoa opiskelemaan

ja työelämään, mutta heidän taitonsa erityisesti suomen kielessä ja tietokoneen käytössä eivät vielä olleet riittäviä. Tästä tarpeesta ideoitiin Digillä opin portaille -hanke.

Monipuolista toimintaa

Tammikuussa 2022 Digillä opin portaille -hanketiimi tapasi ensimmäisen kerran ja pikkuhiljaa suunnitelmat alkoivat hahmottua. Hanketiimissä oli hankkeen alkaessa kuusi henkilöä: projektipäällikkö Miia Heininen, projektikoordinaattori Johanna Tepsa, suomen kielen ja viestinnän asiantuntijat Katri Huovinen ja Raisa Lantto ja tieto- ja viestintäteknikan asiantuntijat Hanna-Leena Huttunen ja Petri Saikkonen. Matkan varrella saatiin tiimiin mukaan myös viestinnän asiantuntija Mirjami Ritola ja opinto-ohjauksen asiantuntija Katariina Kaskes. Suomen kielen ja viestinnän asiantuntijatiimi sai vahvistusta Heidi Silvanista, ja syksyllä 2022 tieto- ja viestintäteknikan asiantuntijan sijaisena toimi Elina Perälä.

Keväällä 2022 järjestettiin yhteistyökumppaneille ja kaikille aiheesta kiinnostuneille avoin infotilaisuus, jossa kerrottiin hankkeen toiminnasta. Myös ensimmäinen maahanmuuttajataustaisille naisille suunnattu koulutus järjestettiin kevään 2022 aikana. Kevään toiminnasta saatujen kokemusten ja palautteiden perusteella suunniteltiin toimintaa syksylle 2022. Syksyllä 2022 järjestettiin maahanmuuttajataustaisille naisille peräti viisi koulutusta. Peruskoulutuksen nimeksi muotoutui Digitaidot ja suomen kieli, ja kurssi toteutettiin syksyn aikana kaksi kertaa. Syksyn aikana kokeiltiin myös lyhyempiä, tiettyihin teemoihin liittyviä koulutuksia, joita olivat Opiskelu etänä, Unelmana opiskelu ja Unelmana työpaikka. Näiden lisäksi monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisille järjestettiin Onnistun ohjauksessa – Välineitä monikulttuuriseen ohjaustyöhön -koulutus. Keväällä 2023 järjestettiin maahanmuuttajataustaisille naisille kaksi Digitaidot ja suomen kieli -koulutusta. Syksyn palautteiden ja kokemusten perusteella yhdistettiin lyhyiden koulutusten teemat osaksi Digitaidot ja suomen kieli -koulutuksen kokonaisuutta. Lisäksi rakennettiin kysyntää vastaamaan verkkokoulutuksen monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisille. Keväällä panostettiin myös hankkeessa tuotettujen materiaalien viimeistelyyn ja tuloksista viestimiseen. Hankkeen toimintaa on kuvattu Kuviossa 1.

Kuvio 1. Digillä opin portaille -hankkeen toiminta

Osallistujien toiveet ja tarpeet koulutusten sisältöjen pohjana

Maahanmuuttajataustaisille naisille järjestettiin yhteensä kahdeksan koulutusta, joiden kesto oli 10 tunnista 45 tuntiin. Koulutukset tavoittivat yhteensä 78 naista, ja moni heistä osallistui useampaan kuin yhteen koulutukseen. Digitaidot ja suomen kieli -koulutuksessa harjoiteltiin osallistujien toiveiden ja tarpeiden mukaan muun muassa tietokoneen peruskäyttöä ja työnhaussa ja opiskelussa tarvittavaa suomen kieltä sekä tunnistettiin omia vahvuuksia.

Opiskelu etänä -koulutuksessa harjoiteltiin ryhmätöiden tekemistä, turvallista verkkokäyttötymistä ja etäopiskelussa tarvittavia taitoja. Unelmana opiskelu -koulutuksessa keskityttiin suomalaisen koulutusjärjestelmän rakenteisiin ja tutustuttiin eri opiskelumahdollisuuksiin ja yhteishakuun. Unelmana työpaikka -kurssilla työstettiin osallistujien kanssa ansioluetteloita ja työhakemuksia, etsittiin työpaikkoja ja harjoiteltiin työhaastattelutilanteita.

Monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisille järjestettiin koulutusta syksyllä 2022, ja suuren kysynnän vuoksi materiaalit muokattiin keväällä 2023 itsenäisesti opiskeltavaan muotoon verkko-oppimisympäristöön. Onnistun ohjauksessa – Välineitä monikulttuuriseen ohjaustyöhön -koulutuksessa käsiteltiin muun muassa voimavaraistavaa ohjausta, kielitietoisuutta ja selkokieltä sekä etäohjausta ja -tulkkausta. Syksyllä 2022 koulutus tavoitti 25 monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaista.

Palautteet toiminnan ohjaajina

Kaikesta hankkeen toiminnasta kerättiin palautetta erilaisilla palautekyselyillä ja -keskusteluilla. Mahdollisuuksien mukaan palautteenkeruussa hyödynnettiin omakielistä ohjausta ja tulkkausta, jotta palautteen sai halutessaan antaa vahvalla kielellään. Palautteen kerääminen on ollut tärkeä osa hankkeen toiminnan jatkuvaa kehittämistä, ja jatkokehitimme koulutuksia palautteita kuunnellen.

Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa maahanmuuttajataustaisilta naisilta kerättiin palautetta koulutuksen päätteeksi omakielisen palautekeskustelun avulla. Keväällä 2022 käytössä oli myös Webropolin avulla toteutettu viikkopalautekysely. Viikkopalautteessa kysyttiin: ”Millainen tunnelma jäi tästä viikosta?” ja: ”Miltä sisällöt tuntuivat?”. Ensimmäiseen kysymykseen vastausvaihtoehdot olivat leveästi hymyilevät kasvot, pienesti hymyilevät kasvot, kasvot, joiden ilme oli neutraali, ja surulliset kasvot. Toiseen kysymykseen sai vastata jannalla, jossa arvo 1 = Liian vaikeilta, arvo 3 = Sopivilta ja arvo 5 = Liian helpoilta. ”Millainen tunnelma jäi tästä viikosta?” -kysymyksen vastauksista 88 %:a oli positiivisia, eli vastaaja oli valinnut joko leveästi tai pienesti hymyilevät kasvot. Ainoastaan yhdesti oli valittu kasvot, joiden ilme oli neutraali. ”Miltä sisällöt tuntuivat?” -kysymykseen oli valittu ”Sopivilta” 89 %:ssa vastauksista. Vain yhden kerran oli valittu ”Liian helpoilta”.

Palautekeskustelut toteutettiin maahanmuuttajataustaisille naisille koulutusten viimeisillä kerroilla yhteensä kuusi kertaa. Palautekeskusteluissa kysyttiin muun muassa: ”Mikä oli tärkein koulutuksessa oppimasi asia?” ”Selkeyttikö koulutus ajatuksiasi tulevasta urapolustasi? Miten? Mitkä koet suurimmiksi haasteiksi omalla urapolullasi?” ”Miten koulutuksen käytännön järjestelyt sujuivat?”

Palautekeskustelujen perusteella kaikkia koulutuksen sisältöjä pidettiin tärkeinä. Tietokoneen peruskäyttötaitojen harjoittelu nähtiin merkityksellisenä oman työuran edistämiseksi. Osallistujat kokivat tärkeäksi, että koulutusta räätälöitiin vastaamaan heidän toiveitaan ja tarpeitaan. Sisällöissä huomioitiin heidän esittämänsä toiveet ja taitotaso. Tietokoneen käyttäminen tuntui koulutuksen jälkeen ”aiempaa paremmalta”, ja konkreettisina opittuina asioina osallistujat mainitsivat muun muassa ”miukumaukun” löytämisen, siirtymisen tekstissä haluttuun kohtaan, kirjautumisen tietokoneelle ja tiedon hakemisen suomenkielisiltä sivustoilta.

Osallistujat saivat harjoittaa myös omaa suomen kielen taitoaan digitaatio- ja harjoittellessaan. Esimerkiksi työhakemuksen ja CV:n kirjoittaminen koettiin erittäin tärkeäksi, vaikka toisaalta myös haastavaksi. Osassa koulutuksista osallistujat halusivat mennä hyvin syvällekin kielen oppimiseen ihan kielen rakenteista lähtien. Osallistujat kertoivat, että heille oli tärkeää, että koulutuksessa opettajat

puhuivat suomea äidinkielenään ja että puhe oli selkeää ja kuuluvaa. Myös oman osaamisen tunnistamiseen liittyvät harjoitteet nähtiin tärkeinä. Oman osaamisen tunnistamisen harjoitteista saatiin valmiita fraaseja esimerkiksi työhakemusta ja -haastattelutilanteita varten.

Hankkeen aikana kokeiltiin useita erilaisia toteutuksia koulutuksissa. Osa koulutuksista oli muutamana päivänä viikossa kahdesta neljään tuntia kerrallaan aamupäivisin ja osa taas iltpäivisin. Yksi koulutus järjestettiin kahden viikon tiivistoteutuksena. Koulutuksen ajankohta toi eniten hajontaa palautteissa. Osa osallistujista oli tyytyväisiä nimenomaan aamupäiväaikaan, koska silloin lapset olivat koulussa ja päiväkodissa; osa toivoi mieluummin iltpäiväaikaan, jotta saman päivän aikana pystyi osallistumaan muille kursseille tai käymään töissä.

Monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisille järjestetyissä koulutuksissa palautetta kerättiin Webropol-kyselyllä. Onnistun ohjauksessa – Välineitä monikulttuuriseen ohjaustyöhön -koulutus sai syksyllä 2022 osallistujilta kokonaisarvosanan 3,8/4. Palautekyselyssä pyydettiin arvioimaan muun muassa koulutuksen sisältöjä sekä käytännön järjestelyjen sujuvuutta. Lopuksi sai vielä halutessaan antaa avointa palautetta tekstikenttään. Avoimessa palautteessa kiitettiin koulutuksen järjestäjiä ja toivottiin laajempaa koulutuskokonaisuutta käsitellyistä teemoista.

Toimiva kokonaisuus

Digillä opin portaille -hanke oli selvästi merkityksellinen ja ajankohtainen. Osallistujien palautteiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella hankkeen toiminta nähtiin tarpeellisena ja tärkeänä. Hankesuunnitelmassa asetetut tavoitteet saavutettiin, ja toimintaa laajennettiin vastaamaan havaittuja tarpeita. Koulutuksia ja materiaaleja työstettiin ja jatkokehitettiin aktiivisesti koko toiminnan ajan.

Kevään 2023 loppupuolella tätä julkaisua kirjoittaessa katse on kääntynyt vahvasti jo tuloksista viestimiseen ja toiminnan juurruttamiseen. Tulossa on yhteinen seminaari viiden muun digiteemaisen hankkeen kanssa toukokuussa, ja kevään aikana täydennämme monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisille suunnattua verkko-oppimisympäristöä. Juurruttamistyö jatkuu myös materiaalien viimeistelyllä ja lyhyillä täsmäkoulutuksilla maahanmuuttajataustaisten naisten kanssa.

YHDESSÄ ONNISTUEN KOHTI TAVOITTEITA

Anni Elamaa, Miia Heininen, Katri Huovinen ja Johanna Tepsa

Monipuolinen osaaminen on yhteisten tavoitteiden edessä suuri vahvuus. Asiantuntijat ja opiskelijaharjoittelijat tuovat tiimiin ammattitaitoa ja uusia näkökulmia. Erityinen merkitys on myös tiimin ja ryhmän kannustavalla ilmapiirillä: tästä hankkeesta tuli tiiminsä näköinen.

Inspiroivaa hanketyötä

Digillä opin portaille -hanketta oli toteuttamassa iso joukko asiantuntijoita. Koko hankkeen ajan tehtiin tiivistä yhteistyötä Diakin asioimistulkkauksen koulutusohjelman kanssa. Lisäksi hankkeessa oli opettajaopiskelija, sosionomiopiskelija ja sosionomi-diakoniopiskelija suorittamassa harjoittelua. Hanke oli inspiroiva ja innostava niin hanketiimille, harjoittelijoille kuin myös hankkeen osallistujille. Hankkeen toiminnasta saatu palaute oli kautta linjan erittäin positiivista, mikä motivoi entisestään kehittämään toimintaa ja uusia keinoja hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi ja toiminnan juurruttamiseksi.

Motivaatiota tavoitteiden saavuttamiseksi loivat jo tavoitteet itsessään. Koko hankkeen toiminnan aikana hanketiimin rinnalla työskenteli yhteensä 14 harjoittelijaa. Harjoittelijat tulivat mukaan toimintaan erilaisia reittejä. Osa niin sanotusti suorarekrytoitiin, kun tarvittiin tietyn kielen osaajaa, osa kuuli hankkeesta muiden opintojen yhteydessä, osa sai kuulla hyvistä kokemuksista opiskelukavereiltaan ja osa törmäsi hankkeeseen nettisivujen kautta. Harjoittelijoilla oli erilaisia syitä valita harjoittelupaikaksi juuri Digillä opin portaille -hanke. Asioimistulkkauksen opiskelija Yi Cai (2022) inspiroitui hankkeen tavoitteista: ”Kun kuulin hankkeesta koulun tunnilla, päätin osallistua siihen tietämättä edes, mitä voisin tehdä hankkeessa.” Sosionomi-diakoniaopiskelija Anni Elamaa (2023) puolestaan oli pohtinut tarkasti, millainen harjoittelu tukisi kaikkein parhaiten hänen oman osaamisensa kehittymistä: ”Minulle oli alusta asti selvää, että haluan suorittaa viimeisen harjoitteluni hankkeessa. Pidän kehittämistä ja innovointia sotealan tulevaisuuden kannalta välttämättömänä, ja tästä syystä halusin perehtyä hanketoiminnan toteutukseen ja toiminnan juurruttamiseen.”

Hankkeen työntekijöistä ja opiskelijaharjoittelijoista koostuva tiimi ahkeroi hankkeen tavoitteiden saavuttamiseksi vuoden 2022 alusta lähtien. Osalla oli aikaisempaa kokemusta hanketyöskentelystä, ja toiset olivat mukana ensimmäistä kertaa. Osa oli toisilleen tuttuja, mutta suurimmaksi osaksi kaikki olivat entuudestaan vieraita ja tutustuivat matkan varrella.

Yhteisiä ilon hetkiä

Onnistunut ryhmätyöskentely, myönteinen ilmapiiri ja vuorovaikutussuhde vahvistavat hyvinvoinnin rakentumista ja ryhmään liittymisen tunnetta (Aro & Nurmi, 2021, s. 140; Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017, s. 17). Sosionomi-diakonipiskelija Anni Elamaa (2023) kuvaili blogissaan hankkeemme koulutuksia näin: ”Meillä on ollut näiden muutamien viikkojen aikana todella hauskoja hetkiä.” Tämä olikin yksi hankkeen tärkeimmistä tavoitteista: tarjota osallistujille onnistuneita oppimisen kokemuksia, jotka innostavat opiskeluun myös hankkeen päättymisen jälkeen. Samoilla sanoilla voisi kuvailla myös hanke- ja harjoittelijatiimin toimintaa. Hankkeen parissa koettiin paljon inspiroivia ja riemastuttavia hetkiä.

Heti hankkeen alussa sovittiin työnjaosta ja vastuista hankkeen toiminnan toteuttamiseksi. Digillä opin portaille -hanke päätettiin toteuttaa yhtenä hankkeena, jolloin jokaisesta työpaketista vastattiin yhteisesti yli organisaatorajojen. Tehtävät pyrittiin jakamaan selkeästi, ja toiminnalle asetettiin sekä lyhyen että pitkän aikavälin tavoitteet. Työnjaossa hyödynnettiin jokaisen hanketiimiläisen omaa asiantuntijuutta. Itsearviointiin äärelle pysähdyttiin säännöllisesti puolivuositain. Hankkeen edetessä löydettiin uusia hyviä käytäntöjä, ja toimintaa ja materiaaleja kehitettiin saadun palautteen ja kokemusten perusteella entistä sujuvammaksi kokonaisuudeksi.

Hanketiimin tapaamisissa varattiin aina pieni hetki vapaalle kuulumisten vaihdolle ja rupattelulle. Tiimissä kannustettiin hyvien käytäntöjen jakamiseen ja oman osaamisen kehittämiseen. Onnistumisista iloittiin, ja haasteisiin pohdittiin ratkaisuja yhdessä. Hankkeessa suomen kielen ja viestinnän asiantuntijoina toimineet Heidi Silvan ja Katri Huovinen (2023) kuvaavat tiimityöskentelyä osuvasti blogitekstissään: ”Ensimmäinen reaktio ideoihin on innostunut tsemppaus, ja ideoita myös kehitellään eteenpäin yhdessä. -- Tämän tiimin kanssa työskennellessä tuntuu, että olemme itsekkin uteliaina oppimassa uutta, ja uuden äärellä on inhimillistä tehdä myös virheitä.”

Hankkeemme tavoitteena oli tarjota maahanmuuttajataustaisille naisille opiskelu- ja työllistymisvalmiuksia vahvistavaa koulutusta. Myös jokainen hanke- tai harjoittelijatiimin jäsen pääsi oppimaan uutta hankkeen aikana. Esimerkiksi tie-

to- ja viestintätekniiikan asiantuntijat ottivat haltuun uusia ohjelmia ja sivustoja, joiden avulla voi opettaa digitaitoja, ja suomen kielen ja viestinnän asiantuntijat tuottivat uusia materiaaleja ja käytänteitä suomen kielen opetukseen. Hanke antoi myös aikaa ja inspiraatiota oman ammatillisuuden ja asiantuntijuuden kehittämiseen, ja hankkeessa opittuja asioita ja tuotettuja materiaaleja voi hyödyntää omassa työssä myös hankkeen päättymisen jälkeen.

Ilo on ihmistä eteenpäin vievä tunne. Mikä vain hyvin tehty työ voi tuottaa iloa. Ilon hetket koetaan usein jollain tavalla ihmistä muuttavana ja kehitystä eteenpäin vievänä. (Csikszentmihalyi 2005, s. 78.) Hankkeen toiminnassa havaittiin, että työn merkityksellisyys tuotti iloa. Esimerkiksi asioimistulkkiopiskelijat Sahro Botan ja Ivan Koudelia kuvailivat kokemuksiaan. ”Mikään ei tunnu paremmalta kuin auttaa ihmisiä kehittämään omia taitojaan, jotta he voivat käyttää niitä tulevaisuudessa.” (Botan, 2022.) ”Osallistujien motivaatio ja onnistumiset motivoivat minua kouluttajana ja koin merkityksellisyyttä tekemässäni työssä – osallistujat oppivat taitoja, joita he todella tarvitsevat!” (Koudelia, 2022.)

Yhteistyötä asioimistulkkauksen opiskelijaharjoittelijoiden kanssa

Asioimistulkkiharjoittelijoiden tärkein tehtävä Digillä opin portaille -hankkeessa oli toimia tulkkeina ja omakielisinä ohjaajina koulutuksissa ja ohjauksissa. Tulkkausta järjestettiin venäjän, arabian ja somalin kielillä. Joka kerralla tulkkausta ei välttämättä ollut saatavilla, ja kaikkien koulutukseen osallistuneiden kielten tulkkiharjoittelijoita ei ollut mukana hankkeessa. Asioimistulkin työn eettinen perusta on Asioimistulkin ammattisäännöstö, jonka mukaan tulkki ei toimi tulkattavien avustajana eikä tee muita kuin tulkkaustehtäviä (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, 2021). Hankkeessa asioimistulkkiharjoittelijat toimivat paitsi tulkkeina myös omakielisinä ohjaajina, jolloin he pystyivät neuvomaan koulutukseen osallistuneita naisia suoraan esimerkiksi venäjäksi tai somaliksi. Harjoittelijoiden erilaiset tehtävät tulkkeina ja omakielisinä ohjaajina pyrittiin erottamaan selkeästi, ja niistä viestittiin myös koulutukseen osallistuneille naisille, jotta he eivät tulevaisuudessa odottaisi saavansa tulkilta muuta kuin tulkkauspalvelua.

Harjoittelun sisältö riippui paljon hankkeen osallistujien kielistä, ja asioimistulkkauksen harjoittelijat tekivät hankkeessa monia erilaisia tehtäviä. Hankkeessa oli mukana myös harjoittelijoita, joiden tulkkausosaamista ei tarvittu, koska heidän työkielensä oli eri kuin koulutukseen osallistuneilla naisilla. Ammattikorkeakoulusta valmistuvat asioimistulkkit ovat myös monikulttuurisuuden asiantuntijoita, joten hankkeessa hyödynnettiin harjoittelijoiden monikulttuurisuusosaamista. Asioimis-

tulkkiharjoittelijat osallistuivat monikulttuurista ohjaustyötä tekevien ammattilaisten koulutusten suunnitteluun, koulutusmateriaalien tekemiseen ja kouluttamiseen. Monikulttuurinen harjoittelijajoukko toi arvokkaan lisän hanketiimiin, joka muuten koostui pelkästään suomalaistaustaisista asiantuntijoista.

Asioimistulkkauksen harjoittelijat mahdollistivat sen, että hankkeen toteutus oli aidosti monikielinen. Harjoittelijoille kokemus lisäsi ymmärrystä kielellisen saavutettavuuden merkityksellisyydestä ja toisaalta siitä, miten tärkeää on sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta antaa jokaiselle mahdollisuus suomen kielen taidon vahvistamiseen. Asioimistulkkiharjoittelija Sahro Botan (2022) koki tärkeäksi tehtäväksi myös suomen kielen oppimiseen ja käyttämiseen kannustamisen: ”Suomen kieli voi tuntua monelle vaikealta, joten he eivät välttämättä uskalla puhua suomeksi. Olen paikalla auttamassa ja rohkaisemassa heitä yrittämään.” Myös sosiaalialan harjoittelija Anni Elamaa (2023) havahtui monikielisen kohtaamisen erityisyyteen: ”Ehkä yksi henkilökohtaisesti merkittävin havaintoni ja oppimiskokemukseni tässä vaiheessa harjoittelua on se, miten toisen ihmisen voi kohdata, vaikka yhteistä kieltä ei löytyisikään. Yhteisen kielen puute vahvistaa sitä tosiasiaa, että tärkeintä on olla läsnä toiselle ihmiselle.” (Lisää hankkeen monikielisytydestä voi lukea artikkelista *Suomea suomeksi ja osallistujien äidinkielellä*.)

Asioimistulkkiharjoittelijat osallistuivat monin tavoin myös hankkeessa tuotettujen materiaalien valmistamiseen. Harjoittelijat esimerkiksi käänsivät eri kielille hankkeen verkkosivut, markkinointimateriaalit ja opetusmateriaalit. Materiaalit käännettiin niille kielille, joiden tulkkiharjoittelijoita hankkeessa oli. Asioimistulkkiharjoittelijat osallistuivat myös suomenkielisten opetusmateriaalien tekoon ja kouluttivat hankkeessa suomen kielellä. Näin he saivat kokemusta hanketyönä toteutetun koulutuksen järjestämisestä. Tämä oli harjoittelijoille oivalluttava ja voimaannuttava kokemus. Asioimistulkkiharjoittelija Ivan Koudelia (2022) kertoi kokemuksestaan hankkeen blogissa seuraavasti: ”Tämä on ensimmäinen kerta, kun pääsen olemaan hanketyöskentelyssä mukana. Luova prosessi ilahdutti minua – pääsin osallistumaan opetuksen suunnitteluun ja kokemaan käytännössä, kuinka projekti etenee ideoinnista toteutukseen. Lisäksi pääsin ensimmäistä kertaa kokeilemaan opettamista kouluympäristössä, asia mistä en ollut oikein osannut haaveksia aiemmin ja josta huomasin pitäväni. Myös se, että hankkeessa minulle annettiin vastuuta, tuntui hyvältä.”

Voimavaraistavan ohjauksen tukena

Asioimistulkkiharjoittelijatiimin rinnalla hankkeessa oli mukana myös kaksi sosiaalialan harjoittelijaa ja yksi opetusalan harjoittelija. Harjoittelijat toimivat hank-

keen koulutuksissa ja yksilöohjauksissa ohjaajina, ja joillakin koulutuskerroilla harjoittelijat ottivat vastuuta myös opetuksesta ja opetuksen suunnittelusta. Opetusalan harjoittelija tuotti hankkeen käyttöön myös opetusmateriaalia sekä maahanmuuttajataustaisille naisille että monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisille.

Sosiaalialan harjoittelijat osallistuivat hankkeen toiminnasta viestimiseen. Sosiaalialan harjoitteluun sisältyy osana harjoittelua tuotettava kehittämistehtävä. Kehittämistehtävästä sovittiin yhdessä harjoittelijan kanssa harjoittelun alkaessa. Yhteistyössä harjoittelijoiden kanssa tuotettiin monikieliset Keskustelukortit ja materiaaleja monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisten koulutukseen (Keskustelukorteista voi lukea tarkemmin tämän julkaisun artikkelista *Monikielinen vuorovaikutus osallisuuden tukena*). Sosiaalialan harjoittelijat olivat harjoittelunsa ajan osa hanketiimiä ja tutustuivat hanketyöhön myös tätä kautta.

Kaiken kaikkiaan opiskelijaharjoittelijat olivat tärkeä osa hankkeen toimintaa ja heidän työpanoksensa tuki hankkeen tavoitteiden saavuttamista. Myös hanketiimi sai voimavaroja harjoittelijoiden mukana olosta, ja harjoittelijoiden tuomat näkökulmat olivat mieltä avartavia. Opetusharjoittelun syksyllä 2022 hankkeessa suorittanut Elena Lehtomäki kuvasi kokemuksiaan kiitollisena: ”Olen oppinut käytännön tasolla, mitä tarkoittaa tehdä opetustyötä tiimissä ja opiskelijalähtöisesti, monikielistä pedagogiikkaa hyödyntäen. Sain tärkeitä neuvoja ja työkaluja käytäntöni ja ajatukseni opettajan urasta on vahvistunut. Ja ennen kaikkea ansiotanne syntyi oivallus siitä, kuinka opettajanakin on lupa olla keskeneräinen, on lupa ihmetellä, kokeilla, erehtyä ja oppia. Kiitos siitä!”

Kiitos, kun olette juuri te!

Matka Digillä opin portaille -hankkeen parissa oli innostava, opettavainen, ilahduttava, kehittävä ja yhdistävä. Ihmiset tekevät hankkeen, ja se näkyi myös tämän hankkeen toiminnassa. Siitä tuli tiimin näköinen, yhteisöllisyyttä ja myönteisyyttä vaaliva kokonaisuus. Hankkeen tavoite oli kaikille tärkeä, ja jokainen hankkeen harjoittelijatiimin jäsen toi hankkeeseen omaa osaamistaan yhteiseksi hyväksi. Tästä kertoo myös suomen kielen asiantuntijoiden Heidi Silvanin ja Katri Huovisen (2023) blogiteksti: ”Tässä porukassa työt sujuvat, koska kaikkien asiantuntemusta arvostetaan ja hassutellakin saa. Erilaisuus on voimavara, ja jokaisella on vahvuudeksi käännettävää erityisosaamista.”

Myös koulutusten osallistujien erityisosaamisen esiin nostaminen oli hanketiimin tärkeä tavoite. Yhteisenä päämääränä oli hankkeemme kohderyhmän osaamisen edistäminen ja heidän minäpystyvyyden kokemuksiensa vahvistaminen. Asioimistulkkiopiskelija Yi Cai (2022) toteaaakin hyvin: ”Kun nainen alkaa

rakastaa itseään ja näkee arvonsa, hänellä on motivaatioita kehittää itsensä. Silloin on hankkeen tavoite saavutettu.” Päämäärän kirkastuminen ja myönteinen ja kannustava ympäristö tukivatkin hankkeen työntekijöiden ja harjoittelijoiden sekä koulutuksiin osallistuneiden naisten motivaatiota toimia kohti tavoitteiden saavuttamista.

LÄHTEET

- Aro, T. & Nurmi, J.-E. (2021). Motivaatio, tunteet ja oppiminen. Teoksessa: T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 128–147). Niilo Mäki Instituutti.
- Botan, S. (12.9.2022). ”Mikään ei tunnu paremmalta kuin auttaa ihmisiä kehittämään omia taitojaan” – harjoittelijan ajatuksia Digillä opin portaille -hankkeesta. *Opin portailla*. <https://opinportailla.fi/2022/09/12/mikaan-ei-tunnu-paremmalta-kuin-auttaa-ihmisia-kehittamaan-omia-taitojaan-harjoittelijan-ajatuksia-digilla-opin-portaille-hankkeesta/>.
- Cai, Y. (6.5.2022). ”Tärkeintä on itsensä rakastaminen ja arvostaminen” – harjoittelijan ajatuksia Digillä opin portaille -hankkeesta. *Opin portailla*. <https://opinportailla.fi/2022/05/06/tarkeinta-on-itsensa-rakastaminen-ja-arvostaminen-harjoittelijan-ajatuksia-digilla-opin-portaille-hankkeesta/>.
- Csikszentmihalyi, M. (2005). *Flow elämän virta. Tutkimuksia onnesta, siitä kun kaikki sujuu*. Helsinki: Rasalas kustannus.
- Elamaa, A. (23.2.2023). Digillä opin portaille: harjoittelijana hankkeessa. *Opin portailla*. <https://opinportailla.fi/2023/02/23/harjoittelijana-hankkeessa/>
- Koudelia, I. (7.10.2022). ”Osallistujien motivaatio ja onnistumiset motivoivat minua kouluttajana.” – asioimistulkkiopiskelijan ajatuksia Digillä opin portaille -hankkeesta. *Opin portailla*. <https://opinportailla.fi/2022/10/07/osallistujien-motivaatio-ja-onnistumiset-motivoivat-minua-kouluttajana-asioimistulkkiopiskelijan-ajatuksia-digilla-opin-portaille-hankkeesta/>.
- Silvan, H. & Huovinen, K. (6.2.2023). Digillä opin portaille -huipputiimi: Kiitos kun olette juuri te! *Opin portailla*. <https://opinportailla.fi/2023/02/06/digilla-opin-portaille-huipputiimi-kiitos-kun-olette-juuri-te/>.
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto (2021). *Asioimistulkin ammattisäännöstö*. Saatavilla https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tyokalupakki-ammattilaiselle-ja-asioimistulkinammattisaannosto21/
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. (2017). *Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas*. PS-Kustannus.

Diak

**ROHKEASTI DIGITAITOJA
OPPIMASSA**

DIGITAITOJA VAHVISTAMALLA KOHTI OSALLISUUTTA

Hanna-Leena Huttunen, Mirjami Ritola, Petri Saikkonen

Digitaidot ovat nykyajan kansalaistaitoja. Digitaaitoja tarvitaan arjen asioiden hoitamiseen sekä yhteiskuntaamme osallistumiseen. Yhteiskunnan digitalisointi heittää myös haasteen – kaikille kansalaisille tulee taata riittävät digitaidot ja pääsy digitaalisiin palveluihin. Digillä opin portaille -hanke vastasi tähän haasteeseen kouluttamalla digitaaitoja maahanmuuttajataustaisille naisille ja vahvistamalla sitä kautta heidän opiskelu- ja työllistymisvalmiuksiaan.

Mitä digitaalisuus on?

Digitaalisuudella tarkoitetaan tieto- ja viestintäteknologian (ICT) käyttöä jokapäiväisessä elämässämme. ICT:n avulla voi esimerkiksi etsiä ja hallinnoida tietoa ja lähettää viestejä. (Nenonen, 2015; Simola, 2020.) Digi- ja väestötietoviraston (2023) mukaan laiteosaamisella tarkoitetaan sitä, millaiset taidot kansalaisella on käyttää erilaisia digilaitteita. Digitaalisilla sovelluksilla tarkoitetaan älypuhelimilla, tablettilaitteilla tai tietokoneilla käytettäviä sovelluksia. Sovellukset voivat olla selainpohjaisia tai mobiilisovelluksia. Kehittyneiden digitaalisten sovellusten myötä mahdollistuvat erilaisten palveluiden aikaisempaa sujuvampi tarjoaminen ja kohdentaminen. (Nenonen, 2015; Simola, 2020.) Mobiilisovellus on kevyempi ja yksinkertaisempi käyttää kuin selainpohjainen ohjelma. Mobiilisovellukset latautaan sovelluskaupasta ja asennetaan mobiililaitteeseen. Selainpohjaisiin internetsovelluksiin mennään mobiililaitteella tai pöytätietokoneen verkkoselaimella. (Mäkitalo, 2019.)

Lauha ja Tuominen (2016) toteavat, että kansalaisten digitaaliset taidot ovat yhteiskunnassamme välttämätön edellytys kehityksen mukana pysymiseen. Digitaaliset taidot eli digitaidot koostuvat taidoista käyttää laitteita ja palveluita sekä kyvystä ymmärtää toimintalogiikkaa niiden taustalla (Valtiovarainministeriö, 2021, s. 2). Jokaista laitetta tai sovellusta ei tarvitse osata käyttää, mutta tärkeää olisi kuitenkin osata käyttää itselle tarpeellisia välineitä ja ohjelmia.

Digiympäristöt ja -palvelut on suunniteltava helppokäyttöisiksi, saavutettaviksi ja turvallisiksi, jotta ihmiset voisivat olla osallisia digitaalisessa maailmassa.

Tärkeää on myös seurata, miten palvelujen ja toimintojen digitalisoiminen vaikuttaa niiden käyttöön. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [THL], 2023.)

Digiosallisuus hyvinvoinnin edistäjänä

Digiosallisuudella tarkoitetaan arjen sujuvuuden kannalta riittävän aktiivista digitaalisissa ympäristöissä tapahtuvaa osallistumista yhteiskunnan toimintaan. Digiosallisuudessa hyödynnetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja palveluita mielekkäällä ja merkityksellisellä tavalla. (Hänninen, 2021.)

Digisovellusten avulla voidaan edistää osallisuutta ja hyvinvointia. Sovellukset voivat kannustaa ja ylläpitää hyvinvointiin liittyvien valintojen tekemistä (Mäkitalo, 2019). Sininauhaliiton (2023) mukaan digiosallisuus on “digitaalista hyvinvointia, osallisuutta, mahdollisuutta vaikuttaa omassa ympäristössään ja yhteiskunnassa”. Lisäksi digiosallisuus lisää hyvinvointia ja vahvistaa ihmissuhteita. (Sininauhaliitto, 2023; Hänninen, 2021.)

Digitaidot vaikuttavat maahanmuuttajataustaisten ihmisten kotoutumisen eri osa-alueisiin: on tärkeää osata käyttää arjen palveluita, kuten sähköisiä pankkipalveluita tai Kelan sähköisiä palveluita, ja osata hakea opiskelupaikkaa Opinpolku.fi-palvelussa. Sähköisten palveluiden käyttö vaatii tiedonhakutaitoja ja informaationlukutaitoa. Ilman näitä digitaitoja maahanmuuttajataustaiset ovat vaarassa syrjäytyä. Tällöin integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan vaarantuu. (Mäkinen & Sihvonon 2016.)

Digitaitojen vahvistaminen edellyttää digirohkeutta, eli rohkeutta käyttää erilaisia sähköisiä sovelluksia ja välineitä. Digirohkeudesta voit lukea lisää tämän julkaisun artikkelista *Digirohkeus tukee digitaitojen oppimista*.

Digisovellukset ja asiointipalvelut tutuksi koulutuksissa

Digillä opin portaille -hankkeessa pyrittiin tunnistamaan digioppijalle keskeiset palvelut ja verkostot hyvinvoinnin, työnhaun ja ihmissuhteiden vahvistamiseen. Digikoulutus aloitettiin osallistujien toiveiden tunnistamisella teettämällä kysely digitaitojen lähtötilanteesta ja toiveista koulutukselle. Kyselyssä nousivat esille muun muassa halu oppia tietokoneen käytön perusteet ja Office- ja Google Drive -ohjelmat, etäopiskelutaidot, sosiaalisen median hyödyt ja sähköinen asiointi.

Alkukartoituksen perusteella luotiin lukujärjestys yhdelletoista koulutuskerralle. Tietokoneen käytön perusteita opetettiin kaksi kertaa, jolloin tutustuttiin tietokoneen eri osiin ja näppäimistöön sekä harjoiteltiin tiedonhakua ja tiedoston tallentamista. Koulutuksiin valittiin ilmaisia ja kaikkien saatavilla olevia ohjelmistoja, jotta osallistujat voivat hyödyntää niitä vielä koulutuksen päätyttyä.

Google Drive- ja Office-ohjelmia opiskeltiin kolmella eri kerralla. Ensimmäisenä teemana olivat sähköposti, pilvipalvelut sekä kuvan ottaminen ja kuvan liittäminen tekstitiedostoon. Toisella kerralla käytiin läpi PowerPoint- sekä Google Slides -esitysohjelmia. Kolmannella koulutuskerralla aiheena olivat toimisto-ohjelmat, jolloin harjoiteltiin Google Docs-, Google Sheets- ja Google Forms -ohjelmien käyttöä. Tiedonlähteenä hyödynnettiin muun muassa YouTubea, joka on internetissä toimiva ilmainen videopalvelu.

Etäopiskelutaitoja harjoiteltiin kahtena koulutuspäivänä. Ensimmäisenä aiheena olivat etäopiskelutilan luominen, kalenteroiminen ja liittyminen kokoukseen Google Meets-, Teams- ja Zoom-sovelluksissa. Toisella koulutuskerralla simuloitiin etäopiskelua liittymällä kalenterikutsuna lähetettyyn kokoukseen ja jakamalla oma diaesitys. Lisäksi aiheina olivat kirjaston sähköiset palvelut ja äänikirjojen lainaaminen.

Sosiaalisen median opetuksessa käytiin läpi somen mahdollisuuksia ja hyötyjä yhteisöllisyyden ja työelämän näkökulmasta sekä tutustuttiin eri somealustoihin. Koulutuskerralla nousivat esille muun muassa oman osaamisen markkinointi sosiaalisessa mediassa sekä digiympäristön tarjoamat mahdollisuudet yrittäjänä toimimiseen.

Sähköinen asiointi -teemaisilla tunneilla tutustuttiin Google Maps- ja Google Earth -palveluihin, joiden avulla harjoiteltiin paikan hakemista ja reitin kysymistä suomen kielellä. Lisäksi tutustuttiin Waltti-joukkoliikennesovellukseen sekä mobiilimaksamiseen. Toisella sähköistä asiointia käsittelevällä tunnilla aiheena olivat Canva-suunnittelutyökalu sekä erilaiset käännösohjelmat.

Koulutuksen aikana nousi esiin toive tutustua Opintopolku.fi-palveluun, josta haettiin tietoa muun muassa avoimen yliopiston ja ammattikorkeakoulun opinnoista. Lisäksi Opintopolku.fi-palvelussa harjoiteltiin opiskelemaan hakemista. Tällä harjoituksella opeteltiin tiedonhakutaitoa ja informaatiolukutaitoa. Opintopolku.fi-sivustolla oli paljon informaatiota, joten sivustolla navigoiminen oli osallistujille haasteellista.

Hyvät vuorovaikutustaidot digiohjauksen kivijalkana

Yhteiskuntamme ja koko maailma digitalisoituu vauhdilla, ja moni päivittäinen toimi ja tehtävä hoidetaan yhä enenevässä määrin digivälineiden ja verkkoyhteyksien avulla. Digiympäristöt tarjoavat myös viihdettä, toisten kohtaamista, irtautumista arjesta ja yhteisöllisyyttä. (THL, 2023.)

Tietokoneella tehtävät asiat voivat olla haastavia luku-, numero- sekä tieto- ja viestintäteknikkaan liittyvien perustaitojen puutteellisuuden vuoksi. Suomen

kielen osaamisen puute korostuu tietoteknisten perustaitojen hallinnassa. (Mäkinen & Sihvonen, 2016; Lahti-Olsen, 2021.) Tietoteknisten taitojen puute voi olla haaste osallisuudelle. Heikko digiosaaminen tekee asioimisesta hankalaa, ellei jopa mahdotonta.

Digitaidot ovat nykyajan kansalaistaitoja. Digitaitoja tarvitaan arjen asioiden hoitamiseen sekä yhteiskuntaamme osallistumiseen. Yhteiskunnan digitalisaatio heittää myös haasteen – kaikille kansalaisille tulee taata riittävät digitaidot ja pääsy digitaalisiin palveluihin. Digillä opin portaille -hanke vastasi tähän haasteeseen tarjoamalla koulutusta digitaitoihin maahanmuuttajataustaisille naisille ja vahvistamalla heidän opiskelu- ja työllistymisvalmiuksiaan. Digitaalisessa ympäristössä toimiminen vahvisti uudenlaisia vuorovaikutustaitoja, joiden oppiminen koettiin tärkeäksi.

Digitaitojen opetuksessa huomattiin, että maahanmuuttajataustaisten naisten kohtaamisessa korostuivat vuorovaikutustaidot: aktiivinen kuuntelu, sanotun toistaminen, selkeyttäminen, kysyminen ja tuen antaminen. Digi- ja väestötietovirasto (2023) toteaa, että maahanmuuttajien tai kieli- ja kulttuurivähemmistöön kuuluvien henkilöiden kanssa työskennellessä on tärkeää, että digiopettajalla on hyvät ohjaustaidot ja riittävästi aikaa. Eri kulttuurien ymmärtäminen antaa valmiuksia tukea oppijoita heidän omista lähtökohdistaan. Hyvä digiopettaja tunnistaa osaamisen tason ja keskeiset palvelut, joihin opetussisällöt räätälöidään. Digillä opin portaille -hankkeessa huomioitiin osallistujien taitotasot ja opetussuunnitelmaa muokattiin niiden mukaisesti. Nopeille oppijoille tarjottiin lisätehtäviä.

Tulkit turvallisen oppimisen mahdollistajina

Maahanmuuttajataustaisilla voi olla heikko yhteiskunnan palvelujärjestelmän tuntemus ja puutteita kielitaidossa. Nämä yhdessä voivat vaikuttaa digilaitteiden käytön osaamiseen heikentävästi, koska digipalveluissa käytetty kieli saattaa olla vaikeaselkoista ja termit voivat olla vaikeasti käännettävissä. Maahanmuuttajat voivat olla varautuneita digipalveluiden ja -laitteiden käyttöä kohtaan. (Mäkinen & Sihvonen, 2016.)

Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa oli paikalla asioimistulkkausten opiskelijoita tulkkauksessa opetusta ja toimimassa omakielisinä ohjaajina. Digitaitojen opetukseen osallistuneet tulkit toivat turvallisuuden tunnetta opiskelijoille etäyhteyksien välityksellä. Vuorovaikutus tulkin ja digioppijoiden välillä oli luontevaa, koska opetustilaan luotiin hyvä kuuluvuus tulkin, oppijan ja opettajan välille. Tulkit pystyivät nopeasti kääntämään haasteellista sanastoa osallistu-

jien vahvalle kielelle. Opettajan näkökulmasta yksi koulutustilanteisiin liittyvistä oivalluksista olikin tulkin läsnäolon merkitys. Tulkin mukanaolo lisäsi opiskelutilanteiden tehokkuutta ja asioiden sisäistämistä.

Digitaidot avaamassa ovia opiskelu- ja työelämään

Digillä opin portaille -hankkeen digitaitoja kehittäviin koulutuksiin osallistuneet maahanmuuttajataustaiset naiset antoivat koulutuskokonaisuudesta positiivista palautetta. He kertoivat saaneensa koulutuksista rohkeutta ja taitoa käyttää digitaalisia välineitä. Digitaalisten taitojen karttuessa he saivat vahvistusta omaan toimijuuteensa digitaalisissa ympäristöissä.

Yhteiskunnassa aktiivisena toimiminen edellyttää digitalisaation hyödyntämistä. Kaikilla kansalaisilla tulee olla riittävät perustaidot sähköisessä ympäristössä toimimiseen. Digitaalinen maailma avaa mahdollisuuksia, ja se kannattaa nähdä voimavarana niin opiskelun kuin työllistymisen näkökulmasta.

LÄHTEET

- Digi- ja väestötietovirasto. (2023). *Laiteosaaminen*. Saatavilla 16.3.2023 <https://dvv.fi/maahanmuuttajat-seka-kieli-ja-kulttuurivahemmistot-laiteosaaminen>
- Hänninen, R., Karhinen, J., Korpela, V., Pajula, L., Pihlajamaa, O., Merisalo, M., ... & Wilska, T. A. (2021). Digiosallisuuden käsite ja keskeiset osa-alueet: Digiosallisuus Suomessa-hankkeen väliraportti. Valtioneuvoston kanslia.
- Lahti-Olsen, V. (2021). *Maahanmuuttajataustaisten aikuisopiskelijoiden näkemyksiä tulevaisuuden taidoista*. [YAMK-opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021112621921>
- Lauha, H., & Tuominen, S. (2016). *Kohti digitaalista nuorisotyötä*. Helsinki: Verke. ISBN: ISBN 978-951-9245-33-1 (nid.), ISBN 978-951-9245-34-8 (pdf). Saatavilla 16.3.2023 <https://www.verke.org/julkaisut/kohti-digitaalista-nuorisotyota/>
- Mäkinen, M., & Sihvonen, M. (2016). *Maahanmuuttajien digivalmiuksien haasteita sekä ratkaisuja oppimisessa ja osallistumisessa*. Tuovi 14: Interaktiivinen tekniikka koulutuksessa 2016-konferenssin tutkijatapaamisen artikkelit, 13.
- Mäkitalo, H. (2019). *Digisovelluksen hyödyntäminen työntekijöiden terveyden ja työkyvyn tukemisessa: tapaustutkimus*. [Pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto].
- Nenonen, M. (2015). *Digitaalisuus hyvinvointia tukemassa*. Teoksessa A. Haapala (toim.), Kestävää hyvinvointia kehittämässä (s. 73–77). (Painoalan vuosijulkaisu 2015). Mikkelin ammattikorkeakoulu.
- Simola, J. (2020). *Digitaalisuus yhteiskunnassa*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
- Sininauhaliitto (2023). *Digiosallisuus*. Saatavilla 16.3.2023 <https://www.digiosallisuus.fi/digiosallisuus/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (15.3.2023). *Digiosallisuuden edistäminen*. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/digiosallisuuden-edistaminen>

Valtiovarainministeriö (13.4.2021). *Digi Arkeen neuvottelukunta - Pyöreän pöydän keskustelu 16.2.2021 - Osaaminen ja taidot digitaalisessa yhteiskunnassa* [Muistio]. <https://vm.fi/documents/10623/70215972/Digi+arkeen-neuvottelukunta++Osaaminen+ja+aidot+16.2.2021+py%C3%B6re%C3%A4n+p%C3%B6yd%C3%A4n+loppuraportti.pdf/6ac8eee9-12fc-9662-fe38-3edf7eff5e91/Digi+arkeen-neuvottelukunta+->

DIGIROHKEUS DIGITAITOJEN OPPIMISEN TUKENA

Miia Heininen, Katri Huovinen, Petri Saikkonen ja Johanna Tepsa

Digirohkeus tarkoittaa, että käyttäjällä on rohkeutta kokeilla tarjottua digipalvelua. Digillä opin portaille -hankkeen toiminnassa digirohkeuden vahvistaminen oli oleellista, sillä myönteiset kokemukset ja tunteet edistivät uusien digitaitojen oppimista ja rohkaisivat digitaalisten laitteiden käytössä myös jatkossa.

Kissamerkkejä ja taulukkolaskentaa

Digillä opin portaille -hankkeen maahanmuuttajataustaisille naisille suunnatuissa koulutuksissa havaittiin, että osallistujat olivat näppäriä käyttämään tiettyjä digitaalisia välineitä. Digitaalisten välineiden käyttö oli kuitenkin hyvin rajoittunutta, ja käytössä olivat selkeästi vain tietyt ohjelmat. Kun eteen otettiin tietokone, se herätti joissakin osallistujissa kielteisiä tunteita ja jopa pelkoa.

Aluksi jo tietokoneelle kirjautuminen oli iso haaste ja vaati monen asian osaamista. Moni osallistujista tarvitsi tukea esimerkiksi erikoismerkkien ja isojen kirjainten kirjoittamiseen. Näppäimistöllä kirjoittaminen oli uutta ja vierasta. Osa osallistujista puolestaan oli tottuneita tietokoneen käyttäjiä, ja he pystyivät auttamaan muita. Vaikeuksia saattoi tulla yllättävissäkin asioissa. Esimerkiksi kun opeteltiin tekemään näppäimistöllä huutomerkki, ilmestyi ruudulle helposti vahingossa monta huutomerkkiä, kun tarkoitus oli kirjoittaa vain yksi.

Osallistujien vaihteleva taitotaso haastoi myös koulutuksen suunnitteluvaiheessa. Sisällöt ja materiaalit pyrittiin valmistelemaan niin, että jokainen osallistuja voisi kokea onnistumisia digitaitojen oppimisen parissa. Koulutusten toteutuksessa pyrittiin varmistamaan, että paikalla olisi aina riittävän monta ohjaajaa tukemassa oppimista. Näin opetustilanteessa pystyttiin yhtäaikaaisesti ohjaamaan monen tasoisia oppijoita. Joidenkin kanssa koneelle kirjautuminen saattoi vaatia hyvinkin pitkän ajan, ja jo sen onnistuminen oli merkittävää. Toiset taas kaipaivat enemmän haasteita, ja heidän kanssaan ehdittiin edetä jo vaativampiin tehtäviin, kuten esitysgrafikkaan ja tiedonhakuun.

Onnistumisen hetkiä koettiin isojen ja pienten asioiden äärellä. Eräs osallistuja mainitsi koulutuksen loputtua palautekeskustelussa, että hänelle tärkein oppi

koulutuksessa oli ”kissamerkin” löytyminen. Tällä hän tarkoitti @-merkkiä tai toisin sanoen ”miukumaukua”. Toiset taas olivat kokeneet tärkeimmäksi sisällöksi taulukkolaskentaohjelmaan tutustumisen. Kurssin edetessä oli ilo seurata, kuinka osallistujat saivat lisää varmuutta tietokoneen käyttöön.

Digirohkeus uuden oppimisen mahdollistajana

Digirohkeus tarkoittaa sitä, että käyttäjällä on rohkeutta kokeilla tarjottua digipalvelua. Digirohkeus tai digipelokkuus eivät ole olemassa olevia ominaisuuksia, vaan ne muodostuvat digipalveluiden käyttökokemusten myötä. (Digi- ja väestötietovirasto, 2022, s. 8.) Käyttäjän kokemat vastoinkäymiset liittyen digipalveluihin heikentävät digirohkeutta (Digi- ja väestötietovirasto, 2022, s. 16). Hankkeen koulutuksiin osallistuneilla naisilla oli monenlaisia kokemuksia digilaitteiden ja -palveluiden käytöstä. Eräs osallistujista kertoi, että hän ei ollut juurikaan käyttänyt tietokonetta aiemmin, ja hän oli selvästi hyvin arka tietokoneen käyttäjä. Vaikka hän oli tullut oppimaan uutta, hän pyysi herkästi ohjaajaa esimerkiksi kirjoittamaan puolestaan ja kaipasi paljon rohkaisua tehtävien tekemisessä. Myöhemmin selvisi, että hänellä oli aikaisemmin ollut huonoja kokemuksia asioinnista verkossa ja tietokoneella, ja hän pelkäsi tekevänsä virheen. Omassa arjessaan hän oli vältellyt tietokoneen käyttöä, ja hänen miehensä ja lapsensa olivat hoitaneet tarvittavan verkkoasioinnin hänen puolestaan. Joillekin osallistujille eniten haasteita tuotti puolestaan digitaiteiden oppiminen heille vieraalla kielellä suomeksi, ja he toivoivat oppivansa erityisesti sellaisia tietokonetaitoja, jotka tukevat samalla kielen oppimista.

Digirohkeuden muodostumiseen vaikuttavat hoidettavan asian luonne, ympäröivä tilanne ja käytettävä palvelu. Käyttäjällä voi olla epävarmuutta, pelkoja tai huolia käyttämiensä palveluiden suhteen. (Digi- ja väestötietovirasto, 2022, s. 16.) Hankkeen toimintaan osallistuneilla naisilla etenkin toimeentuloon tai terveyteen liittyvien digipalvelujen käyttöön liittyi epävarmuutta ja pelkoa peruuttamattomien virheiden tekemisestä. Digi- ja väestötietoviraston Digitaitoraportti 2022:n mukaan digirohkeudella pyritään selättämään haasteet ja annetaan mahdollisuus kokeilemiselle ja oppimiselle. Olemassa olevista uhkatekijöistä ollaan tietoisia, mutta myös tavat niiden välttämiseksi tunnetaan. (Digi- ja väestötietovirasto, 2022, s. 8.)

Mikäli käyttäjän digirohkeus riittää, hän ei edes huomaa käyttävänsä itselleen vierasta palvelua. Palvelun käyttäjäystävällisyydellä on merkitystä siihen, millaiseksi käyttäjä kokee palvelutapahtuman. Laadukas palvelu lisää digirohkeutta. Vastaavasti epälaadukas palvelu heikentää digirohkeutta. (Digi- ja väestö-

tietovirasto, 2022, s. 16.) Myös laki digitaalisten palveluiden tarjoamisesta ohjaa käyttäjäystävällisten ja saavutettavien digitaalisten palveluiden toteuttamiseen (L 306/2019 2. §, 4. §).

Tunteet ja minäpystyvyys digirohkeutta rakentamassa

Tulevaisuuden kannalta olemassa olevien digitaitojen lisäksi on myös merkittävää se, millaiset valmiudet käyttäjällä on oppia uusia digitaitoja. Valmiuksien kehittymisen kannalta keskeistä on uskallus yrittää ja kokeilla uusien palveluiden käyttöä. (Digi- ja väestötietovirasto, 2022, s. 19.) Kannustava ilmapiiri ja digitaitojen hyvien puolien korostaminen vaikuttavat digirohkeuden kehittymiseen (Digi- ja väestötietovirasto, 2022, s. 12). Hankkeen toiminnassa lähdettiin liikkeelle osallistujien arjesta. Esimerkiksi linja-autoa päivittäin käyttäneellä osallistujalla oli tapana seurata aikatauluja linja-autopysäkin aikatauluista. Digitaidot ja suomen kieli -koulutuksessa tutustuttiin ja harjoiteltiin Waltti-sovelluksen käyttöä. Sovellus auttoi konkreettisesti osallistujaa näkemään digipalvelujen käytön arkea helpottavia puolia, mikä rohkaisi myös uusien palvelujen kokeilemiseen.

Positiiviset uskomukset omista kyvyistä luovat pohjaa onnistumisille. Innostunut oppija oppii helpommin uusia asioita kuin oppimistilanteita pelkäävä tai itsestään epävarma oppija. (Aro & Nurmi, 2021, s. 125.) Positiiviset tunteet avartavat ajattelua ja toimintaa, mikä edistää uuden löytämistä ja ideoiden, toiminnan ja uusien suhteiden luomista. Positiiviset tunteet laajentavat ihmisen tavanomaisista tapaa ajatella ja toimia rakentaen pysyviä yksilöllisiä voimavaroja. (Smith ym., 2004, s. 399.) Negatiiviset tunteet kaventavat ajattelun ja toiminnan tapoja, kun taas positiiviset tunteet toimivat päinvastoin niitä laajentavina. Positiiviset tunteet toimivat ikään kuin tehokkaana vasta-aineena negatiivisia tunteita vastaan. Näin positiiviset tunteet tukevat ihmisen psyykkistä tajunnan laajentumista ja lujuuutta sekä ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Fredrickson, 2004, s. 1370–1371.)

Halusimme tarjota opiskelijoille onnistumisen kokemuksia sellaisten digipalveluiden käytössä, joita he todennäköisesti tarvitsevat tulevaisuudessa opiskelu- ja työelämässä. Harjoittelimme muun muassa Opintopolku-palvelun, TE-palveluiden verkkosivujen ja LinkedInin käyttöä. Koulutuksessa saadut onnistumisen kokemukset toivottavasti rohkaisivat käyttämään palveluita myös tulevaisuudessa.

Digirohkeutta vahvistamassa

Monilla osallistujilla oli jo aikaisempia kokemuksia digitaitojen opetuksesta. Näissä tilanteissa he olivat mielellään jättäytyneet seuraajan rooliin luokkahuoneen perälle. Isossa ryhmässä neuvojen kysymistä oli arkailtu, koska opetettava

asia oli tuntunut liian vaikealta. Etäkoulutus korona-aikaan oli korostanut haasteita entisestään. Alun perin Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksiin oli suunniteltu myös etäopetusta. Kuitenkin yhteistyökumppaneiden kanssa käytyjen keskustelujen jälkeen oli selvää, että hankkeen koulutusten osallistujat tarvitsivat mahdollisuuden lähiopetuksen tarjoamaan tukeen. Monilla koulutuksiin osallistuneista naisista ei ollut sellaisia perusdigitaaitoja, jotka olisivat riittäneet koulutukseen osallistumiseen etänä tai joita tarvitaan digitaaliseen yhteiskunnan palveluiden käyttöön.

Koulutuksissa osallistujia kannustettiin kysymään neuvoja, ja kannustavassa ympäristössä harjoitettiin digitaaitoja rauhassa omaan tahtiin. Tehtävien äärellä viivytettiin niin kauan kuin oli tarpeellista, ja osallistujia tuettiin niin, että he selviytyivät niistä itse. Koulutuksissa harjoitettiin myös sellaisia digitaaitoja, jotka osallistujat kertoivat olleen heille haastavia aiemmin. Esimerkiksi etäopetukseen ja -kokouksiin osallistumista harjoitettiin turvallisesti yhdessä yhteisessä tilassa. Näin tarvittava tuki sekä opettajalta että muulta ryhmältä oli koko ajan saatavilla. Toisilta saatu tuki ja kannustus sekä muiden ihmisten malli vahvistavat minäpystyvyyden kokemusta (Aro & Nurmi, 2021, s. 131).

Digipalvelut itsessään voivat ohjata ja neuvoa käyttäjää, mutta ihmisen tarjoamaa käyttäjätukeakin tarvitaan. Digituen saavutettavuus ja yhdenvertaisuus ovat keskeisiä tekijöitä tarjottaessa digitukea. Digituen tarjoajien skaala on laaja, kuten lähiomaiset ja erilaisissa asiakaspalvelutehtävissä toimivat työntekijät. (Digi- ja väestötietovirasto, 2022, s. 16.) Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa jokainen osallistuja pääsi käytännössä kokeilemaan tietokoneen käyttöä niin, että lähellä oli koko ajan saatavilla yksilöllistä ohjausta. Ryhmäohjauksissa pysähdyttiin aina hetkittäin varmistamaan, että jokainen osallistuja pysyi opetuksessa mukana. Koulutuksissa aloitettiin helpoista ja tuetuista tehtävistä, joista hiljalleen edettiin haastavampiin tehtäviin. Pienten ryhmien kanssa opetuksessa edettiin yhtä matkaa, isommissa ryhmissä puolestaan osallistujat jaettiin tarpeen mukaan pienempiin ryhmiin. Tavoitteena oli, että jokainen osallistuja saisi jokaisella tapaamiskerralla kokea ainakin yhden onnistumisen hetken.

Kourallinen digirohkeutta

Tunteet ohjaavat ihmisten käyttäytymistä, ja ne vaikuttavat siihen, millä tavalla asioita lähestytään. Siksi digirohkeus ja sen vahvistaminen ovat merkittävä osa digitaaitojen opetusta. Jotta osallistujalla olisi sisäinen halu digitaalisuuden hyödyntämiseen arjessa, tarvitaan myönteisiä kokemuksia digipalveluiden käytöstä. Digitaaitoja opettaessa on syytä huomioida, että osallistujien taitotaso voi vaihdel-

la. Opetuksen suunnittelussa ei kannata tehdä oletuksia digitaidoista vaan lähteä liikkeelle aivan alkeista (Mäkinen & Sihvonen, 2016). Näin varmistetaan, että jokainen osallistuja voi opiskella digitaitoja omalta lähtötasoltaan. Tämä edistää myönteisten kokemusten syntymistä digitaitojen harjoittelussa ja luo pohjan digirohkeuden vahvistumiselle.

Hankkeessa tuotetuissa Vahvuuskorteissa rohkeuden tunnetta kuvataan seuraavasti: ”Olen rohkea. Uudet asiat eivät pelota minua.” Tämän kortin äärelle on hankkeen tarjoamissa yksilöohjauksissa pysähdytty useasti miettimään, mitä se omassa elämässä voisi tarkoittaa. (Vahvuuskorteista voi lukea lisää tämän julkaisun artikkelista *Vahvuudet minäpystyvyyttä rakentamassa.*) Digirohkeus ei tarkoita vaarojen uhmaamista. Digitaalistuivassa yhteiskunnassa tarvitaan kuitenkin sopivasti rohkeutta ottaa käyttöön uusia ja jatkuvasti kehittyviä digitaalisia välineitä ja palveluita.

LÄHTEET

- Aro, T. & Nurmi, J.-E. (2021). Motivaatio, tunteet ja oppiminen. Teoksessa: T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 128–147). Niilo Mäki Instituutti.
- Digi- ja väestötietovirasto. (2022). *Digirohkea luottaa tulevaan. Digitaatoraportti 2022*. Saatavilla 8.3.2023. <https://dvv.fi/digiosaamisen-tilannekuva>
- Fredrickson, B. (2004). The broaden-and-build theory of positive emotions. *Philosophical Transactions B: Biological Sciences*, 359(1449). (s. 1367–1377). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1693418/pdf/15347528.pdf>
- L 306/2019. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 15.3.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190306>
- Mäkinen, M., & Sihvonen, M. (2016). Tietoteknisten taitojen puutteet maahanmuuttajien kotoutumisen haasteena. *Aikuiskasvatus*, 36(4), 279–287. <https://doi.org/10.33336/aik.88513>
- Smith, E., Nolen-Hoeksema, S., Fredrickson, B. & Loftus, G. (2004). *Atkinson & Hilgard's Introduction to Psychology*. Wadsworth/Thomson Learning.

Diak

**KIELITAITO OSALLISUUTTA
VAHVISTAMASSA**

OSALLISUUDEN KOKEMUKSEN JA SOSIAALISEN TUEN MERKITYS KIELEN OPPIMISESSA

Katri Huovinen, Raisa Lantto ja Heidi Silvan

Väestö moninaistuu, mikä näkyy julkisissa ja yksityisissä keskusteluissa, kun pohditaan esimerkiksi sitä, mikä on riittävä suomen kielen taito työpaikoilla. Kielitaitoa vaaditaan, mutta on muistettava, että kielitaidon kehittyminen ei ole pelkkä formaalin oppimisen prosessi, vaan sen lisäksi siihen kuuluvat yksilön kokemat tunteet, sosiaaliset suhteet ja osallisuus: koko elämän kirjo.

Suomalainen yhteiskunta ja työelämä monikielistyvät

Työpaikat Suomessa ovat muuttuneet monikielisemmiksi muutamassa vuosikymmenessä, ja kehityskulun ennustetaan jatkuvan edelleen. *Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartassa 2035* todetaan, että hallitus pyrkii työperäisen maahanmuuton kaksinkertaistamiseen vuoteen 2030 mennessä. Vieraskielisten osuus koko väestöstä oli jo vuoden 2020 lopussa noin kahdeksan prosenttia. (Valtioneuvosto, 2021.) Väestön moninaistuminen näkyy julkisessa keskustelussa, sosiaalisessa mediassa ja kahvipöytäkeskusteluissa. Esille tuodaan erilaisia näkemyksiä siitä, millaista suomen kielen taitoa suomea toisena kielenä puhuvilta edellytetään tai tulisi edellyttää. Näissä keskusteluissa näkökulmana ovat erityisesti suomalaiset työmarkkinat ja yhteiskunnassa toimiminen. (Aarikka ym., 2022; Kansalliskielistrategia, 2021.) Suomen perustuslain mukaan kaikille kieliryhmille kuuluu oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltä ja kulttuuria. Kansalliskielistrategiassa puolestaan todetaan, että jokaisen suomalaisen tulee tuntea itsensä arvokkaaksi – äidinkielestä riippumatta (Kansalliskielistrategia, 2021, s. 81; Valtioneuvosto, 2022, s. 63).

Yhä useammat työntekijät Suomessa tekevät jo nyt työtä kielillä, jotka eivät ole heidän vahvimpia kieliään. Kuitenkin esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla kieli on myös työväline. (Kotilainen ym., 2022.) Tämä nostaa fokukseseen kielen oppimisen merkityksen työelämään pääsyyllä ja siellä toimimiselle. Nykytutkimuksessa kielen oppimista ei nähdä enää vain kognitiivisena prosessina vaan se nähdään

myös sosiaalisena toimintana. Kielikäsitys on laajentunut. Uusia näkökulmia viimeaikaisissa tutkimuksissa ovat esimerkiksi oppijoiden yhteiskunnallisen aseman merkitys sekä osallisuus ja kielenkäytön yhteisöllisyys. Uudet kielikäsitukset ovat näin kulkeneet rinnakkain uudentyyppisten oppimiskäsitusten kanssa. (Dufva, 2013, 2019; Intke-Hernandez, 2022; Kotilainen ym., 2022; Ruuska & Suni, 2022.) Hannele Dufva (2019, s. 80) lainaa Wittgensteinin viehättävää ilmaisua todetessaan, että soveltavan kielitieteen näkökulma ei olisikaan kielessä sinänsä vaan kielellisessä ”elämän hyörinässä”, jossa tarkastelun taustana on ”ihmisten tekojen koko vilskke”.

Osallisuus - kielen oppimisen edellytys vai tulos?

Kielitaito vahvistuu tavallisissa arkipäivän konteksteissa; niin myös osallisuus. Formaali opetus yksinään ei siis riitä kielitaidon oppimiseen. Kielenoppijoiden pitää päästä käyttämään kieltä opetuksen ulkopuolella. Onko jopa niin, että onnistuneen kieleen sosiaalistumisen lähtökohtana on ensin oltava osallisuuden kokemus, jonka kautta yksilö aktivoituu toimijaksi kieliyhteisössä? (Ks. esim. Intke-Hernandez, 2022.) Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa yhdistimme osallisuutta tukevan, monikielisen sosiaalisen oppimisen ja luokkahuoneessa tapahtuvat formaalit kielenoppimistilanteet.

Monella Digillä opin portaille -hankkeen koulutukseen osallistuneella naisella kielitaito oli edelleen hyvin puutteellinen, vaikka he olivat asuneet Suomessa monia vuosia. He ymmärsivät suomen kielen oppimisen merkityksen, ja heillä oli motivaatiota oppia kieltä, mutta käytännössä he käyttivät arjessaan lähinnä äidinkieltään. Osallisuus edellyttää omien valintojen tekemistä. Kielenoppija itse tekee päivittäin arjessaan valintoja, esimerkiksi seuraako suomenkielistä mediaa ja kuluttaako suomenkielistä viihdettä. Osallisuus edellyttää myös sitä, että ympäröivä yhteiskunta mahdollistaa valintojen tekemisen. Aiheellista on kysyä, ovatko koulutukseen osallistuneiden naisten mahdollisuudet toimia osana suomalaista kieliyhteisöä olleet liian vähäisiä. Ovatko heidän elämäntilanteensa monilapsisten perheiden äiteinä asettaneet liikaa haasteita ajankäytölle ja mahdollisuudelle hakeutua kielikoulutuksiin?

Kotilaisen ym. (2022) mukaan kielen oppiminen ei ole yksilölaji. Suuri merkitys kielen oppimiselle on sillä, miten suomea äidinkielenään puhuvat suhtautuvat keskuudessaan eläviin suomen oppijoihin. Oppilaitoksia, työpaikkoja ja virastoja tulisikin kehittää kielitietoisemmiksi, niin että kaikki vuorovaikutus tukisi suomenoppijan kielitaidon paranemista (Kotilainen, ym. 2022; Lehtimaja & Komppa, 2023). Oppiminen tapahtuu kielitietoisilla käytänteillä, tukemalla op-

pijaa ja ottamalla hänet osaksi yhteisöä. Kielitietoiset käytänteet tarkoittavat myös sitä, että vuorovaikutukseen osallistuvien koko kielirepertuaari otetaan käyttöön. (*Kielirepertuaarin* käsitteestä tarkemmin tämän julkaisun artikkelissa *Suomea suomeksi ja muilla kielillä.*)

Digillä opin portaille -hankkeen koulutuskokonaisuuksien eri toteutusten välillä pohdittiin osallistujilta tullutta palautetta siitä, miten merkityksellisiksi he kokivat yhteiset tauot suomen kielen tai digitaitojen oppituntien lomassa. Ensimmäisten koulutuskokonaisuuksien jälkeen kiinnitettiin erityistä huomiota siihen, että aikaa ja tilaa löytyy vapaamuotoiseen keskusteluun ja kuulumisten vaihtoon. Intke-Hernandezin (2022) tutkimusten mukaan naisten osallisuutta ja kielitaitoa vahvistavia tilanteita ovat juuri ne hetket, jolloin istahdetaan saman pöydän ääreen. Niissä kielellinen tuki on runsaampaa, monipuolisempaa ja rikkaampaa kuin sellaisissa tilanteissa, joissa pyritään vain hoitamaan jokin käsillä oleva asia.

Osallisuus, kuulumisen tunne ja identiteetti rakentuvat omalla äidinkielellä sen ohella, että suomen kielen oppiminen helpottaa yhteiskuntaan osallistumista. Monikielisyyden hyväksyminen vahvistaa osallisuuden kokemusta ja auttaa uutta tulijaa pääsemään mukaan joukkoon. Monikielisyys voi madaltaa yhteisöön liittymiskynnystä, kun keneltäkään ei odoteta minkään yksittäisen, tarkkarajaisen kielen täydellistä hallintaa. Kokemus osallisuudesta tukee kielenoppimista ja rakentaa identiteettiä hyvällä tavalla. (Jousmäki ym. 2022.)

Jousmäki ym. (2022) tarkastelevat osallisuuden kokemuksen vahvistumista, kun lapselle ja nuorelle annetaan mahdollisuus tehdä tulkintoja ja kertoa tarinoita omalla kielellään. Hankkeessamme sama huomio laajennettiin aikuisiin osallistujiin. Osallisuuden kokemuksen merkityksiä jokainen kielenoppija – aikuinen ja lapsi – neuvottelee mielessään: ”Kuka minä olen tässä ryhmässä? Mitä tämä ryhmä tai yhteisö minulle merkitsee? Entä mitä minä merkitsen tälle ryhmälle tai yhteisölle?” Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa hyödynnettiin tulkkausta. Opiskelijat saivat kuulla opetuksen ensin suomeksi, sitten omalla äidinkielellään tai itselleen vahvalla kielellä. Jos osallisuuden vastakohtaksi ajatellaan vetäytyminen, koska käsiteltävää asiaa ei ymmärretä, tulkkien avulla varmistettiin jokaiselle osallistujalle mahdollisuus ymmärtämiseen ja osallisuuteen.

Kielen oppimisen sosiaalinen ulottuvuus

Mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltä suomen oppimisen lomassa selvästi inspiroi Digillä opin portaille -hankkeen osallistujia. Vuorovaikutus oli välitöntä, hauskaa ja lämminhenkistä. Myös Intke-Hernandez (2020) havaitsi tutkimuksessaan, että eri kielten hyödyntäminen loi äideille mahdollisuuden tarjota toisilleen kie-

llestä, emotionaalista ja sosiaalista tukea. Matalan kynnyksen paikat ovat keskeisiä kieleen sosiaalistumisen näkökulmasta, sillä ne tarjoavat mahdollisuuksia tarkkailla ja havainnoida kielen lisäksi kieliyhteisön asenteita, käsityksiä ja kulttuurisia käytänteitä. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi ne, miten kuulumisia vaihdetaan tai saako keskustelussa keskeyttää. Kuinka pitkiä hiljaisia hetkiä sallitaan tai miten hiljaisuus rikotaan? (Intke-Hernandez, 2022.) Koulutuskokonaisuuksien aikana koettiin, että juuri vapaamuotoinen sosiaalinen vuorovaikutus tarjosi tällekin, lähinnä äideistä koostuvalle joukolle niin emotionaalista kuin sosiaalista tukea. Samalla kieltä opittiin autenttisissa konteksteissa.

Kieltä on tutkimuksessa tarkasteltu myös elettyinä kokemuksena (*lived experience of language*). Tällöin kielitaito nähdään kokonaisvaltaisesti, sellaisena yksilön repertuaarina, johon on kertynyt myös tunteita ja kehollisia kokemuksia kielellisten resurssien lisäksi. Kieltä elettyinä kokemuksena tutkinut Busch (2017) toteaa, että positiivinen emotionaalinen kokemus kielestä ja mahdollisuus nähdä itsensä uuden kielen puhujana on oleellinen edellytys kielen omaksumiselle. Kielellisiin, elämyksellisiin kokemuksiin kuuluu ilon, ylpeyden, häpeän, vihan ja pelon tunteita. (Busch, 2017.) Hankkeen koulutuksissa ilo ja ylpeys olivat havaittavissa osallistujissa. Monet osallistajat nostivat palautteissa esiin koulutusten iloisen ja lämpimän ilmapiirin.

Kieltä opitaan formaalisti, informaalisti ja nonformaalisti. *Formaali oppiminen* on organisoitua ja strukturoitua. Oppimistavoitteisena se tapahtuu muodollisessa koulutuksessa. *Informaali oppiminen* ei ole organisoitua eikä strukturoitua. Se ei ole oppimistavoitteista vaan kokemuseräistä ja spontaania. Informaali oppiminen tapahtuu arkipäivän toiminnoissa ja ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. *Non-formaali oppiminen* on osittain organisoitua ja strukturoitua. Sillä voi olla oppimistavoitteita, ja se voi olla kokemuseräistä. Non-formaaliin oppimiseen liittyy suunniteltua toimintaa. (Sahradyan, 2015.) Digillä opin portaille -hankkeen suomen kielen tunneilla pyrittiin kielenoppimiseen kaikkien näiden kolmen kautta: esimerkiksi verbien astevaihtelu opittiin formaalisti, vapaamuotoisissa taukokeskusteluissa suomea opittiin informaalisti ja työhaastattelusimulaatiot olivat nonformaalia oppimista.

Suomen kielen tunneilla havaittiin käytännön tasolla todeksi Lehtosen ym. (2015) huomiot siitä, että kaikki vuorovaikutusta vaativat tehtävät kannustavat oppijoita sosiaaliseen toimintaan, mikä on myös monien vallitsevien pedagogisten lähestymistapojen keskeinen periaate. Opiskelusta haluttiin luoda motivoiva prosessi, jossa oppiminen tapahtui ihmisten välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja jossa tieto oli aktiivisesti yhdessä rakennettua. Oppimisen motivaation

yhteydessä käytetään usein peruskäsitteitä *sisäinen* ja *ulkoinen motivaatio*. *Sisäinen motivaatio* syntyy asiasta, joka jo itsessään on kiinnostava ja haluttava, kun taas *ulkoinen motivaatio* perustuu johonkin erilliseen toiminnalla tavoiteltavaan tulokseen tai palkkioon. (Lehtonen ym., 2015.) Sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhdessä tekemisen avulla osallistujille mahdollistettiin osallisuuden kokemus, joka lisäsi sisäistä motivaatiota ja halua oppimiseen. Uusien tuttavuuksien syntyminen eri kansallisuuksien välillä toimi silminnähden innostavana tavoitteena oppia suomea yhteiseksi kommunikoinnin välineeksi. Koulutusten päätteeksi järjestettiin juhlat, joissa osallistujille jaettiin todistukset ja tarjottiin kakkukahvit. Monelle osallistujalle lupaus päättäjaisjuhlasta toimi ulkoisena motivaationa suorittaa koulutus loppuun saakka.

Aktiivista osallisuutta ja elämän hyörinää

Toisen kielen oppimista tarkastellaan nykyään yleisesti lopputuloksen sijaan oppimisprosessina. Oppijaa ei nähdä opettamisen kohteena vaan aktiivisena, ympäristöä itselleen merkityksellisten asioiden pohjalta havainnoivana toimijana. Oppiminen ei ole pelkkää omaksumista vaan oppijan aktiivista osallistumista omaan oppimiseensa ja siihen liittyvään toimintaan. Kaikki toiminta puolestaan on aina sosiaalisesti ja kulttuurisesti välittyntä.

Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksiin osallistuneet naiset toivat mukanaan oppimistilanteisiin ”elämän hyörinää” ja ”ihmisten tekojen koko vilskeen”. Mukana oli yksivuotiaita pienokaisia tuttipulloineen ja helistimineen. Läsnä oli osallistujien koko elämäntilanne monilapsisten perheiden äiteinä tai sotaa paenneina, vasta maahan saapuneina pakolaisina, joilla oli voimakas tarve päästä mukaan yhteiskuntaan tekemään työtä omalla alallaan tai oppimaan uusi ammatti. Oppimistilanteiden ilmapiiri koettiin positiiviseksi ja kannustavaksi. Oppiminen oli ilo. Se loi tulkintamme mukaan myös osallisuuden tunnetta.

LÄHTEET

- Aarikka, L., Priiki, K., & Ivaska, I. (2022). Soveltavan kielitieteilijän sormenjälkiä etsimässä. Teoksessa L. Aarikka, K. Priiki, & I. Ivaska (toim.), *Soveltavan kielitieteilijän sormenjälkiä etsimässä: Kielen rakenteet ja niiden käyttäjät Kirsi Siitosen tutkimuksellisia kiintopisteinä*. AFinla-teema / n:o 14 (s. 5–17). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLa.
- Busch, B. (2017). Expanding the notion of the linguistic repertoire: On the concept of *Spracherleben* – the lived experience of language. *Applied Linguistics*, 38 (3), 340–358. <https://doi.org/10.1093/applin/amv030>
- Dufva, H. (2019). Kielten oppimisen tutkimuksesta. Käänteitä ja virtauksia. Teoksessa M. Hamunen, T. Nieminen, T. Kelomäki, & H. Dufva (toim.), *Käänteitä ja käsitteitä. Näkökulmia kielitieteelliseen keskusteluun*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1454 (s. 61–86). Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Dufva, H. (2013). Kognitio, kieli ja oppiminen: hajautettu näkökulma. Teoksessa T. Keisanen, E. Kärkkäinen, M. Rauniomaa, P. Siitonen, & M. Siromaa (toim.), *AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia nro 5 (2013)* (s. 57–73). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLa.
- Intke-Hernandez, M. (2020). Maahanmuuttajaitien arjen kielitarinat: etnografinen tutkimus kieliyhteisöön sosiaalistumisesta. Helsingin yliopisto: väitöskirja. Saatavilla 2.2.2023 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-6838-2>
- Intke-Hernandez, M. (2022). Mikä on riittävän hyvää suomea? *Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti 1/2022*. <https://www.kielikello.fi/-/mik%C3%A4-on-riitt%C3%A4v%C3%A4n-hyv%C3%A4%C3%A4-suomea>
- Jousmäki, H., Kinossalo, M. & Intke-Hernandez, M. (2022). Monikielinen luku-taito identiteettityön ja osallisuuden tukena. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 13(2). Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2022/monikielinen-lukutaito-identiteettityon-ja-osallisuuden-tukena>
- Kansalliskielistrategia. Valtioneuvoston julkaisu 2021:87. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-967-0>
- Kotilainen, L., Kurhila, S., & Lehtimaja, I. (2022). Monikielinen työpaikka - tehokkuuden, vaivattomuuden vai kielenoppimisen ehdoilla? *Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti 1/2022*. https://www.kielikello.fi/-/monikielinen-ty%C3%B6paikka?utm_source=tilausilmoitus&utm_medium=email#wrapper
- Lehtimaja, I., & Komppa, J. (16.2.2023). Millainen on kielitietoinen työyhteisö? *Kielibuusti blogi*. <https://kielibuusti.fi/millainen-on-kielitietoinen-tyoyhteisoi/>
- Lehtonen, T., Lakkala, M., Eloranta, J. & Rasila, M. (2015). *Pedagoginen perusta kielenoppimisessa*, julkaisussa Y. Lappalainen, M. Poikolainen & H. Trapp (toim.), *Tila haltuun! Suositukset virtuaalisen suomen opiskelun toteuttamiseen*. Turun yliopiston Brahea-keskuksen julkaisu, Nro 6, Turun yliopiston Brahea-keskus, Turku, Sivut 20–37. < <http://tribe.accedor.fi/3dsuomi/> >
- Ruuska, K., & Suni, M. (2022). Oma paikka etsimässä: edistyneisyys suomea toisena kielenä puhuvien kokemana. Teoksessa L. Aarikka, K. Priiki, & I. Ivaska (toim.), *Soveltavan kielitieteilijän sormenjälkiä etsimässä: Kielen rakenteet ja niiden käyttäjät Kirsi Siitosen tutkimuksellisia kiintopisteinä*. AFinla-teema / n:o 14 (s. 19–39). Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys AFinLa.
- Sahradyan, S. (2015). *Miten maahanmuuttajat oppivat suomea formaalin, informaalin ja non-formaalin oppimisen kautta? Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 6(4). Saatavilla 2.2.2023 <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-syyskuu-2015/miten-maahanmuuttajat-oppivat-suomea-formaalin-informaalin-ja-non-formaalin-oppimisen-kautta>
- Valtioneuvosto (2021). *Koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton tiekartta 2035*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-666-2>
- Valtioneuvosto (2022). *Kielipoliittinen ohjelma. Valtioneuvoston periaatepäätös*. Valtioneuvoston julkaisu 2022:51. Saatavilla <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-645-7>

SUOMEA SUOMEKSI JA MUIILLA KIELILLÄ

Katri Huovinen, Raisa Lantto ja Heidi Silvan

Kielitaito ei ole kokonaisuus, joka pitäisi saada täydellisesti haltuun. Kieltä opitaan pala kerrallaan, kun oppija oppii erilaisissa kielenkäyttötilanteissa käytettävää kieltä. Kielitietoisessa kielenopetuksessa hyödynnetään oppijoiden muiden kielten taitoa ja kaikki kielenkäyttötilanteet nähdään mahdollisuuksina kielenoppimiseen.

Suomen kieli – oppimisen väline ja oppimisen kohde

Digillä opin portaille -hankkeessa suomen opetuksen tavoitteena oli vahvistaa osallistujien kielitaitoa, jotta heillä olisi paremmat valmiudet etäopiskeluun ja muutenkin digitaalisissa ympäristöissä toimimiseen. Jokaisen koulutuskokonaisuuden aluksi kartoitettiin opiskelijoiden toiveita ja tavoitteita, ja sisältöjä muokattiin osallistujien tarpeiden mukaan. Hankkeen koulutuksissa suomen kielen lisäksi muita opetussisältöjä olivat digitaidot sekä koulutus- ja uraohjaus. Koska koulutus kokonaisuudessaan oli kielitietoista, lähtökohtaisesti kaikki oppiminen sisälsi myös kielen oppimista. Hankkeen kaikki keskeiset teemat nivoutuivatkin kauniisti toisiinsa. Esimerkiksi, kun koulutuksissa tutustuttiin sähköiseen Opintopolku-palveluun, tarvittiin sekä suomen kielen taitoa, digitaitoja että ymmärrystä suomalaisesta koulutusjärjestelmästä.

Kielitaito ei ole nykyäskäytännön mukaan kenelläkään täydellinen, vaan sekä äidinkielenään että vieraana kielenä tiettyä kieltä puhuvat hallitsevat joukon osittaisia repertuaareja. Toisin sanoen jokainen kielenpuhujasta hallitsee omanlaisensa joukon erilaisiin tilanteisiin sopivia kielenkäyttötapoja ja kielellisiä resursseja. (Piippo ym., 2016, s. 237.) Digilaitteisiin, erilaisiin ohjelmiin ja sähköiseen asiointiin liittyvät sanat, fraasit ja kielenkäytön konventiot saattavatkin olla myös äidinkielenään suomea puhuvalle vaikeita, vaikka digitaalistuvassa yhteiskunnassa lähes jokaisen täytyy osata hoitaa asioitaan verkossa. Hankkeessa tavoitteena oli opettaa maahanmuuttajataustaisille naisille sitä suomen kieltä, jota he tarvitsevat digitaalisissa ympäristöissä toimimiseen. Naiset eivät kuitenkaan itse kokeneet, että he tarvitsisivat erityisesti digisuomea, vaan he halusivat kehittää omaa kieli-

taitoan monipuolisesti. Vaikka koulutuksiin osallistui kielitaidoltaan eritasoisia kielenoppijoita, kaikille oli yhteistä se, että heillä oli kova halu oppia lisää suomen kieltä.

Kielitietoista kielen opetusta

Kohderyhmämme oli monikielinen, ja osallistujien suomen kielen taidot vaihtelivat. Osa hankkeen koulutuksiin osallistuvista naisista oli asunut Suomessa useita vuosia, ja he olivat hyvin tottuneita käyttämään suomea. Toisaalta mukana oli paljon naisia, jotka olivat muuttaneet Suomeen vasta muutamia kuukausia aikaisemmin. Heidän kielitaitonsa oli vasta aluillaan.

Kielitietoisessa lähestymistavassa otetaan huomioon oppijoiden erilaiset kielelliset resurssit ja pyritään mahdollistamaan oppiminen kaikille. Suomessa kielitietoisuuden käsite on lähtöisin koulumaailmasta, eikä sen määritelmä ole täysin vakiintunut. Andersenin ja Ruohotie-Lyhdyn (2019) mukaan kielitietoisuuden ulottuvuuksia ovat kielen huomioiminen, metakielellinen tieto, metakielellinen pohdinta, kielellinen luovuus ja kieliyhteisöihin kohdistuvat asenteet. Erityisesti ne koulutukseen osallistuneet suomen oppijat, jotka olivat vasta vähän aikaan opiskelleet suomea, olivat hyvin halukkaita oppimaan suomen kielen kielioppia. He siis tekivät itse paljon metakielellistä pohdintaa ja rakensivat kielitaitoaan metakielellisen tiedon avulla. He saattoivat tunnilla myös kysyä, onko suomen kielen oppiminen vaikeaa verrattuna muiden kielten oppimiseen ja onko saamen kieli vanha kieli. He tarkastelivat suomen kieltä, kielen oppimista ja Suomen kieliympäristöä monitasoisesti.

Käytännön vuorovaikutustilanteessa kielitietoinen lähestymistapa tarkoittaa, että yhteistä kieltä paremmin osaavalla on taitoa mukauttaa omaa puhettaan ja kirjoittamistaan viestintäkumppanin kielitaidon mukaan. Kielitietoisuus edellyttää avointa, arvostavaa ja ymmärrykseen pyrkivää asennetta, tietoa monikielisyyden vaikutuksesta kommunikaatitilanteeseen sekä taitoa kielen mukauttamiseen. (Lilja, 2019.) Tärkeä keino kielen mukauttamiseen helpommin ymmärrettäväksi on selkokieli. Se on yleiskieltä helpompaa suomen kieltä, jossa käytetään helppoja sanoja ja rakenteita ja jossa asiat pyritään ilmaisemaan mahdollisimman selkeästi. (Selkokeskus, 2021.) Käytimme hankkeen viestinnässä, koulutuksissa ja ohjauksissa selkosuomea. Hankkeen koulutusten markkinointimateriaali ja osallistujilta kerätyt kuvausluvut oli laadittu selkokieliseksi ja teimme hankkeen tietosuojaselosteesta selkomukautuksen. Ohjaajat ja kouluttajat käyttivät selkopuhetta, ja koulutuksissa käytetyt materiaalit olivat selkokielisiä. Lisäksi käytimme kuvia apuna ymmärtämisen tukemiseksi.

Kielitietoisessa opetuksessa ja ohjauksessa erilaiset kielivaroannot otetaan käyttöön. Käytössä voi olla osallistujien eri kieliä, elekieltä, esineitä, symboleita ja kuvia. Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa keskeisenä resurssina oli asioimistulkkausta opiskelevien tarjoama tulkkaus. Tulkkien avulla osallistujien omat äidinkieli tai heille muuten suomea vahvemmat kielet (kuten somali, venäjä ja englanti) olivat tukemassa ymmärtämistä. Tulkkien lisäksi opetus- ja ohjaushenkilöstö käytti tukikielenä englantia tai venäjää. Osallistujat hyödynsivät myös erilaisia sanakirjoja (esim. suomen kielen fraasisanakirjaa) ja Google Kääntäjää. Monin paikoin he tukeutuivat toisiinsa ja omakielisiin keskusteluihin, joiden aikana he pyrkivät selvittämään opetustilanteessa nousseita kysymyksiä suomen kielestä ja tavoittelivat yhteistä ymmärrystä. Osallistujien ja koko tilanteen kielivaroanto oli maksimaalisesti käytössä. Eri kielten lisäksi siihen kuuluivat myös ilmeet, eleet ja kehon kieli sekä positiivinen kieli-ilmapiiiri.

Digillä opin portaille -hankkeen koulutusten monikielisyys

Kielitaidosta puhuttaessa käytetään termejä *kielivaroanto* ja *kielirepertuaari*. Kielivaroantoon voidaan ottaa sekä yksilön että yhteisön näkökulma. Yksilön kielivaroantoon kuuluvat kotona puhutut kielet ja niiden murteet, kaveripiirissä ja muissa yhteisöissä käytetyt kielet sekä opiskellut kielet. Tästä yksilöiden kielivaroannosta käytetään myös termiä *kielirepertuaari*. Yhteisön kielivaroannon voidaan ajatella koostuvan siihen kuuluvien yksilöiden kielirepertuaareista. (Nissilä, 2022.) Heini Lehtosen (2019) sanoin kielitaitomme on repertuaari, joka ”koostuu kaikista kielen paloista ja vuorovaikutuksen keinoista, joita olemme elämämme aikana ottaneet haltuun”. *Limittäiskieleily (translanguaging)* tarkoittaa eri kielirepertuaarien käyttämistä kommunikoinnissa sen sijaan, että pyrittäisiin pitäytymään vain opetuksen virallisessa kielessä. Lehtosen mukaan limittäiskieleily on laaja termi. Siihen nojaava pedagogiikka kannustaa oppijoita ottamaan käyttöön koko kielellisen repertuaarinsa. Oppija voi tutustua opittaviin sisältöihin aluksi omalla kielellään esimerkiksi pohtimalla käsitteitä ja niiden määritelmiä. Kun asiasisältö on tuttu, sen haltuun ottaminen vieraalla kielellä helpottuu. (Lehtonen, 2019; ks. myös Intke-Hernandez, 2020, s. 27–30.)

Hankkeen koulutuksissa kuului iloisesti sekaisin monia kieliä. Suomen opetuksessa yhteisenä tavoitteena oli, että koulutukseen osallistuvien naisten suomen kielen taito kehittyi. Tavoitteeseen pääsemiseksi hyödynnettiin kaikkia tarjolla olevia kielellisiä resursseja. Osallistujat olivat erityisen kiitollisia siitä, että he saivat välillä pohtia opittavan kielen saloja omalla vahvalla kielellään. Kun verbi-tyyppisiä tarkasteltiin yhdessä esimerkkien avulla, osallistujien ilmeet kirkastuivat

siinä vaiheessa, kun tulkki tulkkasi opetuksen osallistujien paremmin osaamalle kielelle. Näytti siltä, että heistä oli hyödyllistä saada vahvistus siitä, että he olivat ymmärtäneet oikein. Lisäksi oli erityisen tärkeää, että opiskelijoilla oli mahdollisuus kysyä itselleen epäselviksi jääneistä asioista helposti. Vasta aluillaan olevalla kielitaidolla olisi ollut vaikea kysyä itseä askarruttavista havainnoista. Oppija ei ollut tällöin opettajan annosteleman tiedon varassa, vaan hän pystyi helposti ohjaamaan oppimista itseä mietityttäviin kysymyksiin. Kielen oppiminen ei ollut lineaarista, yhden asian haltuun ottamista kerralla, vaan oppiminen ikään kuin rönsyili oppijoiden omien havaintojen pohjalta. Koulutukseen osallistuneet oppijat olivatkin ilahduttavan aktiivisia ja tiedonjanoisia.

Vieraalla kielellä usein sietää paremmin sitä, ettei ihan ymmärrä kaikkea, ja helpommin tulee myös teeskenneltä ymmärtämistä (Mustajoki, 2020, s. 277). Hankkeen koulutuksissa oli joitakin tilanteita, joissa osallistujat olivat ymmärtävinään ohjeet, mutta pian kävi ilmi, että he eivät tieneet, mitä piti tehdä. Ilmiö havaittiin, tunnistettiin ja siihen tartuttiin. Ymmärtämistä vahvistettiin tulkkaamisen lisäksi monikielisillä materiaaleilla ja kielituetuilla tehtävillä. Asioimistulkkauksen opiskelijat käänsivät opinnoissaan materiaaleja eri kielille. Esimerkiksi yksilöohjauksessa käytössä olleet Vahvuuskortit ja Minä pidän -kortit käännettiin somaliksi, venäjäksi, kiinaksi ja arabiaksi (Vahvuuskorteista ja Minä pidän -kor-teista voi lukea lisää tämän julkaisun artikkelista *Vahvuudet minäpystyvyyttä rakentamassa*). Vaikka ohjattavan kielitaito olisi vielä heikko, voidaan monikielisiä kortteja käyttämällä päästä keskustelemaan vahvuuksista niin, että ohjattava voi olla varma, että hän ymmärtää vahvuudet oikein.

Koulutusten monikielisyys näkyi myös siten, että tauoilla keskusteltiin osallistujien äidinkielistä ja osallistujat opettivat spontaanisti muille fraaseja omilla äidinkiellään. Oppijoista tulikin opettajia, ja yhdessä ihmeteltiin ja ihasteltiin eri kieliä. Tällainen eri kielten vahva läsnäolo koulutuksessa synnytti meille kielitietoisuuden oppimisympäristön, joka oli hyvä lähtökohta kielenoppimiselle. Kokemuksemme mukaan osallistujien moninaisten kielellisten repertuaarien läsnäolo koulutuksissa vahvisti heidän osallisuuttaan. Buschin (2017) mukaan kielelliseen muistiin piirtyvät ne hetket yksilön elämänpolussa, jolloin hän tiedostaa mahdollistaako hänen kielivarantonsa joukkoon kuulumisen. Näistä hetkistä tulee osa kielellistä repertuaaria joko siitä syystä, että ne edustavat erityistä emotionaalisesti latautunutta hetkeä tai koska ne toistuvat usein. Kielellinen variaatio tuottaa kuulumista, mutta toisaalta myös erilaisuutta tai jopa poissulkemista. (Busch, 2017.)

Kielitietoinen kielenopetus toimii

Hankkeessa kielitietoisuus tarkoitti sitä, että koulutuksissa olivat koko ajan läsnä kaikki osallistujien kielet ja kielitaidot. Oppimista tuettiin monikielisesti, ja myös suomen opetuksessa käytettiin osallistujien osaamia kieliä. Näin pyrittiin varmistamaan, että osallistajat ymmärsivät opetettavat sisällöt ja että heillä oli mahdollisuus ottaa osaa kielestä käytävään keskusteluun.

Jo suhteellisen lyhyissä koulutuksissa näimme pieniä, vaikuttavia kielenpuhujien kasvutarinoita. Eräs osallistuja ei aluksi halunnut viestiä kouluttajien kanssa suomeksi lainkaan. Hän halusi oppia kieltä ja teki ahkerasti harjoituksia, mutta hän vältteli suomen kielen puhumista vuorovaikutustilanteissa. Koulutuksen lopussa hän itse ylpeänä huomautti, että käytti jo suomea kouluttajien kanssa puhuessaan. Tämä on se tärkein askel kielenoppijalle: halu ja uskallus käyttää opiskeltavaa kieltä kommunikoinnissa.

LÄHTEET

- Andersen, L. K., & Ruohotie-Lyhty, M. (13.3.2019). Mitä on kielitietoisuus ja miten se näkyy koulussa? *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 10(2). Saatavilla <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-maaliskuu-2019/mita-on-kielitietoisuus-ja-miten-se-nakyy-koulussa>
- Busch, B. (2017). Expanding the notion of the linguistic repertoire: On the concept of *Spracherleben* – the lived experience of language. *Applied Linguistics*, 38 (3), 340–358. <https://doi.org/10.1093/applin/amv030>
- Intke-Hernandez, M. (2020). *Maahanmuuttajaäitien arjen kielitarinat: etnografinen tutkimus kieliyhteisöön sosiaalistumisesta*. Helsingin yliopisto: väitöskirja. Saatavilla 2.2.2023 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-6838-2>
- Lehtonen, H. (2019). Monikielisyys koulussa – yksikielisestä instituutiosta limittäiskieliseen opetukseen. *Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti 4/2019*. <https://www.kielikello.fi/-/monikielisyys-koulussa>
- Lilja, T. (29.3.2019). Kielitietoinen ohjausosaaminen saavutettavuuden edistäjänä Ohjaamoissa. *HAMK Unlimited*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020111690436>
- Mustajoki, A. (2020). *Väärinymmärryksiä: Miten voisimme puhua ja kuulla paremmin?* Gaudeamus.
- Nissilä, L. (2022). Suomen kielivaranto muutoksessa. *Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti 1/2022*. <https://www.kielikello.fi/-/suomen-kielivaranto-muutoksessa>
- Piippo, I., Vaattovaara, J., & Voutilainen, E. (2016). *Kielen taju: Vuorovaikutus, asenteet ja ideologiat*. Art House.
- Selkokeskus (2021). *Selkokieli*. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/>

MONIKIELINEN VUOROVAIKUTUS OSALLISUUDEN TUKENA

Anni Elamaa, Miia Heininen ja Johanna Tepsa

Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa jokaisella koulutuskerralla istahdettiin yhteisen pöydän ääreen viettämään kahvitaukoa. Tauot olivat tärkeitä hetkiä kohtaamisille ja kielen harjoittelulle ja ne koettiin osallisuutta tukeviksi. Osallisuuden merkitys kotoutumisessa on suuri. Hankkeessa tuotetut Keskustelukortit ja monikieliset sanastot osallistavat oppimaan.

Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta

”Kurssilla sielu lepää, ilmapiiri on hyvä ja minulla on motivaatiota opiskella.” Näillä sanoilla eräs osallistuja kuvaili Digillä opin portaille -hankkeen koulutustansa päättyessä. On paljon näyttöä siitä, miten ilmapiiri vaikuttaa valmiuteen oppia uutta. Hyvässä ilmapiirissä opiskelija suhtautuu opiskeluun myönteisemmin, jolloin hänen motivaationsa vahvistuu ja opiskelija oppii paremmin. (Primietta, 2021.) Hankkeen toiminnassa osallistujien osallisuutta pyrittiin tukemaan monin eri tavoin.

Yhteiset kahvitauot koulutusten lomassa olivat tärkeitä hetkiä kohtaamisille ja kielen harjoittelulle. Jokaisella koulutuskerralla pidettiin yhteinen tauko osallistujien kanssa. Ohjaajat ja osallistajat istuutuivat saman pöydän ääreen ja etäyhteyksin mukana olleet tulkit saivat vapaahetken. Tauoilla keskusteltiin siis ilman tulkkia selkosuomella, elekielellä ja englantia tukikielenä hyödyntäen. Kahvitauoille ei yleensä suunniteltu etukäteen mitään erityistä ohjelmaa, vaan keskustelu sai soljua omalla painollaan. Tauoilla muun muassa keskusteltiin eri kulttuurien tärkeistä juhlista tai viikonloppusuunnitelmista. Hauskoilta sattumuksilta ei näissä tilanteissa yleensä voitu vältyä. Kun sanat olivat vielä hieman hakusessa esimerkiksi ”paastoaminen” ja ”postittaminen” menivät sekaisin keskenään. Yhteisymmärrys löydettiin kuitenkin aina lopulta ja jälkikäteen asiasta voitiin vitseillä yhdessä.

Osallistajat mainitsivat koulutuksen lopuksi kerätyissä palautteissa usein yhteisten kahvihetkien ja keskustelujen tärkeyden. Kahvitauot oli koettu yhteisöllisyyttä edistävinä ja koulutusten myönteistä ilmapiiriä tukevinä hetkinä. Myös se

koettiin hyväksi, että yhteisten taukojen aikana ei ollut saatavilla kielitukea tulkin välityksellä, sillä silloin täytyi pystyä olemaan vuorovaikutuksessa suomen kielellä ja löytämään keinoja itsensä ilmaisuun esimerkiksi eleiden tai jo karttuneen sanaston varassa.

Osallisuus kotoutumisessa

Osallisuus ei ole rakenteellinen eikä yksilöllinen ominaisuus, vaan se rakentuu vuorovaikutuksessa ihmisten sekä ihmisten ja ympäristön välillä. Osallisuus on olemista, toimimista ja osallistumista sekä prosesseja erilaisissa suhteissa, joissa vapaudet ja oikeudet vaihtelevat. Se on mukanaoloa, vaikuttamista ja oikeutta terveyteen, koulutukseen, työhön, toimeentuloon, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Tämä kaikki vaikuttaa toimijuuden mahdollisuuksiin ja rajoituksiin, eli siihen, miten yksilö pystyy ja kokee pystyvänsä vaikuttamaan omiin tarpeisiinsa ja resursseihinsa sekä yhteiskunnan kehitykseen. Osallisuutta lisätään kohtuullisen toimeentulon ja tarpeisiin vastaavien palveluiden avulla. Lisäksi osallisuutta voidaan edistää tarjoamalla mahdollisuuksia sellaiseen toimintaan, jossa luodaan yhteyksiä toisiin ihmisiin. (Isola ym., 2017; Keskitalo, 2019; Nuoret ja osallisuus, i.a.; Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, i.a.; SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, 2018; Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2022.) Kotoutumisen näkökulmasta osallisuus tarkoittaa, että maahanmuuttaja kokee olevansa yhteiskunnan täysivaltainen jäsen, jolla on uudessa kotimaassaan tarvitsemansa tiedot ja taidot (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2022).

Kotoutumista edistävästä toimenpiteistä määrätään laissa 2010/1386. Lain tarkoituksena on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja aktiivista osallistumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Tarkoituksena on myös edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. (L 2010/1386.) Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet perustuvat tähän lakiin. Kotoutumiskoulutuksen tehtävänä on kehittää opiskelijan suomen tai ruotsin kielen taitoa sekä muita opiskelijan työllistymistä, omaa toimijuutta ja osallisuutta edistäviä valmiuksia, jotka mahdollistavat yhdenvertaisen aseman suomalaisessa yhteiskunnassa. (Opetushallitus, 2022, s. 7, 11.)

Yhteisöön kuulumisen ja yhteisön toiminnassa saatavat kokemukset ovat merkittäviä kasvatuksellisia mahdollisuuksia. Tavoitteena on luoda ihmisten välille suhteita ja auttaa heitä liittymään ja tarvittaessa myös palaamaan niihin yhteisöihin, joita heidän ympärillään on, sekä tukea uusien yhteisöiden muodostumista. (Nivala & Ryyänen, 2019.) Yhdenvertaisuus ja myönteinen vuorovaikutus eri väestöryhmien kesken on nostettu kotoutumiskoulutuksen yhdeksi tärkeäksi

tehtäväksi (Opetushallitus, 2022, s. 8). Digillä opin portaille -hankkeessa nähtiin myös arvokkaana tukea tasa-arvoista osallistumista keskusteluihin kielitaitotasosta riippumatta. Tätä tavoitetta pyrittiin tukemaan hankkeessa tuotettujen selkokielisten ja monikielisten materiaalien avulla.

Monikielisyys oppimisen tukena

Kielen oppimisessa muodollisella kielikoulutuksella on keskeinen tehtävä, ja se voi mahdollisesti tukea ja nopeuttaa kielen oppimista. Kuitenkin kielen oppiminen sosiaalisissa tilanteissa sekä koulutus- ja työelämäkontekstissa jäävät liian vähälle huomiolle pedagogisessa keskustelussa. Aikuisten maahanmuuttajien sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteisöltä saatava tuki, kuten havainnollistaminen, konkreettisten ilmaisujen tarjoaminen ja osallisuuden kokemukset, ovat tärkeitä tekijöitä suomen kielen oppimisessa. (Tarnanen ym., 2015 s. 67.)

Digillä opin portaille -hankkeen materiaaleissa hyödynnettiin mahdollisimman paljon monikielisyttä, koska oma äidinkieli sekä kielten joustava ja rinnakkainen käyttö edistävät oppimista ja monikielisen identiteetin rakentumista. Eri kielten limittäisellä käytöllä tarkoitetaan kielten, kielimuotojen, kuvien ja elekielen sekä muiden havaintotapojen joustavaa käyttöä merkityksien rakentamisessa. Oman äidinkielen kehittymisen tukeminen vahvistaa myös opiskelukielen kehittymistä. (Huhta ym., 2021, s. 166–167.) Monikanavaiset tehtävät ja monikieliset käännökset tukevat kielen oppimista. Näillä luodaan monikielisiä merkityksiä ja virittäydytään kohti toisten kokemuksia (Isola, ym., 2017, s. 18).

Keskustelukorteilla osaksi kahvipöytäkeskusteluja

Yhteiset kahvihetket olivat koulutuksen aikana tärkeitä mahdollisuuksia kohtaamiselle ja keskusteluille opetuksen välissä. Kahvin ääressä vaihdetut kuulumiset ja käytyt keskustelut olivat merkityksellisiä hetkiä osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusten edistämisen kannalta. Lisäksi kahvitauot olivat kielen kehityksen kannalta tärkeitä. (Vapaiden keskustelujen merkityksestä kielen oppimiseen on kerrottu tarkemmin tämän julkaisun artikkelissa *Osallisuuden kokemuksen ja sosiaalisen tuen merkitys kielen oppimisessa*.) Keskustelutilanteiden harjoitteluun kaivattiin tukea, mutta aikuisille suunnattuja selkokielisiä keskustelukortteja ei ennestään löytynyt. Olemassa olevat netistä löytyneet keskustelukortit sisälsivät vaikeaa kieltä, ja niistä puuttuivat esimerkkifraasit, joten ne eivät palvelleet hankkeen osallistujien tarpeita.

Näistä lähtökohdista syntyi idea hankkeen omien Keskustelukorttien kehittämiseen. Keskustelukorteista muotoutui 32:n kortin selkokielinen, aikuisille

suunnattu, suomen kielen kehitystä tukeva pakka. Keskustelukorteissa on koulutukseen, työnhakuun ja arkisiin keskusteluihin sopivaa sanastoa. Kortit sisältävät aiheeseen sopivan selkokielisen kysymyksen ja esimerkkifraasin, jolla kysymykseen voi vastata. Kortteihin lisättiin havainnollistavaa kuvitusta tukemaan kielen oppimista. Kortit jaettiin otsikoiden ”Kerron itsestäni” ja ”Työ ja opiskelu” alle. Kerron itsestäni -kortit auttavat kysymään ja kertomaan esimerkiksi omista harrastuksista ja perheestä. Kerron itsestäni kortteja on 16 kappaletta. Työ ja opiskelu -korttien avulla taas voidaan kysyä ja kertoa esimerkiksi työkokemuksesta tai omista vahvuuksista. Työ ja opiskelu -kortteja on 16 kappaletta. Keskustelukortit ovat saatavilla hankkeen verkkosivuilla: <https://opinportaila.diak.fi/keskustelukortit/>.

Keskustelukorttien avulla voidaan harjoitella suomen kieltä ja työnhakuun ja koulutukseen liittyvää sanastoa itsenäisesti, mutta kortit on tarkoitettu erityisesti kaksin tai hieman isommassa ryhmässä käytettäväksi. Nimensä mukaisesti korttien tarkoitus on olla tukena keskustelussa. Kortteja voidaan hyödyntää esimerkiksi vuorovaikutustilanteiden tukena ja suomenkielisten fraasien harjoitteluun.

Ryhmäohjausten kahvitauoilla harjoiteltiin erilaisia keskustelutilanteita Keskustelukorttien avulla. Pakasta valittiin muutama kortti, joihin sillä kertaa keskityttiin. ”Kerron itsestäni” -teemaisten korttien avulla voitiin esimerkiksi harjoitella kertomista suosikkiasioista. Ohjaajan oli mahdollista aloittaa ja antaa malli vastausfraasista. Tämän jälkeen osallistujat nostivat pakasta kortin ja esittivät toisilleen kysymyksiä, ja kortteja apuna käyttäen muut osallistujat vastasivat. ”Opiskelu ja työelämä” -teemaisten korttien avulla avattiin keskustelua tavoista kertoa omasta osaamisesta esimerkiksi työhaastattelutilanteessa.

Monikieliset sanastokortit osallistamassa oppimaan

Kielen oppimisen tueksi luotiin yhteistyössä asioimistulkkauksen opiskelijaharjoittelijoiden kanssa monikieliset sanastot. Sanastoihin koottiin työnhakuun, koulutukseen ja digimaailmaan liittyviä käsitteitä, ja ne jaettiin neljään teemaan: digiympäristö, koulutus, työnhaku ja tietokone. Sanastojen sanat valittiin yhdessä opiskelijoiden kanssa, ja opiskelijat myös käänsivät sanat suomesta venäjäksi, kiinaksi, somaliksi ja arabiaksi. Sanoja ideoitiin hankkeen teemoista käsin, ja sanastoihin pyrittiin valitsemaan sellaisia sanoja, joita voi usein tarvita työhaussa tai opiskelussa. Tavoitteena oli lisätä yhteiskunnallista osallisuutta lisäämällä ymmärrystä keskeisten digitaalisuuteen ja opiskeluun liittyvien käsitteiden kautta.

Sanastot ovat saatavilla sanastokortteina. Sanastokortin toisella puolella on sana suomeksi ja toisella puolella venäjäksi, kiinaksi, somaliksi ja arabiaksi. Lisäk-

si sanastot ovat saatavilla siten, että yhdelle sivulle on koottu kunkin teeman sanat ja niiden vastine käännettyillä kielillä. Monikieliset sanastot voi ladata omaan käyttöön hankkeen verkkosivuilta: <https://opinportaila.diak.fi/sanastot/>. Sanastokortteja voi hyödyntää kielen oppimisessa ja yhteistyössä toteutettavissa toiminnallisissa harjoituksissa. Korteilla voi esimerkiksi pelata muistipeliä, jos kortit tulostetaan yksipuoleisina. Kaksipuoleisina kortteja voi käyttää sanaselityspeleissä, pantomiimikortteina ja nopean nimeämisen harjoituksissa. Hankkeessa on hyödynnetty sanastokortteja osana digitaitojen ja suomen kielen opetusta. Esimerkiksi digitaalisten laitteiden ja ohjelmien esittelyssä korteista sai mukavan kertaavan pelin, jossa osallistujat vuorollaan nostivat rasiasta kortin ja sanoivat sanan suomeksi ääneen. Halutessaan sanan pystyi tarkistamaan toiselta puolelta käännettyinä. Tämän jälkeen toiset osallistujat etsivät opetusluokasta tai tietokoneelta sanaa tarkoittavan asian.

Sanastojen avulla kieltä voidaan oppia itsenäisesti ja ryhmässä. Erilaiset pelit ja yhteisölliset aktiviteetit tukevat kielen oppimista ja osallisuutta. Tästä saatiinkin hyviä kokemuksia ryhmäohjaustilanteissa. Lisäksi jokainen osallistuja sai halutessaan mukaansa kotiin listan kaikista sanastoista suomeksi ja oman äidinkiелensä käännösvastineella. Näin sanastojen sanoja pystyi halutessaan kertamaan itsenäisesti.

Yhteisiä hetkiä ja osallistumista

Koulutuspäivän päätteeksi luokkatilassa kävi usein innostunut puheensorina. Kommunikoinnissa iloisesti limittäin vuorottelivat Keskustelukorttien fraasit, suomi, englanti, osallistujien äidinkieli, Google-kääntäjän “kapulakieli”, kuvat, korostetut eleet, ilmeet, pantomiimi ja ilo yhdessä jaetusta ymmärryksestä. Joskus juteltiin pienistä arjen hetkistä, ja joskus taas keskusteltiin isommista ja painavammista teemoista. Oli keskustelun aihe mikä hyvänsä, tärkeintä oli kuitenkin kokemus siitä, että on osa ryhmää ja sen vuorovaikutusta.

Sosiaalipedagoginen lähtökohta osallistamisen kannalta on kohdata ihminen subjektina, eikä niinkään objektiivisena toimenpiteiden kohteena. Näin tuetaan henkilön osallistumista oman elämänsä valintoihin ja vahvistetaan eri tavoin toimijuuden edellytyksiä. (Nivala & Rynänen, 2019.) Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa oli aina tilaa myös yhteiselle vapaamuotoiselle keskustelulle. Tällöin juteltiin niistä aiheista, jotka osallistujilla sillä hetkellä olivat mielessä. Yhdessä jaettiin onnistumisia ja kysyttiin neuvoja toisilta toimijuuden edistämiseksi. Joskus iloittiin onnistuneesta asioinnista apteekissa tai viestittelystä lapsen opettajan kanssa. Lopulta merkityksellisintä oli saada kokemus, että juuri minun

osallistumiseni on tärkeää. Osallisuuttani tuetaan ja eri kommunikointimenetelmien ja kielten rinnakkainen käyttö kuuluvat osaksi tätä yhteisöä, johon minäkin olen tervetullut tasavertaisena jäsenenä.

LÄHTEET

- Huhta, A., Nieminen, L., Suni, M. & Tarnanen, M. (2021). Oppiminen toisella kielellä. Teoksessa: T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 128–147). Niilo Mäki Instituutti.
- Isola, A.-M., Kaartinen, H., Leemann, L. Lääperi, R., Scheider, T., Valtari, S. & Keto-Tokoi, A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Työpaperi 33/2017 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-917-0>
- Keskitalo, E. (2019). Osallisuus paranee yhteisöjä kehittämällä. *Dialogi*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201903199226>
- Nivala, E., & Ryynänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Gaudeamus. <https://www.elliblibrary.com/fi/book/9789523455672>
- Nuoret ja osallisuus. (i.a.) *Mitä osallisuus on?* <https://nuoretjaosallisuus.fi/tietoa-osallisuudesta/>
- Opetushallitus. (2022). *Kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2022*. Määräykset ja ohjeet 2022:1a. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- Primietta, T. (26.3.2021). *Luokan ja koulun ilmapiiiristä*. Suomen kieltenopettajien liitto ry. https://www.sukol.fi/liitto/uutiset/sukolin_blogi/luokan_ja_koulun_ilmapiiirista.2770.blog.
- Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö. (i.a.) *Osallisuuden edistäminen*. <https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>
- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. (23.11.2018). *Osallisuus on tunne siitä, että kuuluu johonkin*. <https://www.soste.fi/osallisuus-on-tunne-siita-etta-kuuluu-johonkin/>
- Tarnanen, M., Rynkänen, T. & Pöyhönen, S. (2015). Kielen käyttö ja oppiminen aikuisten maahanmuuttajien integroitumisen ja identiteettien rakennusaineina. Teoksessa T. Jakonen, J. Jalkanen, T. Paakkinen ja M. Suni. (toim.) *Kielen oppimisen virtauksia. Flows of language learning*. AFinLAn vuosikirja 2015. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisu n:o 73. Jyväskylä. 56–72. <https://journal.fi/afinlavk/article/view/49654>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (7.6.2022). *Kotoutuminen ja osallisuus*. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus>

Diak

**OSAAMINEN JA UNELMAT
NÄKYVISSÄ**

PIENIN ASKELIN KOHTI OPINTOJA JA TYÖELÄMÄÄ

Miia Heininen, Johanna Tepsa ja Katariina Kaskes

Digillä opin portaille -hankkeen toiminnan tärkeä ulottuvuus oli maahanmuuttajataustaisille naisille tarjottava koulutus- ja uraohjaus. Osallistujilla oli monenlaisia unelmia opintojen ja työelämän suhteen, mutta myös haasteita ja epäselvyyksiä liittyen niiden saavuttamiseen. Selkokiehiset oppaat opiskeluun ja työelämään rakennettiin selkeyttämään seuraavia askeleita.

Unelmissa opiskelu- ja työpaikka

Koulutus- ja uraohjaus oli keskeinen teema Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa. Syksyllä 2022 osallistujille tarjottiin kaksi lyhyttä koulutusta näihin teemoihin keskittyen. Unelmana opiskelu -koulutus järjestettiin marraskuussa 2022 ja Unelmana työpaikka -koulutus marras-joulukuussa 2022. Keväällä 2023 koulutusten sisällöt integroitiin Digitaidot ja suomen kieli -koulutuksen yhteyteen.

Unelmana opiskelu -koulutuksessa osallistujat saivat tietoa suomalaisesta koulutusjärjestelmästä, erilaisista opiskelumahdollisuuksista ja opinnoissa etene-
misen mahdollisuuksista. Lisäksi koulutuksessa vieraili kokemusasiantuntijoita kertomassa omista koulutuspoluistaan. Tunneilla myös harjoiteltiin koulutukseen hakeutumista. Unelmana työpaikka -koulutuksessa osallistujat saivat ohjausta ansioluettelon ja työhakemuksen kirjoittamiseen sekä pääsivät harjoittelemaan työhaastattelutilanteita. Koulutuksessa vieraili oululaisia yrityksiä kertomassa työmahdollisuuksista ja työssä vaadittavasta osaamisesta.

Koulutuksissa havaitsimme, että osalla osallistujista vaikutti olevan kiire päästä työelämään ja ammattiin. Suomalainen koulutusjärjestelmä oli joillekin hyvin vieras ja siitä kertovat sivustot vaikeita ymmärtää. Osa osallistujista koki opiskelun välipysäkkinä, ja opintoihin haluttiin käyttää mahdollisimman vähän aikaa. He eivät esimerkiksi vaikuttaneet kovin innostuneilta tutkintoon valmentavista koulutuksista, joissa omaa kielitaitoa olisi voinut kartuttaa ennen tutkinto-opintojen aloittamista. Toisaalta taas jotkut osallistujista olivat hyvinkin kiinnostuneita osallistumaan erilaisiin koulutuksiin tavoitteellisesti. Opiskelussa

ja työelämässä vaadittavaa kielitaitoa oli vaikea konkretisoida osallistujille, sillä he olivat tottuneet pärjäämään myös heikolla kielitaidolla ja käyttivät omassa arjessaan enimmäkseen omaa äidinkieltään. Opiskeluun ja työnhakuun liittyvästä materiaalista iso osa on digitaalista ja kielen rakenteelta vaativaa. Vaikka tieto oli siis saatavilla, se jäi helposti saavuttamattomiin heikkojen digitaitojen ja kielitaidon puutteen vuoksi.

Kaikki koulutuksiimme osallistuneet naiset olivat motivoituneita kehittymään opiskelu- ja työurallaan. Haaveita oli monenlaisiin työtehtäviin hammaslääkäristä myyjään. Monelle opiskelun ja työelämän vaatimukset eivät kuitenkaan olleet kovin tuttuja, ja kielitaitovaatimuksetkin saattoivat yllättää. Myös kulttuurisidonnaiset ja henkilökohtaiset tekijät saattoivat hidastaa työhön ja opintoihin kiinnittymistä. Kotiäitiys on yksi keskeinen syy naisten jäämiselle työelämän ulkopuolelle (Larja & Sutela, 2015). Perhe-elämän merkitys koulutuksiin osallistuneilla naisilla usein korostui työnhaussa. Monelle oli tärkeää olla aamulla kotona huolehtimassa lapsia päiväkotiin tai kouluun ja toisaalta olla heitä vastaanottamassa koulupäivän päätyttyä. Esimerkiksi suurperheen arjesta huolehtiminen ja vuorotyö oli haastava yhdistelmä. Kiinnostus opiskeluun ja työelämään voikin herätä vasta lasten hieman kasvetta.

Tärkeitä taitoja opiskelussa ja työelämässä

Koulutus ja opiskelu on nähty Suomessa vahvasti polkuna työelämään ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Suomen kotoutumisasiain ministeriön tavoitteena on tarjota maahanmuuttajille valmiuksia toimia tasavertaisesti suomalaisessa yhteiskunnassa, ja yhtenä painopisteenä on aikuisten maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen (Opetushallitus, 2023; Työ- ja elinkeinoministeriö, 2021, s. 8). Kieli on kokemuksen ja oppimisen väline, joka auttaa laajentamaan omaa ajattelua. Jotta luettua voi ymmärtää, täytyy olla taitoa lukea tekstissä olevat sanat ja ymmärtää kieltä, jolla teksti on kirjoitettu. (Lerkkanen & Torppa, 2021, s. 290.) Kaikki hankkeen koulutuksiin osallistuneet naiset eivät olleet opiskelleet omassa kotimaassaan ollenkaan ja olivat vasta Suomessa käyneet aikuisten perusopetuksen. Oppimisen taidot olivat heikot, ja luku- ja kirjoitustaito ei välttämättä ollut pääsyt kehittymään millään kielellä. Opiskelun vaatimuksia oli vaikea hahmottaa, ja heikko kielitaito asetti haasteita oppimiselle.

Koulutus ja työelämä ovat digitalisoituneet ja samoin niihin hakeutumisen. Koulutukseen ja työhön hakeutumisen ja pääsemisen esteenä voivat kielitaidon lisäksi olla puutteelliset digitaidot. Suomessa koulutuksiin haetaan verkossa Opintopolku.fi-palvelun kautta tai oppilaitosten omilla verkkosivuilla. Tietoa eri

koulutuksista ja työpaikoista sekä niiden hakutavoista ja -ajoista pitää osata itse etsiä. Lisäksi hakemiseen liittyvä sanasto voi olla tuntematonta ja hakulomakkeen täyttäminen sen takia vaikeaa. Suomessa on myös tyypillistä, että suomenkielisiin koulutuksiin on määritelty kielitaitovaatimus (ks. esim. Helsingin yliopisto, i.a.; Suomen Diakoniaopisto, i.a.; Vaasan yliopisto, i.a.). Opintojen aikana riittävä kielitaito on merkittävässä roolissa, jotta uuden oppiminen on mahdollista. Opinnoissa käytettävä sanasto voi poiketa arkikielestä, ja oppimistehtävistä suoriutuminen vaatii kielen hallintaa ja soveltamista. (Halonen, Pinolehto & Vilminko, 2020; Sundqvist, 2020.)

Työelämässä oppimisen taidot, digitaidot ja kielitaito ovat tärkeitä taitoja työssä onnistumisen kannalta. Unelmana työpaikka -koulutuksessa vierailleet yritykset viestittivät kielitaidon tärkeydestä. Heikolla kielitaidolla vaikutti olevan mahdollisuus työllistyä matalapalkkaiseen käytännön työtehtäviin, kuten siivoojaksi tai laitosapulaiseksi. Myös koulutuksiimme osallistuneet naiset kertoivat, että heille tarjotaan usein juuri sellaisia töitä, joissa kielitaidolla ei ole suurta merkitystä. Riittävä kielitaito vaikutti olevan avain monipuolisempiin työtehtäviin (Tarnanen, Rynkkänen & Pöyhönen, 2015, s.59).

Havainnot kulttuurin merkityksestä

Sopiviksi vaihtoehdoiksi maahanmuuttajille voidaan usein nähdä koulutukset, joiden aloilla on työvoimapula, ja erityisesti maahanmuuttajataustaisiin naisiin liitetään ajatuksia hoivavietistä. Tällaisia aloja ovat esimerkiksi hoiva-, siivous- tai ravintola-ala. (Jäske, Niemi-Sampan & Waenthongkham, 2022, s. 289–290; Kaskes, 2023) Maahanmuuttajan koulutuspolun haasteena voivat olla stereotyyppiset käsitykset koulutettavuudesta ja maahanmuuttajalle sopivista ammateista. Tutkimuksissa on usein todettu ja uusimmassa OECD:n vertailussa vahvistettu, että henkilön sosioekonominen tausta vaikuttaa koulutusvalintoihin ja että esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset lapset ja nuoret ovat ikätovereihinsa nähden epäedullisemmassa asemassa koulutukseen osallistumisessa sekä koulutuksesta työmarkkinoilla saatavaan hyötyyn nähden (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021).

Työtä haettaessa maahanmuuttajataustaisten naisten on usein helpompi lähestyä niitä töitä tai työpaikkoja, joissa he tietävät tuttaviansa työskentelevän tai jotka ovat imagoltaan moninaisia. Tästä syystä myös osa aloista tai työpaikoista voi valkonormatiivisuuden vuoksi karsiutua pois vaihtoehdoista. (Jäske ym., 2022, s. 285; Romakon työnantajapooli, i.a.) Hankkeen koulutuksissa havaittiin, että usein osallistujat olivat eniten kiinnostuneita niistä työtehtävistä, joissa hei-

dän tuttaviaan työskenteli. Osa osallistujista oli jopa hieman huvittunut ajatuksesta, että heistä voisi tulla esimerkiksi lääkäreitä tai poliiseja. Tämä kertonee siitä, että osaa ammasteista ei koeta itselle sopivana, mutta siihen voi vaikuttaa myös se, ettei kyseisiin ammatteihin osattu samaistua.

Maahanmuuttajien käsitykset opiskelusta Suomessa voivat vaihdella. Suomalaisen koulutusjärjestelmän tutuksi tekeminen on tärkeää, sillä sen tunteminen konkretisoi opiskelumahdollisuuksia Suomessa. Suomessa minkään koulutuksen valitseminen ja käyminen ei estä etenemästä opinnoissa seuraavalle koulutusasteelle (Opetus- ja kulttuuriministeriö, i.a.). Esimerkiksi ammatillisen perustutkinnon suorittaneella on yhtäläiset mahdollisuudet edetä korkeakouluopintoihin lukiokoulutuksen suorittaneen kanssa. Ensimmäinen askel maahanmuuttajan koulutuspolulla Suomessa voikin hyvin olla käytännönläheiseen ammattiin opiskelu, johon opiskelu onnistuu myös matalalla kielitaidolla. Tämän jälkeen opiskelua voi hyvin jatkaa samalla koulutusasteella tai edetä tarvittavat tutkinnot suorittettuaan korkeakoulutukseen.

Digillä opin portaille -hankkeessa koettiin tärkeäksi esitellä monenlaisia työtehtäviä erilaisilla koulutustaustoilla. Tavoitteena oli tarjota osallistujille työllistymisen mahdollisuuksista kattava näkemys realismia unohtamatta. Toiminnassa pyrittiin avaamaan erilaisten työtehtävien työnkuvia ja sitä, millaisia polkuja pitkin kulkemalla osallistujalla on mahdollisuus saavuttaa tavoitteensa. Osalla osallistujista oli jo aiempi koulutus ja laajasti työkokemusta. Heille oli ehtinyt karttua ymmärrystä työelämästä, ja myös työnsaanti aloille, joissa suomen kielen osaamista ei niin tarvita, vaikutti helpommalta. Kuitenkin oman alan töitä oli harvoin tarjolla kielitaitovaatimusten ja ammattipätevyyden tunnistamisen tai polkujen rinnastamisvaatimusten takia. Näissä tilanteissa tulevaisuudensuunnitelmat olivat vaihtelevia. Esimerkiksi osa toivoi uutta ammatillisen koulutuksen opiskelupaikkaa alalla, jossa työnsaanti olisi helpompaa työvoimapulan takia. Tavoitteena oli oppia opintojen aikana ja työssä suomen kieltä ja pitkällä tähtäimellä hakeutua aiemman ammatin pariin.

Selkokielliset oppaat työnhaun ja opiskelun tueksi

Ohjaustilanteissa pitäisi osata tunnistaa tilanteet, joissa joko ohjaaja tai ohjattava itse voivat nähdä muuten sopivat koulutusvaihtoehdot liian kapea-alaisesti esimerkiksi tuttuuden, sukupuolen tai kulttuurisen taustan perusteella (Kaskes, 2023). Ohjausta pitäisi antaa laaja-alaisesti kartoittaen henkilön aitoja kiinnostuksen kohteita. Tätä tarkoitusta varten hankkeessa tuotettiin selkokiellisiä ja osallistujien vahvoille kielille käännettyjä materiaaleja työnhausta ja opiskelusta Suomessa.

Opin portailta työelämään Satakunnassa -hankkeessa tuotettiin Työnhaun selkeä muistikirja, jota hyödynnettiin oppimateriaalina hankkeen toiminnassa. Keväällä 2022 muistikirja käännettiin kiinaksi, venäjäksi ja arabiaksi opiskelijatyönä Diakin asioimistulkkauksen koulutuksen opintojaksolla. Näin saatiin hankkeen käyttöön materiaalia työnhausta myös osallistujien vahvoilla kielillä. Työnhaun selkeässä muistikirjassa on tietoa suomalaisesta työelämästä ja työhön hakeutumisesta, ja se tarjoaa tukea muun muassa ansioluettelon ja työhakemuksen kirjoittamiseen. Muistikirjaa voi hyödyntää esimerkiksi työhaastattelutilanteiden harjoitteluun. Muistikirja on saatavilla Opin portailta -hankeperheen sivustolla: <https://opinportailla.diak.fi/tukea-tyollistymiseen/>.

Työnhaun selkeä muistikirja poiki idean vastaavasta oppaasta myös opiskelutaitojen harjoitteluun. Koulutuksesta ja opiskelusta Suomessa ei löytynyt yhteen paikkaan koottua selkokielistä tietoa, joten hankkeessa tuotettiin Selkeä opas opiskeluun -työkirja, joka avaa suomalaista koulutusjärjestelmää ja koulutukseen hakemista Suomessa. Lisäksi oppaassa on selkokielellä tietoa paitsi erilaisista tavoista opiskella, myös opiskelijan etuuksista sekä opiskelussa tarvittavista taidoista. Oppaassa on mukana aktivoivia harjoitteita. Selkeä opas opiskeluun käännettiin opiskelijatyönä venäjäksi Diakin asioimistulkkauksen koulutuksen opintojaksolla. Suomen- ja venäjänkieliset oppaat ovat saatavilla Opin portailta -hankeperheen sivustolla: <https://opinportailla.diak.fi/selkea-opas-opiskeluun/>.

Selkeä opas opiskeluun -materiaalia hyödynnettiin koulutus- ja uraohjaukseen painottuneissa opetuksissa. Opas toimi taustamateriaalina ja tuki opetuksen suunnittelua. Myös oppaaseen rakennettuja tehtäviä käytettiin osana opetusta, ja kevään opetuksissa osallistujat saivat halutessaan valmiin oppaan omaan käyttöönsä kotitehtävämateriaaliksi. Oppaassa kaikki koulutusasteet ovat tasapuolisesti esiteltyinä, jotta jokaisella olisi pääsy tiedon äärelle. Omia kiinnostuksen kohteita on helpompi hahmottaa, kun tietää, mitä mahdollisuuksia on, ja tehtävät ohjaavat omien opiskelutaitojen ja unelmien tunnistamiseen. Selkokielinen tieto suomalaisesta koulutusjärjestelmästä tuki ymmärrystä osallistujien omasta koulutuspolusta ja myös heidän lastensa nykyisestä ja tulevasta koulutuspolusta.

Katse kohti tulevaisuutta

Hankkeen koulutuksissa havaittiin, että maahanmuuttajataustaisilla naisilla on paljon taitoja ja osaamista, mutta digitaalisten ja suomen kielen taidon vahvistaminen ovat tarpeen, ennen kuin opiskelun tai työn voi aloittaa Suomessa. Myös moninaiset elämäntilanteet voivat tuoda haasteita opiskelun tai töiden aloittamiselle.

Oman osaamisen ja kehittämiskohteiden tunnistaminen oli koulutuksiin osallistuneille naisille tärkeä askel omien opiskelu- ja työllistymisvalmiuksien vahvistamisessa. Oli hienoa huomata, kuinka osallistujat tekivät oivalluksia omista mahdollisuuksistaan suhteessa eri vaihtoehtoihin. Esimerkiksi yksi osallistuja oli pohtinut hoiva-alaa itselleen vaihtoehdoksi, mutta kävi ilmi, ettei hän välttämättä uskonnollisen vakaumuksensa takia olisi voinut hoitaa vastakkaista sukupuolta. Hän löysi itselleen uuden tavoitteen ja päätti suuntautua lasten kanssa tehtävään työhön. Toinen osallistuja puolestaan haaveili oman yrityksen perustamisesta leipomisharrastuksensa ympärille. Kolmas osallistuja taas kertoi heti kurssin alussa haluavansa oppia ensisijaisesti suomen kieltä pienin askelin hoitaen samalla suurperheen arkea kotona. Hänen tavoitteensa oli aloittaa opiskelut sitten, kun lapset olisivat hieman kasvaneet.

LÄHTEET

- Halonen, A., Pinolehto, M. & Vilminko, S. (28.5.2020). Monikulttuuristen osaajien kielitaito viimeistellään työelämässä. *Dialogi*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020042722604>
- Helsingin yliopisto. (i.a.) *Opiskelijavalintaa koskevat kielitaitovaatimukset* <https://www.helsinki.fi/fi/humanistinen-tiedekunta/opiskelu-ja-opetus/todistukset-ja-opiskelu-valmistumisen-jalkeen/erilliset-opinnot/opiskelijavalintaa-koskevat-kielitaitovaatimukset>
- Jäske, A., Niemi-Sampan, P. & Waenthongkham, J. (2022). *Mixed –suomalaista elämää kulttuurien risteyssä*. Kosmos.
- Larja, L., & Sutela, H. (17.12.2015). *Ulkomaalaistaustaisten miesten työllisyysaste lähes samalla tasolla kuin suomalaistaustaisilla – naisilla enemmän vaikeuksia työllistyä*. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-12-17_001.html
- Lerkkanen, M.-K. & Torppa, M. (2021) Luetun ymmärtämisen vaikeudet. Teoksessa: T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 290–302). Niilo Mäki Instituutti.
- Opetushallitus. (2023) *Maahanmuuttajien koulutuksen tilastot* <https://www.oph.fi/fi/tilastot/maahanmuuttajien-koulutuksen-tilastot>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (i.a.) *Suomen koulutusjärjestelmä*. <https://okm.fi/koulutusjarjestelma>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (16.9.2021). *OECD-vertailu: Sosioekonominen tausta vaikuttaa yhä voimakkaasti koulutusvalintoihin – alueelliset vaihtelut Suomessa pieniä*. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410845/oecd-vertailu-sosioekonominen-tausta-vaikuttaa-yha-voimakkaasti-koulutusvalintoihin-alueelliset-vaihtelut-suomessa-pienia>
- Romakon työnantajapooli. (i.a.) <https://romako.diak.fi/tyonantaja-pooli/>
- Sundqvist, L. (28.5.2020). Maahanmuuttajataustaiset opiskelijat tarvitsevat pysyvää tukea AMK-opintoihin. *Dialogi*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020042722605>
- Suomen Diakoniaopisto. (i.a.) *Opiskelijavalinnan perusteet*. <https://www.sdo.fi/hakijalle/opiskelijavalinta/>

- Tarnanen, M., Rynkänen, T. & Pöyhönen, S. (2015). Kielen käyttö ja oppiminen aikuisten maahanmuuttajien integroitumisen ja identiteettien rakennusaineina. Teoksessa T. Jakonen, J. Jalkanen, T. Paakkinen ja M. Suni. (toimittaneet) (2015). *Kielen oppimisen virtauksia. Flows of language learning*. AFinLAn vuosikirja 2015. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 73. Jyväskylä. 56–72. <https://journal.fi/afinlavk/article/view/49654>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2021). Työelämän monimuotoisuusohjelma: Toimenpideohjelma työelämän monimuotoisuuden edistämiseksi maahanmuuton ja kotoutumisen näkökulmasta. *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja: Työelämä: 2021:10* https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162933/TEM_2021_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vaasan yliopisto. (i.a.) *Kielitaitovaatimukset* <https://www.uwasa.fi/fi/koulutus/maisteriohjelmat/nain-haet/kielitaitovaatimukset>

VAHVUUDET MINÄPYSTYVYYTTÄ RAKENTAMASSA

Miia Heininen ja Johanna Tepsa

Oman osaamisen tunnistaminen ja sanoittaminen oli tärkeä teema Digillä opin portaille -hankkeen toiminnassa. Voimavaraistavan ohjauksen keinoin osallistujien kanssa harjoiteltiin tunnistamaan omia vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita ja tulevaisuuden haaveita. Hankkeessa tuotetut Vahvuuskortit ja Minä pidän -kortit mahdollistavat oman osaamisen ja tavoitteiden tunnistamisen ja sanoittamisen.

”En osaa mitään. -- Haluan oppia kaiken.”

”Kirjoita tähän, mitä osaat. Mitä taitoja sinulla on?” osallistujilta kysyttiin keväällä 2022 Digillä opin portaille -hankkeen ensimmäisen koulutuksen alussa. Kysymys olikin osallistujille vaikeampi kuin etukäteen osattiin aavistaa. Aluksi luulimme, että suomenkieliset sanat olivat liian vaikeita ymmärtää, ja yritimme keksiä niille selkokielisiä vastineita. Hämmennys kuitenkin jatkui, ja sitten yksi osallistujista totesi: ”En osaa mitään.” Pian hän lisäsi: ”Haluan oppia kaiken.”

Yhdessä keskustellen jokaisen osallistujan paperille löydettiin kirjattavaksi muutama taito. Seuraava tehtävä oli pohtia omia unelmia ja toiveita tulevaan. Myös tämä kysymys oli haastavampi kuin kouluttajat olivat osanneet ajatella, sillä ”unelma”, ”haave” ja ”toive” olivat osallistujille vieraita sanoja. Yhteisymmärrys kysymyksestä löydettiin lopulta käännösohjelman ja tukisanojen avulla. Kysymykseen oli silti vaikea vastata. Osallistujat eivät selvästikään olleet aikaisemmin pohtineet juuri lainkaan omia tulevaisuuden toiveitaan tai haaveitaan. Hitaasti pieniä unelmien palasia alkoi kuitenkin hahmottua. Esimerkiksi yksi osallistujista kertoi käsityöharrastuksestaan ja oli kiinnostunut työstä tekstiilien parissa, ja toinen taas kertoi haluavansa tehdä töitä hoitoalalla.

Vahvuudet ja minäpystyvyys

Digillä opin portaille -hankkeen toiminnan yksi kulmakivistä oli tarjota jokaiselle hankkeen koulutuksiin osallistuneelle maahanmuuttajataustaiselle naiselle onnistumisen ja minäpystyvyyden kokemuksia. Heti ensimmäisellä kerralla Di-

gitaidot ja suomen kieli -koulutuksissa osallistujilta kysyttiin, mitä he halusivat koulutuksessa oppia, mitä he tykkäsivät tehdä ja mistä he olivat kiinnostuneita. Koulutusten sisältöjä räätälöitiin tarpeen mukaan, jotta jokainen sai myönteisiä kokemuksia.

Ryhmätapaamisten lisäksi jokaiselle osallistujalle tarjottiin 1–2 tuntia yksilöohjausta. Yksilöohjauksissa keskityttiin jokaisen omiin vahvuuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin, joiden avulla pyrittiin konkretisoimaan osallistujien tulevaisuuden suunnitelmia. Ensimmäisellä yksilöohjaukseralla keskityttiin omien vahvuuksien tunnistamiseen ja sanoittamiseen. Samalla tunnistettiin myös niitä asioita, jotka eivät tuntuneet ollenkaan omilta. Tunnistetuista vahvuuksista valittiin vielä kolme ydinvahvuutta. Toisella yksilöohjaukseralla pohdittiin osallistujien kiinnostuksen kohteita ja niiden avulla myös sitä, millainen opiskelu- tai työpaikka voisi olla kiinnostava tulevaisuudessa. Vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden tunnistamisen ja sanoittamisen myötä päästiin lähemmäksi omien tavoitteiden ja osaamisen ymmärtämistä.

Vahvuudet ovat jokaisen ihmisen yksilöllisiä ominaisuuksia, resursseja ja osaamista. Vahvuuksien tunnistaminen voi tuoda lisää itsetuntemusta ja tyytyväisyyttä omaan itseen ja saavutuksiin, mikä edistää hyvinvointia ja kokemusta elämänhallinnasta. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017, s. 19, 26; ks. myös Hotulainen ym., 2014; Leskisenoja 2017; Uusitalo-Malmivaara, 2014.) Sanat muokkaavat ja rakentavat todellisuuttamme, ja vahvuussanoja voidaan verrata jopa uuden kielen opetteluun. Sanojen lisäksi opetellaan myös uutta toimintakulttuuria, jossa vahvuuksien tunnistaminen itsessä ja toisessa tulee hiljalleen osaksi jokapäiväistä elämää. (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017, s. 25.)

Minäpystyvyydellä tarkoitetaan yksilön käsitystä omista kyvyistään suoriutua annetusta tehtävästä (Bandura, 1986). Minäpystyvyyden tunteen kokeminen on tärkeää, ja sitä voidaan vahvistaa esimerkiksi sanoittamalla omaa osaamista ja tuomalla sitä näkyväksi. Minäpystyvyys rakentuu tunteiden, uskomusten ja toiminnan kautta sekä vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa (Aro & Nurmi, 2021, s. 129). Se voi olla esimerkiksi kyky hoitaa omia asioitaan tai omien vahvuuksien tunnistamista. Myönteiset kokemukset ja uskomukset itsestä antavat paremmat eväät onnistumiselle (Aro & Nurmi, 2021, s. 128).

Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa yhteistä kieltä ei aina ollut ja osaamisen sanoittaminen oli haastavaa jo tästäkin syystä. Lisäksi oman osaamisen ja vahvuuksien tunnistaminen ei ollut välttämättä ennestään tuttua. Koulutuksissa pyrittiin luomaan aina myönteinen ilmapiiri, jossa jokaista rohkaistiin ja kannustettiin ja jossa pienistäkin onnistumisista iloittiin. Kaikki taidot olivat yhtä

arvokkaita, ja osallistujille annettiin tilaisuuksia kertoa itselleen tärkeistä asioista. Esimerkiksi eräs osallistujista innostui esitysgrafiikkaa käsittelevän opetustunnin jälkeen valmistelemaan vapaa-ajallaan diaesityksen, jossa hän kertoi oman kulttuurinsa vaatteiden kirjailusta.

Positiivisiin tunteisiin keskittyminen laajentaa ihmisen tavanomaista tapaa ajatella ja toimia rakentaen pysyviä voimavaroja (Fredrickson, 2003, s. 332). Hyvinvointi syntyy vuorovaikutuksessa ja kohtaamisessa, joissa on mahdollisuus rakentaa luottamusta ihmisten välillä (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017, s. 17). Hankkeemme ryhmä- ja yksilöohjauksissa pyrittiin aina antamaan aikaa rennolle kuulumisten vaihdolle ja osallistujien kysymyksille. Lyhyissä koulutuksissa ohjaajia välillä turhautti ajan tuhlaaminen, kun osallistujien bussit myöhästelivät tai lapset sairastuivat. Vastoinkäymisestä huolimatta oli hienoa, että osallistujat näkivät koulutukseen osallistumisen vaivan arvoisena. Samalla he rakensivat arkeensa tilaa opiskelulle ja uusien voimavarojen löytämiselle. Kokonaisvaltainen hyvinvointi tukee tajunnan laajentumista (Fredrickson, 2004).

Vahvuuskortit ja Minä pidän -kortit

Heti hankkeen alussa havaittiin, että osallistujat tarvitsivat tukea oman osaamisensa sanoittamiseen. Aikuisille suunnattuja, selkokielisiä vahvuuskortteja ei kuitenkaan löytynyt. Lisäksi ohjaustilanteisiin kaivattiin siltaa oman osaamisen ja kiinnostuksen kohteiden tunnistamisen sekä koulutusmahdollisuuksien ja työelämän välille. Tämän prosessin kautta syntyivät Vahvuuskortit ja Minä pidän -kortit.

Vahvuuskorttien tavoitteena oli tehdä osallistujien osaaminen ja vahvuudet näkyviksi. Kortteja voidaan jatkossa hyödyntää osana koulutus- ja uraohjausta, jolloin kortit tukevat oman osaamisen tunnistamista ja sanoittamista. Korttien avulla voi pohtia vastauksia esimerkiksi kysymyksiin ”mitä minä osaan” ja ”missä haluan vielä kehittyä”. Vahvuuskortteja on yhteensä 32, ja ne ovat saatavilla suomeksi, somaliksi, kiinaksi, arabiaksi ja venäjäksi. Korteissa on havainnollistava kuvitus, ja niissä on huomioitu selkokieliyys, monikieliyys ja aikuiset kohderyhmänä. Kortit ovat saatavilla hankkeen verkkosivuilla: <https://opinportailla.diak.fi/vahvuuskortit/>.

Minä pidän -kortit tukevat omien kiinnostuksen kohteiden tunnistamista ja sanoittamista. Korttien avulla voi pohtia vastauksia esimerkiksi kysymyksiin ”mistä olen kiinnostunut”, ”mitkä asiat eivät kiinnosta minua” ja ”mitä asioita haluan tehdä työssäni”. Minä pidän -kortteja on yhteensä 20, ja myös ne ovat saatavilla suomeksi, arabiaksi, somaliksi, venäjäksi ja kiinaksi. Minä pidän -kortit ovat

selkokielisiä ja monikielisiä, niissä on käytetty havainnollistavaa kuvitusta ja ne huomioivat aikuiset kohderyhmänä. Kortit ovat saatavilla hankkeen verkkosivulla: <https://opinportaila.diak.fi/mina-pidan-kortit/>.

Vahvuuskortteja ja Minä pidän -kortteja hyödynnettiin osana hankkeen tarjoamia yksilöohjauksia. Yksilöohjauksissa keskityttiin koulutus- ja uraohjaukseen, ja niissä oli tarvittaessa mukana myös omakielinen ohjaaja. Kortit toimivat hyvänä keskustelun avauksena, ja niitä käytettiin monikielisesti suomi ja osallistujan vahva kieli rinnakkain. Vahvuuksien ja omien kiinnostuksen kohteiden tunnistaminen oli vaihtelevaa, mutta osallistujat kokivat saavansa hyötyä ohjauksesta. Kortit tarjosivat keinoja kertoa itsestä ja omasta osaamisesta, ja jatkossa niitä voi hyödyntää esimerkiksi työhaussa. Kortit eivät ohjaa suoraan tiettyihin ammattinimikkeisiin vaan työn sisältöihin. Saman kortin äärellä voi keskustella eri opintoasteiden työ- ja opiskelumahdollisuuksista osallistujan tarpeiden mukaan. Sekä Vahvuuskortteihin että Minä pidän -kortteihin pyrittiin tuomaan riittävän laaja skaala erilaisia vahvuuksia ja kiinnostuksenkohteita, jotta jokainen löytäisi niistä itseään puhuttelevia vaihtoehtoja.

Voimavaraistavaa ohjausta

Voimavaraistavassa ohjauksessa pyrkimyksenä on vahvistaa ihmisen voimavaroja, vahvuuksia, toimijuutta ja mahdollisuuksia. Ongelmien, vikojen ja puutteiden sijaan kiinnitetään huomiota voimavaroihin, toivon ja mahdollisuuksiin. Haasteiden olemassaoloa ei kuitenkaan kielletä. Ohjaustilanteessa ohjattavan elämäntilanne ja sen vaatimukset ja mahdollisuudet tunnistetaan, ja ohjauksessa pyritään tulevaisuussuuntatuneisuuteen ja ratkaisukeskeisyyteen. Ohjauksessa voidaan esimerkiksi tunnistaa vahvuuksia ja pohtia niiden hyödyntämistä omassa elämäntilanteessa. (ks. Bandura, 1986; Fredrickson, 2003; Heininen, ym., 2022; Hotulainen, ym., 2014; Leskisenoja, 2017; Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017.) Voimavaraistavan ohjauksen teoreettinen tausta oli lähtökohtana Digillä opin portaille -hankkeen tarjoamissa yksilöohjauksissa.

Yksilöohjauksiin pyrittiin aina varaamaan ohjaukselle rauhallinen aika ja paikka. Ohjaaja huolehti, että kaikki tarvittavat välineet ja materiaalit, kuten esimerkiksi vahvuuskortit sopivine kieliversioineen, olivat ohjaustilanteessa helposti saatavilla. Tarvittaessa ohjaaja huolehti myös tulkkauksen järjestämisestä. Tulkkaus toteutettiin pääasiassa etäyhteyksin, joten yhteyksien toimivuuden varmistaminen oli oleellista ennen ohjaustilanteen aloitusta. Näin varmistettiin, että ohjaustilanne oli rauhallinen ja levollinen heti alusta alkaen. Osallistujille viestittiin yksilöohjauksista ryhmäohjausten yhteydessä, ja niistä muistutettiin vielä tekstiviestillä.

Yksilöohjaukset aloitettiin rauhallisesti osallistujan kohtaamisella, käytiin läpi kuulumiset ja rauhoituttiin ohjauksen äärelle. Ohjaaja pyrki aina osoittamaan olevansa iloinen yhteisestä tapaamisesta. Osallistujat saattoivat tuoda ohjaustilanteeseen moninaisia tunteita ja asioita. Joskus oli tarpeen antaa niiden purkamiselle aikaa ja vasta sen jälkeen siirtää ajatukset aktiivisesti ohjaustilanteeseen, joskus taas keskittyminen oli helpompaa. Pyrkimyksenä oli luoda myönteinen ja ratkaisukeskeinen ilmapiiri heti ohjaustilanteen aluksi.

Alun kuulumistenvaihdon jälkeen siirryttiin tehtävän pariin. Ensimmäisellä yksilöohjaukserolla tunnistettiin omia vahvuuksia hankkeessa tuotettujen Vahvuuskorttien avulla, ja toisella ohjaukserolla pohdittiin osallistujan kiinnostuksen kohteita Minä pidän -korttien avulla. Ohjeiden antamisen selkeys oli erityisen tärkeää niissä ohjaustilanteissa, joissa ei ollut läsnä tulkkia. Silloin ohjaus toteutettiin yhdistäen selkosuomea, elekieltä ja englantia, joka oli monelle osallistujalle toimiva tukikieli. Osallistujien kanssa keskusteltiin siitä, miksi omien vahvuuksien ja kiinnostuksenkohteiden tunnistaminen oli tärkeää ja hyödyllistä. Tehtävän aikana esiin saattoi nousta myös negatiivisia tunteita, kuten turhautumista, nollotumista ja pettymystä. Näissä tilanteissa ohjaaja pyrki kiinnittämään huomion ratkaisuihin ja positiivisten tunteiden vahvistamiseen antaen aikaa osallistujan omille oivalluksille.

Pyrkimyksenä kaikissa hankkeen ohjaustilanteissa oli aktiivisesti luoda ja säilyttää myönteinen ilmapiiri. Tavoitteena oli tarjota ohjausta lempeästi, myötätuntoisesti ja rauhallisesti, ja toisaalta myös innostuen ja pienissäkin onnistumisissa myötäeläen. Onnistumisen kokemuksia pyrittiin tarjoamaan myös palautteen avulla. Ohjaustilanteet suunniteltiin aina etukäteen, ja hankkeen edetessä koulutuksille ja yksilöohjauksille muodostui hiljalleen vakiintunut runko. Tietyt teemat toistuvat jokaisessa koulutuksessa, ja osallistujajoukon toiveiden mukaan voitiin pysähtyä pidemmäksi ajaksi jonkin tietyn aiheen äärelle. Jos jokin aihe herätti kysymyksiä, annoimme keskustelulle ja pohdinnalle tilaa, jotta mietityttävä asia tulisi käsiteltyä, eikä se jäisi mieleen pyörimään enää ohjauksen jälkeen.

Yksilöohjaustilanteiden lopuksi varattiin aina pieni hetki yhteenvedolle. Osallistujat saivat valitsemistaan vahvuuksista tai kiinnostuksenkohteista valita ne, jotka he kokivat omiksi ydinvahvuuksikseen tai tärkeimmiksi kiinnostuksenkohteikseen. Yhdessä pohdittiin, millaisissa tilanteissa omien vahvuuksien ja osaamisen sanoittamisesta voi olla hyötyä ja voisiko omien kiinnostuksenkohteiden ja vahvuuksien kautta löytyä suunta tulevalle koulutuspolulle tai työelämään. Osallistujille annettiin myös tilaisuus kertoa omista ajatuksistaan ja oivalluksistaan ja antaa palautetta ohjauksesta. Jos mielessä oli jokin kysymys, voitiin siihen palata

vielä ohjauksen lopuksi. Jos kyseessä oli ensimmäinen yksilöohjauskerta, sovittiin tapaamisaika seuraavalle yksilöohjaukselle ja lyhyesti käytiin läpi, mitä asioita seuraavalla kerralla käsitellään. Ohjaustilanne pyrittiin aina lopettamaan positiivisiin ajatuksiin, esimerkiksi palaamalla ydinvahvuuksiin tai johonkin ohjauksen aikana syntyneeseen oivallukseen.

Kaikki yksilöohjaustilanteet refleктоitiin lopuksi joko yhdessä tulkin tai toisen hanketiimiläisen kanssa. Ohjaustilanteista saadun palautteen perusteella toimintaa kehitettiin vastaamaan mahdollisimman hyvin osallistujien tarpeita. Joskus osallistujilla saattoi olla hyvinkin tarkkoja kysymyksiä liittyen esimerkiksi työnhakuun Suomessa tai erilaisten sovellusten käyttämiseen, mikä vaati erityistä valmistautumista seuraavaa ohjauskertaa varten. Joissakin asioissa kysyjä oli ohjattava hakemaan tukea toiselta taholta, esimerkiksi Kelasta tai TE-toimistosta.

Kaikki hankkeen koulutukset olivat suhteellisen lyhyitä, ja yhteinen aika osallistujien kanssa saattoi jäädä melko lyhyeksi. Varsinkin yksilöohjauksien rajallinen määrä oli haastavaa, sillä osa osallistujista olisi kaivannut enemmän yksilöllistä tukea ja ohjausta. Joillakin osallistujilla oli taustallaan hyvinkin traumaattisia kokemuksia, joista he halusivat kertoa. Tällaiset tilanteet olivat haastavia myös ohjaajille, ja ne saattoivat aiheuttaa riittämättömyyden tunnetta. Nämä hetket pyrittiin aina purkamaan hanketiimin tapaamisissa, ja yhdessä muistutimme toisiamme siitä, että kaikkeen ei tarvinnut olla valmista vastausta, ja siitä, että autoimme osallistujia kohti heidän unelmiaan ja tavoitteitaan niin pitkälle kuin meidän oli mahdollista. Pyrimme olemaan myötätuntoisia myös itsellemme ja jakamaan kokemuksiamme, jotta ne eivät jäisi painamaan mieltä. Hanketiimin keskinäinen yhteistyö ja kannustus olivat tärkeitä voimavaroja koko hankkeen ajan.

Unelmat ja vahvuudet näkyviksi

Vahvuuksien tunnistamisen ohjaus vaati herkkyyttä ja yksilöllistä työtettä. Vahvuuksista keskusteleminen aloitettiin aina määrittelemällä sana "vahvuus". Kävi ilmi, että joku voi mieltää vahvuuden pelkästään fyysisenä ominaisuutena ja toinen erinomaisesti opittuna taitona. Yleensä tukikysymykset, kuvat ja mahdollisimman konkreettiset esimerkit auttoivat hahmottamaan sanan abstraktia merkitystä. Vahvuudet liittyvät vahvasti tunteisiin ja siihen, miten niiden kautta määrittelemme itseämme.

Tunteet ja niiden määrittäminen ovat vahvasti riippuvaisia kulttuurin tavoista tulkita tunteita. Tunneilmiasut ovat kulttuurisidonnaisia, ja erilaiset maailmankatsomukset antavat niille erilaisia merkityksiä ja arvoja. (Puolimatka 2004, s. 19.) Tämä huomattiin myös yksilöohjaustilanteissa. Joissakin kulttuureissa tärkeitä ar-

voja ovat nöyryys ja vaatimattomuus, jolloin itseä ei haluta korostaa. Tällöin omaa osaamista ja vahvuuksia ei välttämättä ole kovin paljon ajateltu. Kulttuuritausta näytti ohjaustilanteissa vaikuttavan myös kiinnostuksenkohteisiin ja uravalintoihin. Erityisesti Minä pidän -korttien kanssa työskennellessä osallistujat saivat uusia oivalluksia siitä, millaisia taitoja ja kiinnostuksenkohteita heillä oli ja miten niitä voi hyödyntää työelämässä.

Uusien oivallusten äärellä yhteinen iloitseminen konkreettisesta hetkestä ja myötäeläminen tukivat hankkeen ohjauksissa voimavaraistavaa vuorovaikutustilannetta. Palautteen annossa onkin tärkeää rakentaa sellaista ympäristöä, jossa on läsnä jokaisen ihmisen arvostaminen, osallisuuden vahvistaminen ja myötätuntoinen käyttäytyminen (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen, 2017, s. 17). Palaute on parhaimmillaan vuorovaikutuksellista ja luonteeltaan välitöntä ja kohdennettua. Tällaisia hetkiä tapahtuu etenkin silloin, kun ohjattava ja ohjaaja voivat tasavertaisina tarkastella konkreettisilla mittareilla todennettavaa edistymistä ja keskustella huomioista yhdessä. Nämä hetket tukevat ohjattavan hallinnantunnetta ja minäpystyvyyttä. (Aro & Nurmi, 2021, s. 139.)

Vahvuuskortit ja Minä pidän -kortit ovat yksi keino konkretisoida yksilöllisiä vahvuuksia ja tukea minäpystyvyyttä. Vahvuudet ja tunteet rakentavat kokemusta itsestä ja ohjaavat toimintaa. Osaamisen ja kiinnostuksenkohteiden sanoittaminen sekä omien vahvuuksien tunnistaminen voivat konkretisoida omia unelmia ja tulevaisuuden haaveita. Siksi vahvuuksien tekeminen näkyväksi on merkityksellistä aivan kaikille.

LÄHTEET

- Aro, T. & Nurmi, J.-E. (2021). Motivaatio, tunteet ja oppiminen. Teoksessa: T. Ahonen, M. Aro, T. Aro, M.-K. Lerkkanen & T. Siiskonen (toim.), *Oppimisen vaikeudet* (s. 128–147). Niilo Mäki Instituutti.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Fredrickson, B. (2004). The broaden-and-build theory of positive emotions. *Philosophical Transactions B: Biological Sciences*, 359(1449). (s. 1367–1377). <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1693418/pdf/15347528.pdf>
- Fredrickson, B. (2003). The Value of Positive Emotions. *American Scientist*, Jul/Aug 91(4). (s. 330–335). https://www.americanscientist.org/sites/americanscientist.org/files/20058214332_306.pdf
- Heininen, M., Johansson, E. & Luoma, U.-M. (2022). Hyvinvointia korkeakouluopintoihin – ohjausta, ryhmäytymistä ja tsemppaamista. Teoksessa J. Helminen, S. Kajander-Unkuri & O. Vesterinen (toim.), *Ohjaus- ja valmennusosaamista kehittämässä* (s. 73–83). (Diakonia-ammattikorkeakoulun vuosikirja 2021). Saatavilla <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-395-7>
- Hotulainen, R., Lappalainen, K. & Sointu E. (2014). Lasten ja nuorten vahvuuksien tunnistaminen. Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.) *Positiivisen psykologian voima*. PS-Kustannus. (s. 264–280).
- Leskisenoja, E. (2017). *Positiivisen pedagogiikan työkalupakki*. PS-Kustannus
- Puolimatka, T. (2004). *Kasvatus, arvot ja tunteet*. Tammi
- Uusitalo-Malmivaara, L. (2014). Hyveet ja luontevahvuudet. Teoksessa L. Uusitalo-Malmivaara (toim.) *Positiivisen psykologian voima*. PS-Kustannus. (s. 63–84).
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. (2017). *Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas*. PS-Kustannus.
- Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K. (2016). *Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa*. PS-Kustannus.

LOPPUSANAT

KIITOLLISUUTTA JA KOHTAAMISIA

Miia Heininen ja Johanna Tepsa

Digillä opin portaille -hankkeen lähestyessä loppuaan on aika tarkastella, mitä kaikkea hankkeessa onkaan ehtinyt tapahtua. Kohtaamiset osallistujien ja yhteistyökumppaneiden kanssa ovat inspiroineet jatkamaan matkaa kohti tavoitteita. Hankkeen teemat ja tavoitteet ovat ajankohtaisia ja vaikka hanke päättyy, edelleen tarvitaan tietoa, taitoa ja materiaaleja maahanmuuttajien opiskelu- ja työllistymisvalmiuksien edistämiseksi.

Digillä opin portaille -hankkeen koulutuksissa on viimeisellä kerralla aina juhla. Tilaisuuden kunniaksi juodaan kakkukahvit, koulutuksen päättäneille osallistujille jaetaan todistukset ja ryhmästä otetaan yhteiskuva. Kuviin tallentuu iloisia hymyjä ja ylpeyttä omasta saavutuksesta. Keskustelu kakun ja kahvin äärellä on avointa ja monikielistä, ja osallistujien kanssa jaetaan kokemuksia omiin kulttuureihin liittyvistä juhlista. Joskus olemme myös maistelleet eri kulttuurien juhlaruokia.

Osa naisista on saattanut hypätä pitkästä ajasta tai jopa ensimmäistä kertaa oppijan rooliin. Koulutukseen osallistuminen on monelle alkusysäys opin portaille tarjoten valmiuksia kohti opiskelua ja työelämää. Oman roolin muuttuminen aktiiviseksi oppijaksi oli joillekin osallistujille haastavaa. Tähän voi olla monia syitä, kuten perhe, traumaattiset kokemukset menneisyydessä, epätietoisuus tarjolla olevista mahdollisuuksista ja omasta osaamisesta, kielitaidon ja digitaitojen haasteet tai kulttuuriin liittyvät arvot naisen roolista. Mitä isompia haasteita ja epätietoisuuksia taustalla oli, sitä pitkäjänteisempää työskentelyä oppimisprosessin käynnistämiseen tarvittiin. Osallistujien rekrytointi koulutuksiin edellytti kasvokkaisia kohtaamisia sellaisissa tilaisuuksissa, jotka olivat jo ennestään tuttuja maahanmuuttajataustaisille naisille tai viestimistä toiminnasta jo tuttujen tahojen kautta. Hyvin harva ilmoittautui koulutuksiin itsenäisesti hankkeen verkko-sivujen kautta. Vasta viimeisimmissä koulutuksissa puskaradion toiminta alkoi vaikuttaa ja naiset löysivät hankkeen toiminnan pariin ystäviensä kehujen kautta.

Hankkeen alkaessa elimme kevättä 2022, jolloin esimerkiksi maahanmuuttajille suunnattu kerhotoiminta oli koronapandemian vuoksi tauolla. Li-

säksi maailmantilanne muuttui radikaalisti Ukrainassa käynnistyneen Venäjän hyökkäyssodan myötä. Ensimmäisessä Digitaidot ja suomen kieli -koulutuksessa maaliskuu-toukokuussa 2022 osallistujia oli vain muutama ja koulutus toteutettiin maskien kanssa ja riittävästä turvaväleistä huolehtien. Alkukesästä tarvetta koulutuksille tuli enemmän kuin mihin pystyimme vastaamaan ja syksyn ensimmäinen koulutus täyttyi jo kesäkuussa. Syksystä 2022 alkaen koulutuksissa suurin kieliryhmä on ollut ukraina.

Osallistujien joukkoon mahtui monenlaisia toiveita, tarpeita ja osaamista. Näihin pyrittiin Digillä opin portaille -hankkeen toiminnassa mahdollisimman hyvin vastaamaan tarjoamalla osallistujille sellaista opetusta ja ohjausta, jota he tarvitsivat. Ohjaustyön tueksi tuotimme hankkeessa monikielisiä ja selkokielisiä materiaaleja suomen kielen ja digitaitojen vahvistamiseen. Kaikki tuotetut materiaalit ovat myös hankkeen päättymisen jälkeen vapaasti saatavilla hankkeen verkkosivuilla, jonne ne on koottu helposti yhteen paikkaan. Materiaalien lisäksi olemme aktiivisesti viestineet hankkeen toiminnasta muun muassa hankkeen blogissa ja Instagramissa ja hyödyntäneet myös toteuttajaorganisaatioiden kanavia. Toteutimme myös monikulttuurisen ohjaustyön ammattilaisille koulutusta hankkeen teemoista ja nämä koulutukset olivat avoimia aivan kaikille aiheesta kiinnostuneille, kuten alojen opiskelijoille. Olemme olleet aktiivisesti mukana myös Minä pystyn! -digihankeyhteistyössä sekä osallistuneet erilaisiin tilaisuuksiin, joissa hanketta on ollut mahdollista esitellä ja joissa olemme päässeet verkostoitumaan Oulun alueen toimijoiden kanssa.

Digitaitojen suomen kielitaidon puutteiden vuoksi osallistujilla vaikutti olevan haasteita löytää verkosta itselleen sopivia tukipalveluja ja oppimista tukevaa materiaalia, vaikka kiinnostusta ja motivaatiota olisi ollut. Havaitimme, että voisi olla hyödyllistä rakentaa ja koota yhteen eri tasoisia opiskelumateriaaleja kokonaisuudeksi. Tämä vahvistaisi maahanmuuttajataustaisten naisten mahdollisuuksia oman osaamisen kehittämiseen itsenäisesti. Samalla se helpottaisi myös monikulttuurista ohjaustyötä, kun materiaalit olisivat valmiiksi jäsennellyjä. Tämä tarjoaisi mahdollisuuden myös jatkuvaan oppimiseen, sillä eri tasoiset materiaalit tukisivat oppimista alkeista edistyneisiin. Tähän pyrimme omalta osaltamme vastaamaan tuottamalla erilaisia materiaaleja ja aktiivisesti viestimällä hankkeen toiminnasta.

Hankkeen lähestyessä loppuaan on myös aika kiittää kaikkia hankkeen toimintaan myötävaikuttaneita tahoja ja henkilöitä. Kiitokset yhteistyökumppaneillemme Puolivälinkankaan suuralueen asukasyhdistykselle, Vuolle Settlementille ja monikulttuurisuuskeskus Villa Victorille. Teidän kanssanne olemme päässeet jalkautumaan Oulun alueen monikulttuuriseen yhteisöön, saaneet tukea toimin-

taan ja jakaneet ajatuksia. Kiitokset ohjausryhmälle kannustuksesta ja eteenpäin vievistä oivalluksista. Kiitokset Diakonia-ammattikorkeakoululle ja Suomen Diakoniaopistolle sekä Euroopan sosiaalirahastolle tuesta ja siitä, että olette nähneet hankkeemme arvokkaana toteuttaa. Kiitokset Minä pystyn! -digihankekumppanuudelle vertaistuesta ja yhdessä tekemisestä. Kiitokset kaikille hankkeessa mukana olleille harjoittelijoille, jotka ovat tuoneet oman osaamisensa ja asiantuntemuksensa hankkeen hyödyksi. Kiitokset aktiiviselle hanketiimille: teidän ansiostanne onnistuimme! Ennen kaikkea kiitokset upeille osallistujille, jotka lähtivät mukaan hankkeemme koulutuksiin!

Yhteiskunta asettaa paljon vaatimuksia kielitaidolle ja digitaidoille. Tietoa on vaikea saada ilman riittäviä digitaitoja, ja kielitaito ei pääse kehittymään ilman aitoja kohtaamisen tilanteita. Oli ilo huomata, kuinka osallistujilla oli vakaa halu kehittää taitojaan. Taitojen karttuessa myös unelmat konkretisoituvat. Siksi hankkeen tavoitteena oli rohkaista osallistujia kohti opintoja ja työelämää.

KIRJOITTAJAT

Elamaa Anni, Sosionomi (AMK), diakoniatyö -opiskelija,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Heininen Miia, KM, projektipäällikkö, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Huovinen Katri, FM, lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Huttunen Hanna-Leena, FM, lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kaskes Katariina, KM, päätoiminen tuntiopettaja, opinto-ohjaus, Suomen
Diakoniaopisto

Lantto Raisa, FM, lehtori, Suomen Diakoniaopisto

Ritola Mirjami, Medianomi (AMK), viestinnän asiantuntija,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Saikkonen Petri, FM, pedagoginen asiantuntija, Suomen Diakoniaopisto

Silvan Heidi, FM, lehtori, Diakonia-ammattikorkeakoulu

Tepsa Johanna, KM, projektikoordinaattori, Suomen Diakoniaopisto

Diak

LIITE
MATERIAALEJA MONIKULTTUURISEEN
OHJAUSTYÖHÖN

Vahvuuskortit

Aikuisille suunnatut selkokielliset vahvuuskortit on kehitetty tukemaan oman osaamisen tunnistamista ja sanoittamista. Vahvuuskorttien avulla voidaan lisätä ymmärrystä omasta osaamisesta ja taidoista ja löytää näin sopivia työllistymispolkuja ja tukea ammatinvalintaa. Vahvuuskorttien avulla voidaan tunnistaa omat ydinvahvuudet ja toisaalta myös mitä osaamista olisi hyvä vielä kehittää.

Vahvuuskortteja on yhteensä 32 kappaletta ja alla olevasta linkistä voit tulostaa ne omaan käyttöösi. Tiedoston lopussa kaikki vahvuudet ovat koottuna yhdelle sivulle. Vahvuuskortit ovat saatavilla suomeksi, somaliksi, arabiaksi, venäjäksi ja kiinaksi.

Vahvuuskorttien rinnalla voidaan hyödyntää Minä pidän -kortteja.

Vahvuuskorteissa on hyödynnetty Canvan työkaluja.

Vahvuuskortit ovat saatavilla hankkeen verkkosivuilla Materiaalit-osiossa: <https://opinportaila.diak.fi/vahvuuskortit/> sekä Avointen oppimateriaalien kirjastossa ”Digillä opin portaille -hankkeen materiaaleja monikulttuuriseen ohjaustyöhön” <https://aoe.fi/#/materiaali/2980>.

Minä pidän -kortit

Aikuisille suunnatut Minä pidän -kortit on kehitetty tukemaan omien kiinnostuksen kohteiden löytämistä ja sanoittamista. Korttien avulla voidaan tunnistaa myös niitä asioita, jotka eivät tunnu omilta. Minä pidän -kortit voivat tukea oman urapolun suunnittelussa ja niiden avulla voidaan tuoda esille omaa osaamista ja taitoja.

Minä pidän -kortteja on yhteensä 20 kappaletta ja alla olevasta linkistä voit tulostaa ne omaan käyttöösi. Tiedoston lopussa kaikki korttien kiinnostuksen kohteet on koottu yhdelle sivulle. Minä pidän -kortit ovat saatavilla suomeksi, somaliksi, arabiaksi, venäjäksi ja kiinaksi.

Minä pidän -korttien rinnalla voidaan hyödyntää Vahvuuskortteja.

Minä pidän -korteissa on hyödynnetty Canvan työkaluja.

Minä pidän -kortit ovat saatavilla hankkeen verkkosivuilla Materiaalit-osiossa: <https://opinportaila.diak.fi/mina-pidan-kortit/> sekä Avointen oppimateriaalien kirjastossa ”Digillä opin portaille -hankkeen materiaaleja monikulttuuriseen ohjaustyöhön” <https://aoe.fi/#/materiaali/2980>.

Keskustelukortit

Aikuisille suunnatut selkokieliset ja kuvalliset Keskustelukortit on kehitetty suomen kielen oppimisen ja keskustelun tueksi. Korteissa on erilaisiin tilanteisiin sopivia kysymyksiä ja vastausmalleja. Kortit on jaettu kahteen teemaan, jotka ovat ”Kerron itsestäni” ja ”Opiskelu ja työ”. Kortteja voidaan hyödyntää esimerkiksi vuorovaikutustilanteiden tukena ja suomenkielisten fraasien harjoitteluun.

Keskustelukortteja on yhteensä 32 kappaletta. ”Kerron itsestäni” -teeman kortteja on 16 kappaletta ja ”Opiskelu ja työ” -kortteja 16 kappaletta.

Keskustelukortteissa on hyödynnetty Canvan työkaluja.

Keskustelukortit ovat saatavilla hankkeen verkkosivuilla Materiaalit-osiossa: <https://opinportaila.diak.fi/keskustelukortit/> sekä Avointen oppimateriaalien kirjastossa ”Digillä opin portaille -hankkeen materiaaleja monikulttuuriseen ohjaustyöhön” <https://aoe.fi/#/materiaali/2980>.

Selkeä opas opiskeluun

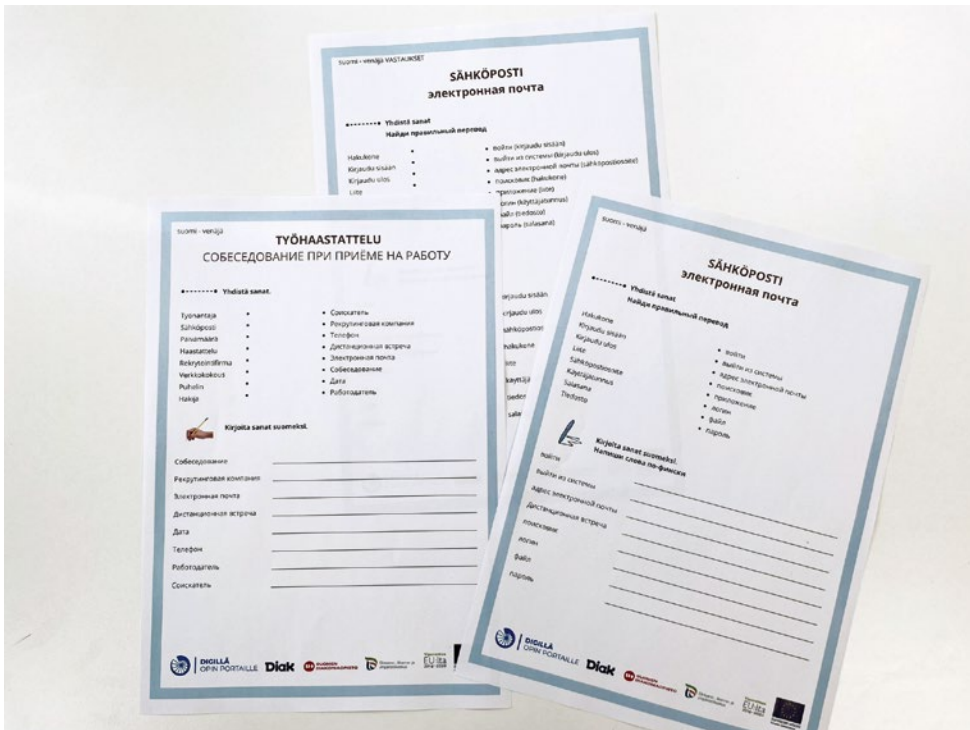
Selkeä opas opiskeluun on selkokielinen opas, jonka avulla voi tutustua suomalaiseseen koulutusjärjestelmään ja opiskeluun. Oppaassa on tietoa erilaisista tavoista opiskella, opiskelijan etuuksista, eri koulutusasteista ja koulutukseen hakeutumisesta. Lisäksi oppaassa on aktiivisia tehtäviä omien opiskelutaitojen vahvistamiseen. Selkeä opas opiskeluun -materiaalia voi hyödyntää koulutus- ja uraohjauksessa niin taustamateriaalina ja opetuksen suunnittelussa kuin myös työkirjana osana ohjausta.

Selkeä opas opiskeluun -työkirjaa voi hyödyntää yhdessä Työhaun selkeän muistikirjan ja kielituetun tehtävien kanssa.

Opas on saatavilla suomeksi ja venäjäksi. Venäjänkielinen opas on käännetty opiskelijatyönä Diakin asioimistulkkauksen koulutusohjelman kääntämisen opintojaksolla.

Selkeä opas opiskeluun on saatavilla hankkeen verkkosivuilla Materiaalit-osiossa: <https://opinportaille.diak.fi/selkea-opas-opiskeluun/> sekä Avointen oppimateriaalien kirjastossa ”Digillä opin portaille -hankkeen materiaaleja monikulttuuriseen ohjaustyöhön” <https://aoe.fi/#/materiaali/2980>.

Kielituetut tehtävät

Kielituetut tehtävät on kehitetty kielen oppimisen tueksi erityisesti lyhyisiin koulutushetkiin tai lisämateriaaliksi. Tehtävillä voidaan tukea suomen kielen oppimista ja kartuttaa työhön ja opiskeluun liittyvää sanastoa. Kielituetut tehtävät on helppo ottaa materiaaliksi mukaan sellaisiin tilanteisiin, joissa jalkaudutaan kohderyhmän pariin ja paikalla on osallistujia monista eri kieliryhmistä. Ne soveltuvat tehtäväksi myös itsenäiseen opiskeluun silloin, kun halutaan vahvistaa suomen kielen taitoa käyttäen apuna vahvempaa kieltä. Tehtävät ja niiden sanastot liittyvät opiskeluun ja työelämään.

Kielituetuissa tehtävissä on suomen kielen lisäksi monikielinen tuki venäjäksi, arabiaksi, kiinaksi ja somaliksi.

Kielituettuja tehtäviä voi hyödyntää myös lisämateriaalina Työhaun selkeän muistikirjan ja Selkeä opas opiskeluun -työkirjan kanssa.

Kielituetuissa tehtävissä on hyödynnetty Canvan työkaluja.

Kielituetut tehtävät ovat saatavilla hankkeen verkkosivuilla Materiaalit-osiossa: <https://opinportaila.diak.fi/kielituetut-tehtavat/>.

DIAK TYÖELÄMÄ

DIAK TYÖELÄMÄ -sarja levittää Diakin tutkimus-, kehittämistoiminnassa syntynyttä tietoa. Sarjassa julkaistaan esim. hankeraportit.

Diak Työelämä 22: Susanna Hyväri & Pia Sahonen (toim.) 2021. Monikulttuurisen ohjausosaamisen kehittäminen – Virtaa ohjaukseen -koulutushankkeen tulokset

Diak Työelämä 23: Jari Helminen 2021. Jatkuvan oppimisen koulutukset ja osaamisen kehittämistarpeet sosiaalialalla

Diak Työelämä 24: Eeva Salmi & Kati Savela-Vilmari (toim.) 2021. Yhteiskunnallinen yrittäjyys Suomessa - Malli osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen

Diak Työelämä 25: Elsa Keskitalo & Päivi Vuokila-Oikkonen (toim.) 2021. Yhteiskehittämällä ratkaisuja sote-palveluihin – Kansalaiset ja palvelunkäyttäjät mukaan kehittämiseen

Diak Työelämä 26: Piia Suihkonen (toim.) 2022. Vetovoimaa vammaisalalle - Uusia opintopolkua, osaamisen kehittämistä ja vaikuttamista

Diak Työelämä 27: Jari Helminen. 2022. Sosiaaliohjauksen tekijät ja tehtävät

Diak Työelämä 28: Mertsu Ärling ja Riia Lamminmäki (toim.) 2022. Haluamme kuulla tarinasi - Havaintoja Tule nähdäksi -hankkeesta.

Diak Työelämä 29: Keijo Piirainen. 2022. Osaamisella kohti hyvinvointia - Rakenteellisen sosiaalityön opas

Diak Työelämä 30: Lena Segler-Heikkilä & Gun-Viol Vik (toim.) 2022.

Kun puhe tuottaa vaikeuksia. Tulkkausalan ammattilaiset ja asiakaslähtöiset apuvälineet puhevammaisen henkilön tukena

Diak Työelämä 31: Harri Kostilainen & Ari Nieminen (toim.) 2023.

Yhteiskunnallinen yritys

Diak Työelämä32: Miia Heininen & Johanna Tepsa (toim.) 2023. Digi- ja kieli-taidoilla osallisuutta – Digillä opin portaille -hankkeen tuloksia

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJEN KRITEERIT

DIAK OPETUS -sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun pedagogista kehittämistä kuvaavia julkaisuja, oppimateriaaleja, oppaita ja työkirjoja.

DIAK PUBLICATIONS –sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistyöhön sekä kansainvälisiin kumppanuuksiin liittyviä julkaisuja, joiden kieli on muu kuin suomi.

DIAK PUHEENVUORO -sarjassa julkaistaan ajankohtaisia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistyöhön pohjautuvia puheenvuoroja, katsauksia ja pamfletteja.

DIAK TUTKIMUS -sarjassa julkaistaan uutta ja innovatiivista tietoa tuottavia tieteellisiä tutkimuksia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Sarja on vertaisarvioitu.

DIAK TYÖELÄMÄ -sarja levittää Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnassa syntynyttä tietoa.. Sarjassa julkaistaan esim. hankeraportit.

DIAK VUOSIKIRJA – DIAK YEARBOOK -sarjassa ilmestyy Diakonia-ammattikorkeakoulun vuosikirja.

Julkaisut ovat luettavissa avoimesti verkossa ammattikorkeakoulujen Theseus-julkaisuarkistossa.

ISBN 9978-952-493-421-3 (painettu)

ISSN 2343-2187 (painettu)

ISBN 978-952-493-422-0 (verkkajulkaisu)

ISSN 2343-2195 (verkkajulkaisu)

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-422-0>

Maahanmuuttajataustaisten naisten työllisyysaste on matalampi kuin suomalaistaustaisten naisten. Ero on suurempi kuin vastaava ero miesten kohdalla. Tätä selittävät esimerkiksi naisten puutteelliset suomen kielen taidot ja digitaidot. Digilla opin portaille -hankkeen kohdejoukko oli maahanmuuttajataustaiset naiset ja hankkeen aikana keskityttiin suomen kielen ja digitaitojen vahvistamiseen. Tässä julkaisussa kuvataan hankkeen tuloksia.

Julkaisu jakaantuu neljään osaan. Ensimmäinen osa avaa hankkeen toimintaa sekä hanketiimin ja opiskelijaharjoittelijoiden kanssa tehtyä yhteistyötä. Julkaisun toisen osan artikkeleissa kuvataan käytännön esimerkkejä digitaitojen opettamisesta sekä pohditaan digirohkeuden ilmenemistä ja

sen vahvistamisen keinoja. Julkaisun kolmas osa paneutuu kielitaidon vahvistamiseen. Artikkeleissa tarkastellaan kielitaidon merkityksellisyyttä osallisuuden näkökulmasta, kuvataan hankkeessa toteutettuja koulutuksia sekä esitellään monikielisiä kielen oppimisen tueksi tuotettuja materiaaleja.

Julkaisun neljäs ja viimeinen osa keskittyy koulutus- ja uraohjaukseen. Artikkeleissa esitellään hankkeessa tuotettuja materiaaleja koulutus- ja uraohjaukseen sekä kerrotaan hankkeen tarjoamasta voimavaraistavasta ohjauksesta ja vahvuustyöskentelystä. Julkaisun lopussa on liitteenä lyhyt esittely hankkeessa tuotetuista monikielisistä ja selkokielisistä materiaaleista, jotka ovat avoimesti saatavilla verkossa.